

Рей Бредбері

Відьомські двері

Відьомські двері

Рей Бредбері

МАЄСТАТ СЛОВА

М А Є С Т А Т С Л О В А

Рей Бредбері

**ВІДЬОМСЬКІ
ДВЕРІ**

® ТЕРНОПІЛЬ
БОГДАН

УДК 82/89
ББК 84.7 США
Б 87

Серію «Маєстат слова»
засновано 2004 року

Copyright © 2003 by Ray Bradbury
Copyright 1943, 1945, 1950, 1951, 1984, 1988,
1995, 1996 by Ray Bradbury.

Друкується з дозволу правовласника
The Ray Bradbury Literary Works LLC,
c/o Don Congdon Associates, Inc.

Примітки Бориса Щавурського

Бредбері Р.

Б 87 Відьомські двері : оповідання / Р. Бредбері ; пер. з англ. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2017. – 208 с. – (Серія «Маєстат слова»).

ISBN 966-692-431-5 (серія)
ISBN 978-966-10-4740-1

УДК 82/89
ББК 84.7 США

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути
відтворена в будь-якому вигляді без дозволу автора
перекладу чи видавця.*

ISBN 966-692-431-5 (серія)
ISBN 978-966-10-4740-1

© Навчальна книга – Богдан, 2017

Пам'ятаєш Сашу?

Пам'ятаєш? Та як вони могли це забути? І хоча знали його зовсім недовго, роки потому його ім'я спливатиме в їхній пам'яті, відтак вони посміхатимуться чи навіть сміятимуться і шукатимуть руки одне одного, згадуючи.

Саша. Який чуйний, дотепний товариш; який хитрун, яке талановите дитя, який вигадник, пустун, опівнічний співрозмовник, ясне сонечко туманного дня!

Саша!

Той, кого вони ніколи не бачили навіч, але з ким часто вели бесіди у своїй крихітній спальні о третій ночі. Вони перебували вдалині від друзів – бо ті, щойно зачувши його ім'я, перш за все, звівши вгору очі, засумнівалися би щодо їхнього здорового глузду.

То хто чи що був той Саша, і де вони зустрілися, чи, можливо, він лише наснився їм? І хто такі вони самі?

Тож коротенько: вони – це Меггі і Дуглас Сполдінґи, і жили вони на березі шумливого моря із теплим піском, по-

серед хитких мостів, перекинутих через майже висхлі канали Венеції, що в штаті Каліфорнія. Незважаючи на брак грошей і відсутність престижних меблів у крихітному двокімнатному помешканні, вони були неймовірно щасливі. Він був письменником, та й вона працювала, щоби підтримати його, поки він завершував свій Великий американський роман.

Жили вони так: щовечора вона приїжджала з Лос-Анджелеса, де працювала в діловій частині міста, а він, чекаючи на неї, купляв гамбургери, або ж вони разом ішли на пляж, щоби перекусити хот-догами; щовечора вони витрачали від десяти до двадцяти центів на гральні автомати, потім ішли додому, кохалися, лягали спати, і на завтра все повторювалося: ті самі хот-доги, ігрові автомати, любов, сон, робота тощо. Це був чудовий рік, коли вони були молодими й закоханими, і їм здавалося, що так триватиме вічно.

Аж поки не з'явився *він*.

Безіменний. Бо тоді він ще не мав імені. Він погрожував з'явитися через кілька місяців після їхнього одруження, нанести нищівний удар по сімейному бюджету та

його письменництву, але якось розчинився, полишивши по собі лиш відгомін тривоги.

Але тепер зіткнення було неминучим.

Одного вечора, сидячи за омлетом із шинкою та дешевим червоним вином, коли розмова їхня неспішно текла, а вони, зіпершись ліктями на журнальний столик, обіцяли одне одному велике і славне майбутнє, Меггі раптом сказала:

– Щось мені недобре.

– Що таке?

– Увесь день мені було якось не по собі.

І зранку мене трохи нудило.

– О Боже! – він підвівся, обійшов столик, обхопив руками її голову, притис її чоло до свого, а тоді глянув на бездоганий проділ в її волоссі і раптом посміхнувся.

– Ти хочеш сказати, – промовив він, – що Саша повернувся?

– Саша? Це *хто*?

– Коли він з'явиться, то сам про себе *розповість*.

– Звідкіля ти *взяв* це ім'я?

– Не знаю. Воно крутилося в моїй голові цілий рік.

– Саша? – вона зі сміхом притисла його долоні до своїх розпашілих щік. – Саша!

– Зайди-но завтра до лікаря! – порадив він.

– Лікар сказав, що Саша поки що мешкатиме разом з нами, не потребуючи додаткової житлової площі!

– Чудово! – він помовчав. – Дай-но я *прикину*, – він подумки підрахував їхні банківські рахунки. – Ні, таки найважливішою є *перша* думка. Чудово! То коли ми зустрічатимемо нашого марсіанського прибульця?

– У жовтні. Поки що він мікроскопічний і геть крихітний: я заледве вирізняю його голос. Але тепер, коли в нього є ім'я, я здатна його почути. І він обіцяє вирости великим, якщо ми піклуватимемось про нього.

– «Енергійний інвалід!»¹.

¹ «The Fabulous Invalid» – п'єса американських драматургів і театральних діячів Джорджа Кауфмана (George S. Kaufman, 1889–1961) і Мосса Гарта (Moss Hart, 1904–1961). У п'єсі йдеться про розквіт та занепад театру «Маджестік»: театр як явище привабливий і сповнений життя, але водночас він є інвалідом, бо на нього завжди не вистачає коштів.

– То на яке число мені закупувати моркву, шпинат і броколі?

– На Геловін.

– Не може бути!

– Направду!

– Люди стверджуватимуть, що ми спеціально планували його появу до виходу моєї книги про вампірів, котра з'явиться цього тижня – бо і се, і те не дасть заснути.

– О, Саші точно в цьому не буде рівні. Ти щасливий?

– Трохи наляканий, але щасливий! Звісно ж, так! Повертайся додому, місіс Крільчихо¹, і привези нам *його!*

Тут слід пояснити, що Метті і Дуглас Сполдінґи були безнадійними романтиками. Ще задовго до того, як заочно наректи Сашу, вони, обожнюючи дует Лорела і Гарді², називали одне одного Стен і Оллі. Уся кухонна техніка, пилосос та

¹ Найімовірніше, алюзія на казки про Кролика Пітера англійської дитячої письменниці Беатріс Поттер (Beatrix Potter, 1866–1943), які в англomовному світі стали бестселерами.

² Стен Лорел (Stan Laure, 1890–1965) і Оллі Гарді (Oliver Hardy, 1892–1957) – один із найвідоміших комедійних дуетів у кіно 1-ї пол. XX ст.

навіть консервний ніж у їхньому помешканні мали своє ім'я, не кажучи вже про різні частини тіла, але це трималося в секреті від сторонніх.

Тож Саша як суб'єкт, присутність якого незабаром мала перерости в дружню прихильність, не був винятком. І коли врешті він почав заявляти про себе, вони геть не здивувались. По-іншому й не могло бути в їхньому шлюбі, заснованому на коханні, а не на грошах.

Колись, казали вони, коли у них буде машина, вона також матиме ім'я.

Пізними вечорами вони говорили про це та про десятки інших речей. Поговоривши вволю про життя, вони гордо всідалися в ліжку, підклавши під спину подушки – так ніби чекали на майбуття, що мало з'явиться просто *зараз*. Вони сиділи і чекали, неначе в спиритичному сеансі, сподіваючись, що їхній мовчазний маленький нащадок прокаже свої перші слова вже на світанку.

– Мені подобається наше життя, – сказала Меггі, – воно подібне на гру. Сподіваюсь, вона ніколи не скінчиться. Ти зовсім не схожий на інших чоловіків, які п'ють

пиво і грають у карти. Цікаво, чи багато існує подружніх пар, у котрих все життя – гра?

– Таких більше нема. Пам’ятаєш?

– Що?

Він відкинувся на подушці і втупився у стелю, подумки викреслюючи на ній ланцюжок споминів.

– День нашого одруження.

– Так!

– Наші друзі підвезли нас і висадили біля аптеки на пірсі, щоб ми купили тюбик зубної пасти та щітки – цінні придбання для нашої шлюбної подорожі... Одна щітка була червоною, а інша – зеленою, щоби прикрасити нашу порожню ванну кімнату. Повертаючись уздовж берега назад, тримаючись за руки, ми раптом помітили позад себе двох маленьких дівчаток і хлопчика, які затягнули:

*З днем одруження вас,
з днем одруження вас,
з днем одруження, з днем одруження,
з днем одруження вас!*¹

¹ Вочевидь, на мотив «Happy birthday to you».

І вона тихенько наспівала мотив. Він приєднався до неї, згадуючи, як вони зашарілися від задоволення, чуючи дитячі голоси, але продовжували йти, відчуваючи, що вони смішні, хоча й дуже щасливі.

– Але як вони здогадалися? Невже в нас був *вигляд* щойно одружених?

– Але вже точно не за одягом! Як ти гадаєш, може, це було написано на наших обличчях? Посмішки, від яких боліли щелепи. Нас так і розпирало від щастя, і це їм передалося.

– Милі діти! Я й досі чую їхні голоси.

– І ось ми тут, сімнадцять місяців опісля.

Він пригорнув її до себе і почав вдивлятися в їхнє майбутнє, що, здавалося, темніє на стелі.

– А ось і я, – пробурмотів голос.

– Хто? – перепитав Дуглас.

– Я, – прошепотів голос. – Саша.

Дуглас поглянув на незворушні губи дружини.

– Отже, ти врешті вирішив заговорити? – запитав Дуглас.

– Так, – почувся шепіт.

– А ми саме метикували, коли ж почуємо тебе, – промовив Дуглас і лагідно пригорнув до себе дружину.

– Бо вже час, – знову прошепотів голос. – Отже, це я.

– Ласкаво просимо, – сказали вони разом.

– А чому ти не озвався до нас раніше? – запитав Дуглас Сполдінг.

– Бо не був певний, що я вам *до вподоби*, – прошепотів голос.

– Чому ти *так* вважав?

– Спочатку я був переконаний в цьому, потім – ні. Колись я був лише ім'ям. Пам'ятаєте, я був готовий з'явитися ще минулого року. Але тоді я вас налякав.

– Ми були без копійки, – спокійно промовив Дуглас. – І самі були дуже налякані.

– Але що страшного в житті? – запитав Саша. І губи Меггі затремтіли. – Тут *інше*. Страшно *не існувати* взагалі. Бути *небажаним*.

– Навпаки, – Дуглас Сполдінг пересунувся на подушці так, щоби бачити профіль дружини: її очі були заплющені, а дихання рівне.

– Ми любимо тебе. Але минулого року був просто не час. Розумієш?

– Ні, – прошепотів Саша. – Я розумію лише те, що ви мене не хотіли. А тепер *захотіли*. Але мені вже пора.

– Але ж ти щойно з'явився!

– Проте я вже йду.

– Не йди, Сашо! Залишся!

– До побачення, – і кволий голос за-
тих. – Усе, будьте.

І тиша. Меггі розплющила очі й про-
мовила:

– Саша зник.

– Цього *не може бути!*

У кімнаті було тихо.

– Це *неможливо*, – сказав Дуглас. – Це
ж лише гра.

– Більше, ніж гра. О Боже, як же мені
холодно! Зігрій мене!

І він ворухнувся, щоби пригорнути її.

– Все гаразд!

– Ні. В мене дивне відчуття, що все це
було насправді.

– Це і є насправді. Саша нікуди *не по-
дівся!*

– Нам слід щось робити. Допоможи мені.

– Допомогти? – і він притис її до себе ще міцніше, і навіть заплющив очі, а потім гукнув: – Сашо!

Мовчання.

– Я знаю, що ти тут. Ти не можеш сховатися.

І його рука порухалась у тому напрямку, де мав бути він.

– Послухай! Скажи щось. Не лякай нас, Сашо! Ми й самі не хочемо лякатися і не прагнемо лякати тебе. Нас лише троє проти усього світу. Сашо?

Тиша.

– То що? – прошепотів Дуглас.

Меггі зробила вдих і видих.

Вони почекали.

– Так?

У нічному повітрі почулося легке, наче подих, коливання.

– Так!

– Ти повернувся! – разом вигукнули вони.

Знову мовчання.

– То ви мені раді?

– Раді!

І так минула ніч, і день, і ще одна ніч, а потім день наступний, і була ще купа днів, але найголовнішими були ночі, коли він намагався заявити про себе, пропищати свою думку, і ці спочатку ледве зрозумілі фрази ставали все розлогішими, впевненішими і чіткішими; а поки вони завмирили в очікуванні: то вона ледь ворухне губами, то він підхопить її порух, і кожен з них випромінював тепло і щирість, стаючи живим рупором. І слабкий голосок переключував із одного язика на інший, інколи перериваючись через лагідні вибухи сміху, бо вони самі усвідомлювали, наскільки кумедно це виглядає збоку. Вони ніколи не знали, що ще скаже Саша, але дозволяли йому виговоритись аж до світанку, а потім засинали із посмішкою на губах.

– То як щодо Геловіна? – запитав він десь на шостому місяці.

– Геловіна? – здивувались вони.

– Хіба це не свято смерті? – пробурмотів Саша.

– Так, але...

– Я не певен, що хотів би народитись саме того вечора.

– А коли б ти *хотів* народитися?

Тиша, бо Саша розмірковував.

– В ніч Гая Фокса¹, – нарешті шепнув він.

– Гая Фокса???

– Це ж феєрверки, Порохова змова, Парламент, чи не так? «Пам'ятна розрада – П'яте листопада»²?

– Гадаєш, зможеш почекати до того часу?

¹ Гай Фокс (Guy Fawkes, 1570–1606) – англійський дворянин-католик, найвідоміший учасник невдалої Порохової змови проти англійського короля Якова I; під будівлею парламенту планувалось підірвати 36 бочок з порохом, але змова була викрита, відтак 5 листопада 1605 р. Фокса було заарештовано та четвертовано. Англійським парламентом був прийнятий закон про святкування 5 листопада «Дня подяки за порятунок». З часом день трансформувався в ніч і з'явилася традиція святкування «Ночі Гая Фокса». «Ніч Гая Фокса» («Ніч Вогнищ», «Ніч Феєрверків») досі відзначається у багатьох англомовних країнах 5 листопада. Слово «guy» стало означати опудало Фокса, яке спалювали в річницю змови.

² Початковий рядок англійської народної пісні «Remember, remember the fifth of November», що виникла у XVII ст.

– Спробую. Не думаю, що готовий розпочати з черепів та кісток. Порох мені більше до вподоби. І я би міг про це написати.

– Ти хочеш стати письменником?

– Роздобудьте мені лише друкарську машинку та стос паперу.

– І ти не даватимеш нам спати своїм *клацанням* по клавішах?

– Ну, тоді хоча б олівець, ручку і блокнот!

– Згода!

Отак усе вирішилось, а тим часом дні вишиковувались у тижні, а тижні перейшли з літа у перші дні осені, а Сашин голос усе міцнішав, як і його серцебиття та поштовхи рук і ніг. Іноді під час сну Меггі будив його голос, і вона торкалася рукою свого рота, звідки виривались його власні враження про сон.

– Ну-ж бо, Сашо, відпочинь! Спи!

– Спати, – сонно відповідав він. – Спати... – і затихав.

* * *

– На вечерю, будь ласка, свинячі котлети!

– І жодних солоних огірків з морозивом? – перепитували вони в один голос.

– Свинячі котлети! – вперто казав він, і минало ще багато днів і світанків, коли врешті він замовляв: – Гамбургери!

– На сніданок?

– З цибулею, – уточняв він.

До кінця жовтня залишався один день, і тоді...

Геловін добіг кінця.

– Дякую, – сказав Саша, – за те, що допомогли мені перескочити через нього. Що нас чекає у найближчі п'ять ночей?

– Гай Фокс!

– О, так! – кричав він.

І п'ятьма днями пізніше, за хвилину по півночі, Меггі підвелася, пішла у ванну, а тоді розгублена повернулася назад.

– Любий, – сказала вона, присідаючи на краєчок ліжка.

Напівсонний Дуглас Сполдінг обернувся до неї.

– Так?

– Який сьогодні день? – прошепотів Саша.

– Нарешті Гай Фокс. То й що?

– Я не зовсім добре почуваюся, – сказав Саша. – Та ні, я сповнений сил. Я бадьорий і жвавий. І готовий вийти назовні. Час прощатися. Чи то вітатися? Що я маю на увазі?

– Кажи вже прямо.

– Чи є якісь сусіди, котрі будь-якої миті змогли би відвезти нас у лікарню?

– Так.

– То зателефонуйте їм, – промовив Саша.

І вони зателефонували сусідам.

Вже у лікарні Дуглас поцілував його в те місце, де мав би знаходитися Сашин лоб, і прислухався.

– Тут було непогано, – сказав Саша.

– Ти мав усе найкраще!

– Ми більше не говоритимемо. До побачення!

– До побачення! – відповіли вони.

На світанку звідкілясь почувся слабкий крик. І невдовзі потому Дуглас увійшов в лікарняну палату дружини. Вона поглянула на нього і сказала:

– Саші немає.

– Я знаю, – сказав він спокійно.

– Але він замовив словечко, і ось тепер тут є хтось інший. Поглянь.

І він підійшов до ліжка, а вона відгорнула кутик ковдрочки.

– Здуріти можна!

Він поглянув на маленьке рожеве личко й очі, які на мить зблиснули яскраво-блакитним і враз заплющилися.

– Хто це? – спитав він.

– Твоя донька. Познайомся, це – Олександра.

– Привіт, Олександро!

– А знаєш, як буде Олександра скорочено?

– Як?

– Саша, – сказала вона.

Він обережно торкнувся крихітної щічки.

– Привіт, Сашо, – сказав він.

Вітер

Того вечора о п'ятій тридцять задзвонив телефон. Був грудень і вже стемніло, коли Томпсон узяв слухавку.

– Алло!

– Привіт! *Гербе?*

– Це ти, Алліне?

– Твоя дружина вдома?

– Звісно ж. А що таке?

– Чорт!

Герб Томпсон спокійно тримав слухавку в руці:

– Але що сталося? В тебе якийсь дивний голос!

– Я би хотів, щоб ти заїхав до мене сьогодні ввечері.

– В нас будуть гості.

– Я би хотів, щоб ти у мене переночував. Коли твоя дружина їде?

– Наступного тижня, – сказав Томпсон. – Вона їде в Огайо днів на дев'ять. Її мати хворіє. Тоді я до тебе й приїду.

– Було би добре, якби ти приїхав сьогодні.

– Я сам би цього хотів. Але гості і все таке – дружина мене вб'є.

– Добре було б, якби ти заїхав.

– Але в чому річ? Знову цей вітер?

– О, ні! Ні.

– То це вітер? – запитав Томпсон.

Голос у слухавці трохи затнувся.

– Так... Так, це вітер.

– Але ж сьогодні тихий вечір і майже безвітряно!

– Цього цілком достатньо. Він дмухає у вікна і ледь колише завіски. Але цього досить, аби нагадати мені про себе.

– Послухай, чому б тобі не приїхати і не переночувати тут, у нас? – сказав Герб Томпсон, оглядаючи освітлений хол.

– О, ні! Надто пізно для цього. Він може перехопити мене по дорозі. Відстань надто велика. Я не наважуся, але в будь-якому разі дякую. Як не як, тридцять миль... дякую!

– Прийми сподійне!

– Останню годину я простовбичив у дверях, Гербе. І бачу, як він зароджується на заході. Там хмари, і я зауважив, як одна з них буквально розірвалася. Напевно, починається шура-бура.

– То випий хорошу снодійну таблетку. Телефонуй мені, коли завгодно. Навіть геть пізно, якщо захочеш.

– Будь-коли? – перепитав голос у слухавці.

– Звісно!

– Я так і зроблю, але було би краще, якби ти приїхав. Я б не хотів завдавати тобі незручностей. Ти мій найкращий друг, і цього я б не хотів. Можливо, краще буде, якщо я зустрінусь з ним на самоті. Вибач, що потурбував тебе!

– Для чого ж тоді друзі? Я от що тобі скажу: сідай за стіл і щось пиши, – сказав Герб Томпсон, переминаючись у холі з ноги на ногу. – І тоді ти забудеш Гімалаї і Долину Вітрів, усі ці урагани й тайфуни. Напиши ще один розділ своїх майбутніх подорожніх нотаток.

– Спробую. Мабуть, я так і зроблю. Так, я справді міг би цим зайнятись. Дякую, що дозволив турбувати себе!

– До дідька твоє дякую! Клади слухавку, бо дружина кличе мене вечеряти.

Герб Томпсон поклав слухавку.

Він пройшов і сів за обідній стіл, дружина – навпроти нього.

– То був Аллін? – запитала вона. Він кивнув. – Аллін з його вічними вітрами, що дмуть згори й із гір, вітрами розпеченими та крижаними, – сказала вона, простягаючи йому тарілку з їжею.

– У війну він через ті вітри у Гімалаях зазнав чимало лиха, – сказав Герб Томпсон.

– Але ж ти не віриш тому, що він розповідав про Долину?

– Звучить дуже правдоподібно.

– Видиратися в гори, встрявати в халепи! Навіщо чоловіки дряпаються так високо в гори й самі себе лякають до смерті?

– Тоді йшов сніг, – сказав Герб Томпсон.

– Справді?

– І дощ, і град, і вітер – усе нараз у тій долині. Аллін розповідав мені про це десятки разів. Описує він усе це дуже добре. Він був доволі високо в горах. Хмари і все таке. І долина вирувала.

– *Б'юсь об заклад*, що саме так і було! – сказала дружина.

– Там натомість одного наче товклася ціла купа вітрів нараз – вітрів з усього світу, – Герб відкусив шматок. – Принаймні, так розповідав Аллін.

– Йому не слід було туди пхатися і дивитися на все те, – сказала вона. – Ви самі щось спершу вишукуєте, а потім забиваєте голову всілякими дурницями. Нібито вітри гніваються за вторгнення і тоді переслідують вас.

– Не смійся, він мій найкращий друг, – різко обірвав її Герб Томпсон.

– Але це все такі дурниці!

– І попри все йому багато чого довелося пережити. І той шторм у Бомбеї, і через два місяці тайфун у Новій Гвінеї. А той випадок в Корнуоллі?

– Я не можу співчувати чоловікові, котрий постійно потрапляє то в шторми, то в урагани, і через це в нього виробляється манія переслідування.

І тоді знову задзвонив телефон.

– Не відповідай, – сказала вона.

– Може, це щось важливе.

– Це просто знову Аллін.

Вони сиділи й вечеряли, а телефон дзвенів дев'ять разів, і вони не відповідали. Нарешті дзвінки припинилися. Вони закінчили вечеряти. З прочиненого вікна на кухні від легкого вітерцю хитнулись фіранки.

Телефон задзвонив знову.

– Я не можу чути, як він дзеленькає, – сказав Герб і взяв слухавку. – О, привіт, Алліне!

– Гербе! Він тут! Він нагнав мене!

– Ти надто близько до слухавки. Трохи відійди.

– Я стояв у відчинених дверях і чекав на нього. І бачив, як він пронісся автострадою і гнув одне за одним всі дерева, аж поки не пригнув їх коло мого будинку і не спробував шугнути у двері – але я зачинив їх перед самим його носом!

Томпсон нічого не сказав. Він не міг придумати, що відповісти, бо дружина спостерігала за ним, стоячи у дверях холу.

– Як цікаво, – сказав він нарешті.

– Він узяв в облогу весь будинок, Гербе. Тепер я не можу звідси вибратись і нічого не можу вдіяти. Але я таки надурив його: дозволив йому думати, що він спіймав мене – і коли він підлетів, щоби підхопити мене, я зачинив двері, ще й замкнув їх. Я був готовий до цього – готувався впродовж багатьох тижнів.

– Невже, Алліне? Розкажи мені про це, друже.

Герб Томпсон весело промовив ці слова у слухавку, поки дружина продовжувала за ним спостерігати, а піт цівкою стікав з його шиї.

– Це почалося шість тижнів тому...

– Правда? Продовжуй!

– Я вже гадав, що обдурив його. Гадав, що він облишив свої переслідування та спроби підібратися до мене. Але він просто вичікував. Шість тижнів тому я почув, як вітер сміється і щось шепоче тут, у закутках мого будинку. Це все тривало якусь годину, не більше – не надто голосно, але й не тихо. Потім він забрався геть.

Томпсон кивнув у слухавку.

– Радий чути це, радий чути!

Дружина не зводила з нього очей.

– Але наступної ночі він повернувся. Грюкав віконницями, здіймав іскри з коминка. Він повертався п'ять ночей поспіль – з кожним разом все сильніший. Коли я відчиняв вхідні двері, він намагався виперти мене, але був недостатньо сильний для цього. Сьогодні ж він саме такий.

– Радий чути, що тобі краще, – сказав Томпсон.

– Мені зовсім не краще, що там з тобою? Твоя дружина слухає нас?

– Так.

– Тоді зрозуміло. Це все звучить так по-дурному.

– Зовсім ні. Продовжуй.

Дружина Томпсона повернулася в кухню. Він трохи розслабився. Сів на маленький стільчик поруч із телефоном.

– Продовжуй, Алліне, виговорись – тоді краще спатимеш.

– Він зараз навколо будинку – наче великий пиловсмоктувач, що тикається носом в усі його вигини. І гне дерева навкруги.

– Дивно, Алліне, але *тут* нема жодного вітру!

– Звісно ж, йому до тебе байдуже: йому потрібен я.

– Гадаю, що це лише одне з пояснень.

– Це вбивця, Гербе, – найбільший з усіх відомих в історії, котрий коли-небудь виходив на пошуки своєї жертви. Великий гончак, що винюхує мене, аби віднайти. Він пхає свій довгий холодний ніс в будинок, винюхуючи повітря, і коли знаходить мене у вітальні, то витискає мене звідти;

коли я переходжу до кухні, він поривається й туди. Просто зараз він рветься у вікна, але я їх укріпив і поставив нові петлі та засуви на дверях. Це міцний будинок. Раніше будували надійно. І я повмикав усюди світло. Будинок яскраво освітлений. Вітер слідував за мною з кімнати в кімнату, підглядаючи за мною крізь вікна, поки я його вмикав. Ого!

– Що сталося?

– Він щойно зірвав захисну сітку з вхідних дверей!

– Мені було би спокійніше, якби ти приїхав до нас і переночував, Алліне!

– Але я не можу! Я не можу вийти з будинку! І нічого не можу вдіяти! Бо знаю цей вітер. Господи, він такий потужний і розумний! Хвилину тому я намагався запалити сигарету, але невеликий протяг загасив сірник. Вітер любить витівки, йому подобається насміхатися з мене; в нього для цього купа часу – ціла ніч! І ось зараз... Боже мій, просто зараз одна з моїх книг про мандри – та, що лежить на столі в бібліотеці... якби ти її зараз бачив! Легенький вітерець, що дме бозна з якої

шпарини в будинку, перегортає сторінки одну за одною. Шкода, що ти не бачиш цього. Ось мій вступ. Ти пам'ятаєш вступ до моєї книги про Тибет, Гербе?

– Так.

– *«Ця книга присвячена тим, хто програв битву зі стихією; вона написана одним із тих, хто був свідком її розгулу, але йому завжди вдавалося врятуватись».*

– Так, я це пам'ятаю.

– Світло вимкнулось!

У слухавці щось потріскувало.

– А зараз вже порвало дроти. Але ти ще тут, Гербе?

– Я чую тебе.

– Вітрові не подобається світло в будинку, і він обірвав електричну лінію. Наступним, певно, буде телефон. Це справжній двобій – я і вітер – скажу я тобі! Зачекай-но хвильку!

– Алліне! – тиша. Герб обперся об підставку каміна. Дружина виглянула з кухні. Герб Томпсон почекав трохи. – Алліне?

– Я повернувся, – сказав голос у слухавці. – Утворився протяг, і я підклав під двері якусь шматину, щоби мені не дуло

в ноги. Зрештою, я навіть радий, що ти не приїхав, Гербе; я б не хотів, щоб ти потрапив у таку халепу. Он там він щойно розбив одне із вікон вітальні, і тепер в будинку вирує справжній буревій, скидаючи зі стін картини! Ти чуєш?

Герб Томпсон прислухався.

У телефоні завивала сирена, щось свистіло і бамкало. Аллін намагався усе це перекричати.

– Чи чуєш?

Герб Томпсон проковтнув слину.

– Чую!

– Я йому потрібний живим, Гербе. Він не наважується одним ударом зруйнувати весь будинок. Це б мене вбило. А він хоче мене живцем, щоби розтягти на шматки, палець за пальцем. Він хоче дістатися того, що всередині мене. Мого мозку, мого розуму. Він хоче забрати мої життєві сили, мою сутність, моє «я». Він хоче здобути мій інтелект.

– Мене кличе дружина, Алліне. Я мушу йти перетирати посуд.

– Тут, над будинком, хмара водяної пари, вітри з усього світу. Той самий ві-

тер, що пронісся Целебесом¹ рік тому; той самий памперо², що вбив стільки людей в Аргентині; тайфун, котрий накинувся на Гавайї; ураган, що на початку року промчав узбережжям Африки. Це частина усіх тих штормів, яких мені вдалося уникнути. Він слідував за мною з Гімалаїв, тому що не хотів, щоб я знав те, що знаю тепер про Долину Вітрів, де він виникає й виношує свої руйнівні плани. Щось там дало йому поштовх до зародження. Мені відомо, від чого він виникає, що його породжує і в якій частині долини він завмирає. Ось тому він і ненавидить мене – мене та мої книги, в яких йдеться про те, як його побороти. Він більше не хоче, щоб його повчали. Він хоче увібрати мене у своє

¹ Целебес – європеїзована назва Сулавесі, одного із найбільших великих островів Малайського архіпелагу в складі Великих Зондських островів, територія Індонезії.

² Памперо (ісп. Pampero – «вітер з пампи») – холодний штормовий південний або південно-західний вітер антарктичного походження, характерний для пампасів Аргентини й Уругваю. Зазвичай приносить опади та різке зниження температури повітря.

велетенське тіло, аби я віддав йому свої знання. Він хоче, щоб я був на його боці!

– Я мушу вішати слухавку, Алліне, бо дружина...

– Що? – пауза, і далеке завивання вітрів на тому кінці. – Що ти сказав?

– Перетелефонуй через годину, Алліне. Відбій.

Він пішов перетирати посуд. Дружина поглянула на нього так, як дивилася на тарілки, котрі терла посудним рушником.

– Як там сьогодні надворі? – запитав він.

– Гарно. Й не дуже холодно. Повно зірок, – відповіла вона. – А що?

– Нічого.

Упродовж наступної години телефон дзвенів тричі. О восьмій прийшли гості, Стоддарт з дружиною. Вони сиділи, розмовляючи, до пів на дев'яту, потім перебралися за картярський столик і почали грати в джин¹.

Гебр Томпсон знову і знову тасував карти, дзвінко ляскаючи ними й розкладаючи їх перед трьома іншими гравцями. Бесіда переходила від одного до іншо-

¹ Джин – популярна у США картярська гра.

го. Герб запалив сигару, і на кінчику її утворився чудовий сірий попіл; зручно взявши карти в руки, він звів голову і прислухався. Знадвору не доносилося ані звуку. Дружина помітила цей погляд. Він повернувся до гри і скинув трєфового валета.

Він неспішно попихкував сигарою, в той час коли інші про щось теревенили, час від часу перериваючись на короткі вибухи сміху; годинник у холі лагідно вибив дев'яту.

– Ось ми тут собі сидимо, – сказав Герб Томпсон, виймаючи з рота сигару й задумливо дивлячись на неї. – А життя – дивна річ.

– Що? – перепитав містер Стоддард.

– Та нічого, ось ми тут живемо власним життям, а десь в іншій частині землі мільярд інших людей живе своїм.

– Але ж це очевидно!

– Життя, – продовжував він, вкладаючи сигару в зуби, – самотня штука. Навіть у власній сім'ї. Інколи, обіймаючи когось, ти перебуваєш за мільйони миль від нього.

– Це цікава думка, – сказала його дружина.

– Я не це мав на увазі, – пояснив він не надто покvapно, бо не відчував за собою жодної провини. – Я маю на увазі, що ми віримо кожен у своє і проживаємо власне маленьке життя, а інші люди живуть геть не так. Ось ми сидимо тут, в цій кімнаті, в той час коли тисячі інших людей саме цієї миті вмирають. Деякі з них від раку, інші від пневмонії, ще хтось – від туберкульозу. Гадаю, що саме зараз хтось у Сполучених Штатах гине в автомобільній аварії.

– Не надто весела розмова, – зауважила його дружина.

– Я хочу сказати, що ми живемо і не замислюємося, що ж думають інші люди, як вони живуть і чому вмирають. Ми просто чекаємо, коли смерть прийде до нас. Хочу сказати – от ми тут спокійно сидимо на наших самовпевнених сідницях, в той час як за тридцять миль звідси, у великому холодному будинку, який цілком огорнула ніч і ще бозна-що, один із найкращих хлопців, котрий коли-небудь жив на цій землі...

– Гербе!

Він пихнув сигарою і пожував її кінчик, дивлячись на карти невидючими

очима. Потім швидко кліпнув і закусив сигару.

– Моя черга?

– Так.

І гра поновилася, а з нею тасування карт, бурмотіння і переривчасті розмови. Герб Томпсон лише глибше занурився у своє крісло і вигляд він мав хворобливий.

Задзвонив телефон. Томпсон підскочив, підбіг до нього і ривком схопив слухавку.

– Гербе! Я тобі дзвонив і дзвонив. Як там у тебе в будинку, Гербе?

– Що саме ти маєш на увазі?

– Чи прийшли гості?

– Звісно, що так!

– І ви розмовляєте, смієтеся і граєте в карти?

– Боже ж мій, так! Але який це має стосунок до...

– І ти палиш десятицентову сигару?

– Так, чорт забирай, але...

– Чудово, – сказав голос у слухавці. – Це просто чудово. Як би я хотів бути з вами! Якби ж я не знав того, що знаю. Я ще багато чого б хотів.

– З тобою все добре?

– Поки що так. Я замкнувся в кухні. Частина фасаду будинку завалилася. Але я спланував свій відступ. Коли піддадуться кухонні двері, я спущусь у підвал. Якщо пощастить, то протримаюсь там до ранку. Йому доведеться зруйнувати увесь будинок, перш ніж добратися до мене, а перекриття в підвалі доволі міцне. В мене там є лопата, і я зможу закопатись... ще глибше.

Здавалося, ніби у слухавці звучить багато інших голосів.

– Що це? – запитав Герб Томпсон, здригаючись від холоду.

– Це? – перепитав голос у слухавці. – Це – голоси дванадцяти тисяч убитих тайфунами; сім тисяч загиблих під час ураганів, три тисячі – знесених циклонами. Тобі ще не набридло мене слухати? Ось який це вітер. Він закатрупив купу людей. Він убив їх та забрав їхній розум, щоби самому стати розумним. Він узяв усі їхні голоси, щоби витворити власний. Усі ті мільйони людей, убиті за останні десять тисяч років, замордовані вітрами, яких переносили з континенту на континент на

своїх спинах та в черевах мусони й урагани... Боже, яку поему ти міг би написати про це!

У слухавці відлунювали й дзвеніли голоси, вигуки й стогони.

– Повертайся, Гербе! – гукнула від картярського стола дружина.

– Ось чому з кожним роком вітер розумнішає і розумнішає, бо він забирає все у себе: тіло за тілом, життя за життям, смерть за смертю.

– Ми чекаємо на тебе, Гербе, – нагадала дружина.

– Чорт забирай! – гаркнув він, розвертаючись. – Ти можеш хвилину зачекати? – і знов у слухавку: – Алліне, якщо ти хочеш, щоб я зараз до тебе приїхав, я приїду! Мені слід було зробити це раніше...

– І не думай про це! Це одвічна битва, не вистачало ще тебе вплутувати у неї. Я краще повішаю слухавку. Кухонні двері виглядають ненадійно, мені час перебраться у підвал.

– Зателефонуй мені пізніше, добре?

– Можливо, якщо мені пощастить. Але не думаю, що мені це вдасться. Я надто багато разів тікав від нього, і тепер, га-

даю, він до мене добереться. Сподіваюсь, що не надто потурбував тебе, Гербе.

– Нікого, бляха-муха, ти не потурбував! Перетелефонуй мені.

– Спробую...

Герб Томпсон повернувся до гри. Дружина уважно глянула на нього.

– Як там твій друг Аллін? – запитала вона. – Тверезий?

– В житті він нічого не пив, – похмуро промовив Томпсон, сідаючи за стіл. – Мені вже давно слід було до нього поїхати.

– Але ж він телефонував тобі впродовж останніх шести тижнів, і ти ночував у нього разів десять – і нічого з ним не сталося.

– Йому потрібна допомога. Він може щось собі накоїти.

– Лише два дні тому ти був там, ти ж не можеш щодня бігати до нього.

– Завтра вранці перше, що я зроблю, це відвезу його в клініку. Але він ніяк на це не погоджується. Хоча в усьому іншому він цілком розсудливий.

О пів на одинадцяту подали каву. Герб Томпсон повільно пив її, поглядаючи на телефон. «Добре було би знати, чи в підвалі зараз Аллін», – подумав він.

Герб Томпсон підійшов до телефону, викликав телефоністку і назвав номер.

– Мені дуже шкода, – сказала вона, – але телефонні проводи там обірвані. Щойно лінію полагодять, ми зв'яжемо вас із абонентом.

– То телефонні дроти таки обірвані! – вигукнув Томпсон. І кинув слухавку. Повернувшись до шафи, він лягнув дверцятами, витягаючи пальто. – Боже мій! О Боже! – повторював він своїм здивованим гостям та дружині, котра застигла з кавником в руці.

– Гербе! – вигукнула вона.

– Я мушу їхати, – сказав він, одягаючи пальто.

Коло дверей почувся неголосний шепех.

Усі в кімнаті напружено випросталися.

– Хто б це міг бути? – спитала дружина.

Шарудіння почулося знову – ледь чутно.

Увесь насторожений Томпсон квапливо перетнув хол.

Знадвору почувся тихий сміх.

– От блядь! – вилаявся Томпсон і з полегшенням узявся за дверну ручку; на

душі у нього стало спокійніше. – Я знаю цей сміх. Це Аллінів. Напевно, він таки приїхав у своїй машині. Не зміг дочекатись до ранку, щоб оповісти мені про свої страхіття, – Томпсон ледь усміхнувся. – І, певно, привіз з собою кілька друзів. Здається, навіть не кілька...

Він відчинив вхідні двері.

На ганку нікого не було.

Томпсон не виказав здивування, його обличчя застигло в приємному очікуванні. Він розсміявся.

– Алліне? Годі вже твоїх витівок! Виходь! – Герб увімкнув світло на ганку і роззирнувся довкола. – Де ти, Алліне? Виходь вже!

Легенький вітер війнув йому в обличчя.

Томпсон зачекав хвилю, і раптом його до кісток пройняло холодом. Він вийшов на ганок і з важким серцем сумлінно оглянув усе довкола.

Раптовий порив вітру підхопив поли пальта і розкуйовдив волосся. Йому здалося, що він знову чує сміх. Вітер облетів будинок – нараз обійнявши його звідусюди – і вже за хвилину полетів геть.

Вітер шугнув, сумний і скорботний, десь високо в кронах, і понісся далі, кудись за моря – на Целебес, до Берега Слонової Кістки¹, на Суматру² чи то в Кейптаун³, у Корнуолл чи на Філіппіни. Тихішаючи, тихішаючи, тихішаючи...

Томпсон стояв на ганку заціпенілий. Потім зайшов у будинок, зачинив двері, обіперся об них і, заплющивши очі, непо-рушно завмер.

– Що сталося? – спитала дружина.

¹ До 1986 року – офіційна назва теперішньої Республіки Кот-д'Івуар, держави в Західній Африці.

² Сумáтра (Sumatera) – один із Великих Зондських островів та другий за площею острів Індонезії (після Калімантану).

³ Кейптаун – друге за чисельністю місто Південно-Африканської Республіки.

Коротка подорож

Дві речі були важливими – те, що вона була дуже старою, і те, що містер Теркелл брався доправити її до Бога. Бо хіба ж не сказав він їй, поплескуючи по руці: «Місіс Беллоуз, вирушаймо у космос на моїй ракеті й віднайдемо Його разом!»

Ось як воно мало бути. О, це зовсім не нагадувало жодну із тих груп, з якими вона літала раніше. Бажаючи освітити шлях своїм делікатним нетвердим ніжкам, вона не раз черкала сірники у темних алеях і проклала собі дорогу до містичних учень індусів, миготливо-мрійливі вії котрих прикривали кришталєво-прозорі очні яблука. Вона виходила на лугові стежки разом з індійськими філософами-аскетами, чиї вчення були імпортовані сестрами по духу мадам Блаватської¹. Вона мандрувала у кам'яні каліфорнійські джунглі, полюючи на пророка-астролога в його природному середовищі. І навіть погодилася переписати права на один зі своїх будин-

¹ Йдеться про Єлену Блаватську (Елена Блаватская, 1831–1891) – російську письменницю, мандрівницю і теософа, одну із засновниць «Теософського товариства».

ків, аби лиш бути прийнятою у галасливий орден дивовижних євангелістів, котрі пообіцяли їй золотий дим, кришталевий вогонь та повернення додому лише за помахом лагідної десниці Бога.

І жоден із цих людей не похитнув віри місіс Беллоуз – навіть коли вона бачила, як їх із виттям сирени везли кудись у ніч поліцейські фургони, а на ранок у бульварних газетках вона мигцем зауважувала їхні фотографії – нечіткі та геть не романтичні. Світ грубо обійшовся з ними й узяв під варту тому, що вони надто багато знали – ось і все.

І тоді, два тижні тому, вона й напштовхнулась на оголошення містера Теркелла в «Нью-Йорк Сіті».

«ПОЛІТ НА МАРС!

**Тижневе перебування в «Ресторіумі»¹
містера Теркелла.**

**Відтак – мандрівка у космос:
найбільша пригода, яку лише здатне
запропонувати вам життя!**

**Звертайтеся за безкоштовним буклетом
«Мій Бог все ближчає до Тебе!».**

**Розцінки тут! Мандрівка туди й назад
обійдеться вам дешевше!»**

¹ Будинок відпочинку для людей похилого віку.

«Туди й назад, – подумала місіс Беллоуз. – Але хто ж захоче назад після того, як побачить *Його?*»

Отож, вона купила квиток, полетіла на Марс та провела сім приємних днів у «Ресторіумі» містера Теркелла, при вході в який світився напис:

РАКЕТА ТЕРКЕЛЛА НА НЕБЕСА!

Вона провела тиждень, купаючись у прозорих водах басейну, змиваючи турботи зі своїх делікатних кісточок, і тепер хвилювалась, готуючись до того моменту, коли її, наче кулю, впхають в особисту ракету містера Теркелла і випустять в космос – за межі Юпітера, Сатурна і Плутона. Отак – та хто ж від такого відмовиться? – можна наблизитись до Бога! Як чудово! Чи можна *відчутти*, як Він ближчає? Чи можна вловити *Його* дихання, *Його* допитливий погляд, *Його* присутність?

– Ось я тут, – сказала собі місіс Беллоуз, – старовинний розхитаний ліфт, готовий злетіти вгору. Господу слід лише натиснути кнопку.

Тепер, на сьомий день перебування в «Ресторіумі», вона заледве долала сходинки, і тисячі сумнівів обсіли її.

– З одного боку, – розмірковувала вона вголос, – Марс аж ніяк не райський сад, як вони обіцяли. Кімнатка моя наче келія, басейн нікуди не годиться, а крім того, хіба ж вдови, котрі виглядають, наче гриби чи живі скелети, так вже прагнуть поплавати? Та й сам «Ресторіум» пропах вареною капустою і тенісними капцями!

Вона відчинила вхідні двері і з деяким роздратуванням гримнула ними.

Її здивували інші жінки, що зібрались у залі. Це нагадувало блукання в дзеркальному лабіринті на ярмарку, коли ти знову і знову натикаєшся на саму себе – те саме землисте обличчя, ті самі рученята, мовби курячі лапки, ті самі браслети, що постійно побрязкують на зап'ястях. Один за одним пропливали повз неї її власні відображення. Вона навіть витягнула руку вперед, але та не віддзеркалилась, бо то якась інша леді трясла пальцями і промовляла:

– Ми чекаємо на містера Теркелла.
Ш-ш-ш!

– О! – прошепотіли усі.

І оксамитові порт'єри розійшлися.

З'явився містер Теркелл, на диво спокійний; його очі єгипетського сфінкса дивилися наче на всіх нараз. Однак у ньому було щось, що змушувало усіх сподіватися, що ось зараз він крикне: «Привіт усім!» – і пухнасті песики почнуть стрибати через його ноги, через зчеплені у кільце руки та через спину. І опісля він почне танцювати із тими песиками, відтак із білосніжною, наче клавіатура піаніно, усмішкою – на всі тридцять два! – розкланяється навсібіч і зникне за кулісами разом із собачками.

Та частина місіс Беллоуз, з якою вона постійно сперечалася, з появою містера Теркелла очікувала почути звук дешевого китайського гонга. Його великі темні очі були такі неправдоподібно вологі, що одна зі старших леді жартома заявила, що помітила, як над ними завис рій комашок, котрі зазвичай кружляють над бочкою з дощовою водою. А місіс Беллоуз часом уловлювала запах нафталіну та випарів каліопи¹, що йшли від його ретельно випрасуваного костюма.

¹ Тут у значенні – запускова ракетна установка.

Але з такою самою переконаністю дикунки, з якою вона сприймала всі попередні розчарування у своєму мінливому житті, вона загасила підозри і прошепотіла:

– Цього разу це *справжнє*. Тепер воно спрацює. Хіба ж у нас нема *ракети*?

Містер Теркелл вклонився. І посміхнувся посмішкою фігляра з комедії масок¹. Літні леді заглянули йому кудись у горло, але побачили там лише первісний хаос.

Ще до того, як він почав говорити, місіс Беллоуз відчула, як він добирає кожне слово, добре промаслює його і вже слизьким кладе на рейки своєї промови. Серце її стиснулося, мовби крихітний кулачок, і вона зціпила свої порцелянові зубки.

– Друзі! – почав містер Теркелл, і серця присутніх обдало холодом.

– Ні, тільки не цього разу! – мовила місіс Беллоуз іще до того, як щось було сказано.

Вона відчула, що погана новина знову мчить на неї, а вона, наче власноруч

¹ Комедія масок, або комедія дель арте (італ. *commedia dell'arte* – артистична комедія) – різновид італійського імпровізованого народного театру доби Відродження, що успадкував традиції римської доби.

прив'язана до колії, безпомічно спостерігає за тим, як велетенські чорні колеса загрозово наближаються і вже доноситься попереджувальний свисток паровика.

– Виникла невеличка затримка, – оголосив містер Теркелл.

Наступної миті містер Теркелл, мабуть, крикнув, або ж хотів крикнути: «Леді, прошу сідати!» – голосом менестреля¹, бо леді посхоплювались зі своїх місць і кинулись до нього, тремтячи від гніву.

– Затримка не буде надто довгою! – містер Теркелл заспокійливо підняв руки.

– Скільки?

– Лише тиждень.

– Тиждень?

– Так. Ви ж можете залишитись тут, в «Ресторіумі», ще на сім днів, чи не так? Врешті-решт маленьке зволікання не має значення, чи не так? Ви ж чекали на це все своє життя. Лише кілька зайвих днів!

– *За двадцять доларів на день*, – холодно подумала місіс Беллоуз.

¹ Менестрель (від лат. ministerialis – «слуга») – загальна назва поета-музиканта, професійного артиста Середньовіччя (з XII ст.) та раннього Відродження, який заробляв співом і грою на музичних інструментах з пам'яті.

– В чому річ? – скрикнула якась жінка.

– Труднощі юридичного характеру, – ухильно відповів містер Теркелл.

– Але в нас є ракета?

– Ну, т-так.

– Я вже чекаю тут цілий місяць! – заперечила лідня леді. – Затримки, постійні затримки!

– Вона має рацію, – загукали усі.

– Милі леді! – пробурмотів містер Теркелл, погідно посміхаючись.

– Ми хочемо побачити ракету! – це вже сама місіс Беллоуз виступила вперед, загрозливо трясучи, наче іграшковим молотком, своїм кулачком.

Містер Теркелл глянув у очі немолодих леді поглядом місіонера серед канібалів-альбіносів.

– Що, зараз? – запитав він.

– Так, зараз! – закричала місіс Беллоуз.

– Боюсь, що... – почав він.

– Я також! – крикнула вона. – Ось чому ми хочемо бачити ракету!

– Ні, ні, тільки не зараз, місіс... – він нетерпляче клацнув пальцями, намагаючись згадати її ім'я.

– ...Беллоуз! – вигукнула вона.

Хоча вона була невеличкою ємністю, але все, що накопичилось у ній за довгі роки, врешті вирвалося назовні крізь кожну пору її тіла. Шоки її запалали. Із завиванням, схожим на безвідрадний фабричний гудок, місіс Беллоуз кинулася вперед і, наче оскаженілий шпіц, повисла на містерові Теркеллу, майже схопивши його зубами. Вона тримала його мертвою хваткою – й інші жінки прискочили за нею, підстрибуючи і дзявкаючи, наче у притулку безпритульні тварини на свого дресирувальника – того самого, котрий пестив їх, і до кого вони ластилися і весело скавчали лише годину тому, а тепер скачуть, смикаючи за рукави та проганяючи спокій із його єгипетських очей.

– Сюди! – вереснула місіс Беллоуз, почувуючись такою собі мадам Лафарг¹. – Через чорний вихід! Ми достатньо довго чекали, щоби нарешті побачити свій ко-

¹ Йдеться про Марі-Фортюне Каппель, у шлюбі Лафарж (фр. Marie-Fortunée Capelle-Lafarge) – фігурантку судового процесу у Франції: звинувачувалася і була засуджена за отруєння чоловіка у 1840-му р. Згодом ця історія лягла в основу роману А. Дюма «Мадам Лафарг» («Madame Lafarge», 1866).

рабель. Кожен день він зволікає, кожен день ми змушені чекати, тож погляньмо нарешті!

– Леді, ні, ні! – кричав містер Теркелл, вистрибуючи навколо них.

Через бічний вихід вони вибігли зі сцени і, наче повінь, підхопили бідолашного чоловіка за собою і потягли в ангар, а звідти доволі несподівано опинились у покинутому гімнастичному залі.

– Ось вона! – сказав хтось. – Ракета!

І тоді запала загрозлива тиша.

Ракета там була.

Місіс Беллоуз поглянула на неї і руки її мимоволі відпустили комір містера Теркелла.

Ракета була більше схожою на ветхий мідний казан, на якому виднілися тисячі опуклостей і тріщин, іржавих труб, брудних отворів – що ззовні, що зсередини. Запилені ілюмінатори нагадували очиці сліпого дикого кабана.

З грудей присутніх вирвалося чи то зітхання, чи то стогін.

– Це і є той космічний корабель «Хвала Всевишньому?» – нажахано закричала місіс Беллоуз.

Містер Теркелл кивнув, дивлячись собі під ноги.

– За котрий ми заплатили по тисячі доларів кожна і подолали увесь цей шлях на Марс, щоби на борту оцього корабля полетіти разом із вами до Нього? – уточнила місіс Беллоуз. – Але це не варте й мішка сушеного гороху, – додала вона.

– Це ж лише купа старого залізччя!

– Брухт! – пролетів істеричний шепіт.

– Не випускайте його звідси!

Містер Теркелл спробував втекти, але наче тисяча капканів на опосумів нараз закрилися за ним. Він ураз якось зів'яв.

Усі намотували кола довкола ракети, наче сліпі мишенята. Хвилин п'ять панувало сум'яття і чулися схлипи: всі підходили і обмацували Ракету – Пом'ятий Казан – Іржавий Контейнер для Дітей Божих.

– Так! – сказала місіс Беллоуз, увійшовши у перехняблені двері ракети й оглядаючи присутніх.

– Скидається на те, що нас пошили в дурні, – промовила вона. – У мене немає грошей, щоби повернутися назад на

Землю, і я надто горда для того, щоби звернутися до уряду і оповісти, як цей плюгавець виманив у нас усі наші заощадження. Не знаю, згодитеся ви зі мною чи ні – усі ви – але ми прибули сюди лише через те, що мені, наприклад, стукнуло вісімдесят п'ять, комусь – вісімдесят дев'ять, а ще комусь – сімдесят вісім, але всі ми шкандибуляємо до вікового ювілею, і на Землі нас ніщо не тримає, і ось тепер виявилось, що й на Марсі для нас нічого не світить. Нам набридло даремно коптити небо і в'язати серветочки – інакше ми нізащо б сюди не подалися. Тому я пропоную вельми просту річ – скористатися своїм шансом.

Вона простягла руку і торкнулася заіржавленого корпусу корабля.

– Це *наша* ракета. І ми заплатили за подорож. І ми маємо намір її *здійснити!*

Усі заметушилися, і стали навшпиньки, і пороззявляли від подиву роти.

Містер Теркелл сплакнув. Це в нього вийшло легко і вельми переконливо.

– Ми маємо намір сісти в цей корабель, – сказала місіс Беллоуз, ігноруючи його. – І вирушити туди, куди й планували.

Містер Теркелл на мить – достатньо тривалу для того, щоби відповісти, – припинив плач і зізнався:

– З самого початку це був обман. Я нічого не тямлю у космічних польотах. І взагалі: Всевишнього тут нема. Я вам збрехав. Я не знаю, де Він, і не зміг би Його віднайти, навіть якби захотів. І тільки останні дурепи могли повірити моїм словам.

– Так, – промовила місіс Беллоуз. – Ми дурепи. Я з цим погоджуюсь. Але не можна нас в цьому звинувачувати, бо ми старі, а це була хороша – ну просто прегарна ідея! – одна із найкращих у світі. О, ми не зовсім дурили самих себе щодо того, що наблизимось до Нього фізично. Це була добра й божевільна мрія старих людей – одна із тих, за які чіпляєшся по кілька хвилин на день, хоча й знаєш, що це неправда. Отож ті з вас, хто хоче летіти зі мною, ходімо в корабель.

– Але ви не можете полетіти! – сказав містер Теркелл. – У вас навіть нема пілота. Та й цей корабель – суцільна руїна!

– Ви, – сказала місіс Беллоуз, – ви будете нашим пілотом.

Вона ступила на корабель, і за нею потяглися інші леді. Містер Теркелл шалено розмахував руками, але тим не менше його впхали через ілюмінатор, і вже за хвилину люк зачинився.

Безладно галасуючи і притискуючи до сидіння, юрма примотувувала містера Теркелла до крісла пілота. Були видані і вдіті на кожну вибілену до сивини голову спеціальні гермошоломи, щоб забезпечити її додатковим киснем на випадок розгерметизації корабля, а тоді таки настала та мить, коли місіс Беллоуз зупинилася позаду містера Теркелла і промовила: «Ми готові, сер!»

Він нічого не відповів. І лише благально дивився на них своїми великими, темними й вологими очима, проте місіс Беллоуз була непохитною і показала йому на панель керування.

– Зліт! – похмуро сказав містер Теркелл і смикнув за якийсь важіль.

Усі попáдали на підлогу. Ракета вогненною кометою відірвалася від поверхні Марса з таким оглушливим гуркотом, неначе кухня з усім своїм начинням звалилась у шахту ліфта, під рейвах ка-

струль, сковорідок і киплячих чайників, під булькання тушкованих страв, – відірвалася, дихнувши запахами горілої гуми та сірки, що змішалися із ароматом ладану, шугнувши жовтим полум'ям і залишивши далеко внизу червону смугу. І всі старенькі, тримаючись одна за одну, затягнули псалми, і тільки місіс Беллоуз вивищувалася в кораблі, що зітхав, трясся і здригався.

– Тримайте курс у відкритий космос, містере Теркелле.

– Це ненадовго, – сумно сказав містер Теркелл, – бо корабель довго не протримається. Він... – і не договорив.

Бо це таки сталося.

Ракета вибухнула.

Місіс Беллоуз відчула, як її підняло, наче ляльку, і підкинуло на запаморочливу висоту. Вона почула жахливі зойки і в непевному світлі побачила, як блискавично мигнули повз неї тіла упереміж зі шматками металу.

– Рятуйте! – десь далеко волав у радіопередавач містер Теркелл.

Корабель розпався на мільйон частин, і старі леді, чи, принаймні, сота їхня ча-

стина, летіли з тією самою швидкістю, що й корабель. Що стосується містера Теркелла, то, можливо, через особливості траєкторії, його віднесло в іншу частину корабля. Місіс Беллоуз помітила, як він падає один і окремішньо від усіх, і кричить, кричить, кричить.

– *Ось так падає містер Теркелл*, – подумала місіс Беллоуз.

І вона знала, куди він летить. Його підпалять, і запечуть, і підсмажать – і це прекрасно.

Містер Теркелл летів униз, просто на Сонце.

– *А от і всі ми*, – подумала місіс Беллоуз. – *Ми всі летимо все далі, і далі, і далі.*

Рух майже не відчувався, але вона знала, що летить зі швидкістю п'ятдесят тисяч миль на годину і продовжуватиме рухатись з тією самою швидкістю назустріч вічності, аж поки...

Вона бачила, що інші леді переміщуються навколо неї за власними траєкторіями, а повітря у шоломах вистачить їм ще на кілька хвилин, і кожна з них дивилась угору – туди, куди вони всі й прямували.

«Звісно, – подумала місіс Беллоуз, – угору за межі космосу. Все далі і далі, де буде темно, наче в церкві, і зірки нагадуватимуть свічки, і незважаючи ні на що – на містера Теркелла, ракету, й обман – ми таки мчимо назустріч Богу».

І там – так, саме там, до чого місіс Беллоуз все ближчала і ближчала, – вона вже майже розгледіла обриси, що невпинно наближались – і це були обриси золотої десниці Божої, простягнутої до неї, щоби прийняти її і заспокоїти, наче зляканого горобчика.

– Я – місіс Амелія Беллоуз, – спокійно, якось по-світськи сказала вона. – І я з планети Земля.

Благословіть мене, грішного, отче!

Отець Меллон прокинувся різдвяної ночі, поспавши лише кілька хвилин. Була майже північ. Він відчував дуже сильну внутрішню потребу встати, піти до церкви, широко відчинити двері і впустити сніг всередину, а тоді сісти у сповідальницю й чекати.

Чекати на що? Хто міг йому сказати? Хто міг це знати? Але ця потреба була настільки сильною, що він не міг цього не зробити.

– Що відбувається? – бурмотів він сам до себе, одягаючись. – Напевно, я божеволію. О цій порі кому може бути потрібна... і якого лиха я маю зараз...

Але він все-таки одягнувся і пішов. Широко відчинивши двері церкви, він став, зачудований дивовижним витвором мистецтва перед його очима – кращим, ніж будь-яка картина в історії людства. Ця картина була виткана зі снігу, який ніжним мереживом оздоблював дахи, об-

кутував ліхтарі й огортав шаллю машини, що юрмилися на узбіччі, чекаючи на різдвяне благословення. Сніг торкався до бруківки, потім до його повік, а потім до його серця. Він усвідомив, що із затамованим подихом спостерігає цю плинну красу. Тоді він повернувся і пішов у середину, щоби сховатися у сповідальниці. За ним до церкви ввійшов сніг.

«Клятий дурень! – думав він. – Старий дурень. *Геть* звідси! Повертайся у своє ліжко!»

А тоді він почув звуки біля дверей, потім чийсь кроки по кам'яній церковній підлозі і врешті приглушене шарудіння по той бік сповідальниці. Хтось увійшов туди. Отець Меллон чекав.

– Благословіть мене, грішного! – пошепки сказав чоловічий голос.

Отець Меллон, приголомшений тим, як швидко він почув ці слова цієї ночі, у відповідь спромігся лише на одне:

– Як ви *могли* знати, що церква буде відчинена і в ній буду я?

– Я молився, отче, – почув він тиху відповідь. – Бог *змусив* вас прийти і відчинити церкву.

На це відповіді не могло бути. Старий священник і грішник по той бік сповідальниці, котрий, судячи з його хриплого голосу, також був старим чоловіком, довгу холодну мить сиділи мовчки, в той час як стрілка годинника невпинно наближалася до опівночі. Врешті біженець з темряви гріха повторив:

– *Благословіть* грішника, отче!

Але замість звичних слів, які мали би заспокоїти рани, в той час як засніженими вулицями квапливо наближалось Різдво, нахилившись до решітки сповідальниці, отець Моллі не стримався і сказав:

– Напевно, ви носите страшний тягар гріхів, що змусив вас у таку ніч вирушити на нездійсненну місію, яка стала можливою тільки тому, що Бог почув вас і витягнув мене з ліжка.

– Це *справді* страшний список, отче, ви зараз почувєте!

– Тоді говори, сину, – відповів священник, – поки ми обоє не замерзли...

– Ну, це було так... – пошепки сказав старий голос за перегородкою. – Шістдесят років тому...

– Повторіть! Шістдесят?! – священик затамував подих. – Аж *так* давно?

– Шістдесят!

Між ними запала болісна тиша.

– Продовжуйте, – мовив священик.

Йому було соромно за те, що він урвав каяльника.

– Цього тижня минуло шістдесят років з того часу, – продовжив старий голос, – як я, дванадцятирічний, разом зі своєю бабусею купляв подарунки напередодні Різдва у маленькому містечку на сході. Ми йшли пішки що туди, що назад. Хто тоді мав машину? Ми несли додому загорнені подарунки. Моя бабуся сказала щось – я вже давно не пам'ятаю, що саме – і я розізлився й побіг вперед, покинувши її. Коли я був уже далеко, я чув, як вона мене кликала, а потім почала щосили кричати, щоби я повернувся. Але я не повернувся. Вона плакала – і я знав, що я її образив. І через це я почувався сильним і спритним. І я біг ще швидше, і сміявся. Я прибіг до самого дому. Коли вона прийшла і зайшла в дім, то не переставала плакати і зітхати. Мені стало соромно – і я побіг та заховався...

Запала довга тиша.

Священик запитав:

– Це *все*?

– Список довгий, – сумно промовив голос за тонкою перегородкою.

– Продовжуйте, – відповів священик, заплющивши очі.

– Я повівся майже так само зі своєю мамою напередодні Нового року. Я розлютився на неї. І побіг. Я чув, як вона голосно кликала мене і плакала. Я посміхався і біг ще швидше. Чому? Чому – ох, Боже! – чому?

Священик не знав, що відповісти.

– Тепер це все? – врешті тихо промовив він, відчуваючи якусь дивну приязнь до цього старого чоловіка.

– Одного літнього дня, – сказав голос, – мене побили хулігани. Коли вони залишили мене і пішли, я побачив на кущі двох чарівних метеликів, які обіймалися. Я ненавидів їхнє щастя. Я схопив їх у кулак і розтер на порошок. Ох, отче, який сором!

Цієї миті у двері церкви подув вітер. Обоє чоловіків підвели голови вгору і побачили, як дух Різдва у сніговому вихорі розвернувся у дверях і знову вислизнув назовні, щоби розсипатися білосніжним покривалом на бруківку.

– Є ще одна страшна річ, – сказав старий чоловік, захований по той бік сповідальниці зі своїм болем. Він продовжив: – Коли мені було тринадцять, знову напередодні Різдва, мій собака Бо втік. Його не було три дні і три ночі. Я любив його більше, ніж життя. Він був особливим, люблячим, чудовим собакою. І раптом він зник. І вся його чарівність разом із ним. Я чекав. Я плакав, чекав, молився. Моя душа кричала. Я знав, що він ніколи, ніколи не повернеться! А потім, ох, потім, тієї різдвяної ночі... бруківка була вкрита ожеледдю, з дахів звисали бурульки, з неба падав сніг... і о другій годині ночі я почув, як він шкребе у двері! Я вискочив з ліжка так швидко, що ледве не вбився! Я навстіж відчинив двері – і там стояв мій бідолашний собака. Він тремтів, він був увесь мокрий і брудний, і був дуже радий мене бачити. Я вищав від радості, я затагнув його в середину, з розмаху зачинив двері, впав на коліна, обійняв його і заплакав. Це був чудовий подарунок! Чудовий! Я знову і знову вимовляв його ім'я – і він плакав разом зі мною, він тихо скавулів. Нас обох переповнювали емоції.

А тоді я зупинився. І ви знаєте, що я зробив? Ви можете вгадати мій жахливий вчинок? Я побив його. Так, побив. Я бив його кулаками, руками, долонями, знову кулаками, плакав і кричав: «Як ти посмів мене покинути?! Як ти посмів втекти?! Як ти посмів так вчинити зі мною?! Як ти посмів?! Як?!» Я бив його і бив, аж поки не втомився і почав ридати, і мусів зупинитися, бо зрозумів, що я зробив. А він просто стояв і приймав все так, ніби знав, що він це заслужив. Він зрадив мою любов, а тепер я зрадив його. І моя зрада була набагато важчою. Сльози ринули з моїх очей, я задихався. Я знову схопив його і притиснув до себе. Цього разу я кричав: «Пробач мені, ох, Бо, будь ласка, пробач! Я не хотів! Ох, Бо, пробач мені...»

Але, ох, отче, він не міг мені пробачити. Він був лише твариною, собакою, моїм улюбленцем. І він дивився на мене такими великими темними очима... що моє серце назавжди закрилося відтоді через сором. Я не міг собі пробачити цього. Всі ці роки пам'ять про мого улюбленця і про те, як я його зрадив... І відтоді кожного Різдва – не весь рік, але кожного Різдва – його дух

повертається. Я бачу свого собаку і те, як я його б'ю, й усвідомлюю свою зраду. Ох, Боже!

Чоловік замовк, схлипуючи.

Старий священик врешті наважився щось сказати:

– І це те, через що ви зараз тут?

– Так, отче. Хіба це не жахливо? Це страшна річ.

Священик не міг відповісти. По його обличчю також текли сльози і йому чомусь бракувало повітря.

– Бог мені пробачить, отче? – запитав чоловік.

– Так.

– *Ви* пробачаєте мені, отче?

– Так. Але дозвольте тепер і мені розповісти вам дещо. Коли мені було десять років, я поводився так само. З батьками, звісно ж. А потім зі своїм собакою, якого я любив більше, ніж своє життя. Він утік. І я ненавидів його за те, що він покинув мене. А коли він повернувся, я також обіймав його, а тоді побив, а тоді знову обіймав. Досі я нікому про це не розповідав. Цей сором залишався у моєму серці всі ці роки. Я спо-

відався у всьому моєму отцю-сповіднику.
Але у цьому – *ніколи*. Тому...

Запала пауза.

– *Тому*, отче?

– Ох, Господи! Бог пробачить нам, друже. Нарешті ми наважились про це заговорити. І я пробачаю тобі. Але...

Старий священик не міг говорити далі, бо з його очей знову ринули сльози.

Незнайомець по той бік сповідальниці здогадався, що той хотів сказати, і обережно запитав:

– Ви хочете, щоб я Вам пробачив, отче?

Священик мовчки кивнув. Чоловік, напевно, відчув це і швидко вимовив:

– Ох, так, я *пробачаю*.

Вони обоє довгий час сиділи у темряві. У двері знову залетів сніговий вихор, порозсипавши сніг по підлозі, і вислизнув на вулицю.

– Перш ніж ви підете, – сказав священик, – я запрошую вас на келих вина.

Великий годинник на площі навпроти церкви вибив опівніч.

– Різдво, отче, – сказав голос за перегородкою.

– Гадаю, це моє найкраще Різдво.

– Так, найкраще.

Старий священик підвівся і вийшов зі сповідальниці.

Він почекав трохи на якийсь рух з іншого її боку.

Нічого не було.

Здивовано нахмуривши брови, священик потягнувся, відчинив дверцята і заглянув усередину.

Там не було нічого і нікого.

Він відкрив рота від здивування. Сніг падав йому на потилицю і на шию.

Він простягнув вперед руку і провів нею у темряві сповідальниці.

Там було порожньо.

Він повернувся і подивився на відчинені церковні двері. А тоді поспіхом підійшов і виглянув на вулицю.

Десь далеко запізнілі годинники били дванадцятку. З неба падав сніг. Вулиці були безлюдні.

Повернувшись назад, він побачив велике дзеркало при вході до церкви.

У ньому був старий чоловік – він сам, його відображення у холодному склі.

Майже не замислюючись, він підняв руку і зробив знак благословення. Відображення у дзеркалі зробило так само.

Тоді старий священик, втираючи очі, повернувся останній раз і пішов випити вина.

На вулиці, наче сніг, всюди було Різдво.

Відьомські двері

Гатило у двері шалено, відчайдушно, настирно гатило, либонь з істерії, і страху, і нестримного бажання бути почутим, випущеним, звільненим, аби нарешті втекти. Нестямні звуки відколупування панельної обшивки, глухий стукіт, перестук, пробування на міцність, дряпання! Шкрябання трухлявих дощок, виривання забитих цвяхів; з комірчини долинало притлумлене волаання та благаання, а звідкись, із ще більшої далечі – крик про допомогу, що його заковтувала тиша.

Тиша, котра була головним джерелом відчуття пустки і жаху. Роберт з Мартою сиділи в ліжку.

- Ти це чув?
- Так, знову.
- Знизу.

Цього разу хоч би хто там був той, хто гатив і стукав у двері, аж доки не обідрав пальці до саден і не поранився до крові через своє лихоманне жадання свободи, він поринув у тишу, прислухаючись, чи, бува, його жах та гуркіт не прикликали допомогу.

Зимова ніч пронизувала весь дім щонайтіхішим снігопадом, тишею, котра кожну кімнату притрушувала порошею, що влягалася на столи і підлоги, обкутувала сходи.

Аж раптом – знову гатіння в двері. А відтак: ледь чутний плач.

– Знизу.

– У будинку хтось є.

– Гадаєш, це Лотте? Передні двері незамкнені.

– Вона би постукала. Ні, не Лотте.

– Вона – єдина, хто це може бути. Вона ж *телефонувала*.

Обоє зиркнули на телефон. Піднявши слухавку, можна було почути зимову незворушність. Телефони були мертві. Вони мертві відтоді, відколи почалися бунти у найближчих містечках і містах. Зараз у слухавці відлунювало тільки власне серцебиття.

– Можете мене прихистити? – прокричала Лотте з відстані шестисот миль. – Лише на одну ніч?

Перш ніж вони встигли їй відповісти, телефон заповнили протяжливі милі тиші.

– Лотте сказала, що приїде. Вона була в істериці. Це може бути вона, – мовила Марта Вебб.

– Ні, – відповів Роберт. – Я й раніше чув цей нічний плач. О Боже!

Вони лежали в ліжку у холодній кімнаті цього фермерського будинку, що в диких хащах Массачусетса, далеко від головних доріг, від міст, поряд із тьмяною річкою і темним лісом. Була крижана середина грудня. Білий запах снігу роз’їдав повітря.

Вони підвелися. Запаливши гасову лампу, сиділи на краю ліжка і хилитали ногами, немов над прірвою.

– Внизу нікого немає, не може бути.

– Хоч би хто там був, він, здається, наляканий.

– А хай йому дідько, ми ж усі налякані. Тому й приїхали сюди, аби сховатися від міст, бунтів, усього того божевілля. Більше жодних прослуховувань телефону, жодних арештів, податків, неврастеніків. І зараз, коли ми врешті віднайшли спокій, люди телефонують і тільки додають смутку. А цієї ночі ще й таке, Господи! – він поглянув на дружину. – Ти боїшся?

– Не знаю, я не вірю у привидів. Зараз 1999 рік; я при своєму розумі. Принаймні, мені хотілося би так *думати*. А де твій пістолет?

– Він нам не знадобиться. Не питай чому, але справді не знадобиться.

Вони взяли газові лампи в руки. Десь через місяць невеличка електростанція має бути встановлена в білому сараї за будинком і в них з'явиться електроенергія, але доти вони змушені жити на фермі, послуговуючись тьмяними світильниками чи свічками.

Вони спинилися на сходовому майданчику, обоє тридцятитрьохрічні, обоє надзвичайно прагматичні.

Плач, сум та благання чулися знизу, із неопалюваних кімнат.

– Її голос видається достобіса невеселим, – мовив Роберт. – Боже, мені її шкода, хоч я навіть не знаю, хто вона така. Хутчій!

Вони спустилися сходами донизу.

Немов реагуючи на їхні кроки, плач дедалі голоснішав. А десь із-за прихованої панелі долинули мляві глухі звуки.

– *Відьомські* двері! – нарешті згадала Марта.

– Вигадаєш таке!

– *Справді.*

Вони стояли у довгому коридорі, вдивляючись у закут під сходами, де обшив-ка стін ледь помітно здригалася. А потім плач стих. Здавалося, що вона виснажи-лася, або щось відвернуло її увагу, або, можливо, її сполохали їхні голоси і тепер вона дослухалася, коли вони знову загово-рять. Зимово-нічний дім поринув у тишу, а подружжя зачаїлося, тримаючи гасові лампи, що тихо мерехтіли.

Роберт Вебб наблизився до Відьом-ських дверей і торкнув їх, шукаючи при-ховану кнопку чи потайну пружину.

– Тут усередині нікого не може бути, – сказав він. – Боже мій, ми ж тут живемо вже півроку, а це лише комірчина. Хіба не це нам сказав рієлтор, продаючи цей дім? Ніхто не може тут сховатися так, щоби ми не знали. Ми...

– Тихіше!

Вони змовкли і прислухалися.

Нічого.

– Вона пішла чи воно пішло, чи що там це було, дідько, ці двері не відчиня-лися відтоді, як ми тут оселилися. Ніхто не пам'ятає, де ключ, яким можна їх від-

чинити. Не думаю, що тут взагалі є двері, хіба що не дуже щільна обшивка, щурячі гнізда та й годі. Звідси шкрябання по стінах. Може ж так бути?

Він озирнувся, аби поглянути на дружину, котра натомість не зводила погляду з потайної комірчини.

– Дурниці, – відповіла вона. – Господи, щурі не плачуть. А це був голос, який гукав про допомогу. Я гадала, що то Лотте. Але тепер переконалася, що це не вона, а хтось інший у великій халепі.

Марта Вебб звелася навшпиньки, щоб дотягтися тремтячими пальцями до перехнябленої крайки зі старого клена.

– Можна їх відчинити?

– Можна. З ломом та молотком, завтра.

– Ну, Роберте!

– Не «нуроберткай» мені. Я стомився.

– Ти ж не можеш залишити її там, щоб...

– Зараз вона заспокоїлась. Боже, я геть виснажений. На світанку я одразу ж спускаю сюди та розтрошу цю трикляту штуку вщент, згода?

– Гаразд, – відповіла Марта зі сльозами на очах.

– Ох, ці жінки, – мовив Роберт. – Свя-
тий Боже, ти і Лотте. Лотте і ти. Якщо ще
вона приїде сюди, якщо їй це вдасться...
Та у мене ж буде повний дім навіжених!

– Лотте *нормальна!*

– Авжеж, тільки от менше би патя-
кала. Зараз тобі медаль на шию не пові-
сять, якщо говоритимеш, що ти соціаліст,
демократ, лібертаріанець¹, прихильник
легалізації абортів, член Шинн Фейн² з
фашистськими переконаннями, комуніст
і тому подібна чортівня. Міста розбомбле-

¹ Тобто прихильник лібертаріанства (англ. *liber-
tarianism*; від фр. *libertaire* – анархіст) – полі-
тичної філософії, в основі якої лежить заборо-
на на «агресивне насильство», тобто заборона
на застосування сили чи погрози до іншої осо-
би, чи до її майна, всупереч волі цієї особи. За-
борона на агресивне насильство є правовою,
а не етичною.

² Шинн Фейн (ірл. *Sinn Féin* – Ми самі по
собі) – політична організація в Ірландії, за-
снована 1905 року зусиллями ірландського
журналіста, революціонера і політичного діяча
Артура Ґріффіта (англ. *Arthur Griffith*, ірл. *Art
Ó Gríobhtha*; 1872–1922). На початку 1970-х
унаслідок розколу було утворено партію Шинн
Фейн, що діє в Ірландії та Північній Ірландії до-
нині. Шинн Фейн – це ірландська республікан-
ська партія лівого спрямування, що виступає за
єдину Ірландію.

ні. Люди шукають цапів-відбувайлів, а Лотте обов'язково треба щось ляпнути, аби бути звинуваченою у всіх смертних гріхах, а тепер, дідько, ще й у втечі.

– Вони кинуть її до в'язниці, якщо спіймають. Чи закатують. Вірогідніше, що закатують. Нам пощастило, що ми тут із власними харчами. Дякувати Богові, що ми завчасно все продумали, передбачили і голод, і різанину. Ми самі себе врятували. Тепер маємо допомогти Лотте, якщо вона зможе сюди дістатися.

Нічого не відповівши, він повернувся на сходи.

– Я вже не тримаюся на ногах. Я вже стомився всіх рятувати. Навіть Лотте. Але, до дідька, якщо вона увійде в передні двері, то, вважай, що врятована.

Вони піднялися сходами нагору, несучи лампи, проходячи крізь одвічно рухливу ауру мерехтливого білого сяйва. Будинок німував, як і сніг, що падав надворі.

– Боже, – прошепотів він. – Чорт забирай, не люблю, коли жінки так плачуть.

Здавалося, ніби увесь світ плаче, подумав він. Ніби увесь світ помирає і по-

требує допомоги та почувається самотнім, але чим тут зарадиш? Жити на такій фермі, як ця? Подалі від головної автомагістралі, де навколi ні душі, а через те нема ні людської глупоти, ні смерті? Чим тут зарадиш?

Вони залишили одну з ламп світити, вкуталися у ковдри і лежали, дослухаючись до вітру, що бився об стіни і змушував скрипіти сволюки і підлогу.

За мить знизу долинули крик, тріск дерева, скрип розчинених навстіж дверей, подих вітру, дріботіння кроків по всіх кімнатах, ридання, майже тріумфальні вигуки, а потім грюкіт вхідних дверей, нестримне завивання крижаного вітру, кроки на ганку і тиша.

– Мерщій туди! – заволатала Марта. – Так!

Схопивши лампу, вони вмить спустилися донизу, ледь не задихнувшись від пориву вітру, що вдарив в обличчя, і дивлячись широко розплющеними очима то на Відьомські двері, які були відчинені навстіж, хоча завісів ніхто не зрухав, то на вхідні двері, звідки, попри присвічу-

вання снігового мороку, їм не вдалося нічого роздивитися – хіба що білі покрови та пагорби, та безмісячне небо, та плавний обрис снігового замету у світлі лампи, та мерехтіння сніжинок, що падали з неба на сніговий килим.

– Пішла, – прошепотіла вона.

– Хто?

– Ми вже не дізнаємося, хіба що вона повернеться.

– Вона не повернеться. Поглянь.

Вони спрямували світло лампи на засніжену землю і побачили на м'якому сніговому килимі крихітні сліди, що вели до темного лісу.

– Отже, це була жінка. Але... чому?

– Бог його знає. А чому все інше трапляється у цьому божевільному світі?

Вони довго стояли й дивилися на сліди, аж поки, залякнувши від холоду, не повернулися назад у коридорний закут, до відчинених Відьомських дверей, і спрямували світло у зяючу порожнечу під сходами.

– Господи, це всього лишень келія, не тягне навіть на комірчину, але поглянь...

Всередині знаходилися невеличкий фотель-гойдалка, плетений килим, свічка у мідному свічнику та стара, обшарпана Біблія. Пахло пліснявою, мохом і засушеними квітами.

– Це тут вони переховували людей?

– Так. Колись давним-давно тут переховували людей, яких називали відьмами. На них полювали. Їх вішали, а декотрих спалювали.

– Так, так, – промовили обидвоє, роздивляючись крихітну келійку.

– А відьми ховалися тут, поки мисливці не обшукають дім і не підуть геть?

– Так, о Боже, саме так, – прошепотів він.

– Робе...

– Що?

Марта нахилилася вперед. Вона зблідла і не могла відірвати погляду від маленького, обідраного фотеля-гойдалки та обшарпаної Біблії.

– Робе, скільки років? Скільки років цьому будинку?

– Близько трьохсот.

– Такий старий?

– А що?

– Якесь божевілля. Маячня...

– Божевілля?

– Я про такі доми. Стільки *літ!* І ще купа літ, а потім ще купа літ. Боже, *відчуваєш?* Якщо покласти руку сюди, відчуваєш? Ти відчуваєш, як він змінюється? А якби я сіла у той фотель-гойдалку і зачинила двері, що тоді? Та жінка... скільки часу вона сиділа тут? Як вона сюди потрапила? Стільки часу збігло! Хіба ж це не *дивно?*

– Маячня!

– Але ж *якби* ти дуже хотів утекти, прагнув цього, молився за це, а за тобою гналися люди і хтось тебе заховав у подібному до цього місці, відьму за дверима, і ти чув би, як вони нишпорять по будинку, дедалі ближче, невже ти не *захотів би* податися геть? Будь-куди? В інше місце. Чому не в інший час? А тоді у такому ось домі як наш, такому старому, що ніхто про нього нічого не знає, навіть якщо розпитувати чи *намагатися* його знайти, ти міг би втекти у інший рік! Можливо, – вона затнулася на хвильку, – сюди?..

– Ні, ні, – промимрив він. – *Справжня маячня!*

Однак якийсь повільний рух всередині комірчини змусив обох майже водночас витягнути руки в повітря з цікавістю людей, що прагнуть знайти щось невидиме. Здавалося, що повітря рухається врізнобіч, то теплішаючи, то холоднішаючи, пульсуючи світлом, а потім несподівано поринає у морок. Вони все це усвідомлювали, але не могли вимовити вголос. В келійці змінювалася погода: легкий доторк літа, а потім зимовий холод. Звичайно, таке неможливе, але саме так було. Під кінчиками їхніх пальців, незрима для очей, текла невидима, немов самий час, але занурена у пульсуючу пітьму, кришталеву чисту ріку із тіней та сонця. Вони обидвоє знали, що коли простягнуть руки далі, то зможуть зануритися у могутній, хоч і крихітний вир із пір року. Всі ці думки промайнули в голові кожного із них, але ніхто не зважився зізнатися в цьому.

Вони притисли свої замерзлі, але загорілі руки до грудей і панічно дивилися вниз.

– Чорт, – прошепотів Роберт Вебб. – Чорт би його вхопив! – він відсахнувся і пішов до вхідних дверей, аби знову їх

відчинити і подивитися на нічний снігопад, який майже приховав сліди.

– Ні, – мовив він. – Ні, ні.

У цю саму мить перед їхнім будинком спалахнули жовті фари і почувся скрип гальм автівки.

– Лотте! – заволала Марта Вебб. – Це, *мабуть*, вона! Лотте!

Фари погасли. Роберт і Марта вибігли надвір, назустріч жінці, котра поспішала до них.

– Лотте!

Із очманілими очима і розкуйовдженим волоссям, жінка кинулася до них в обійми.

– Марто, Бобе! Господи, я вже втратила було надію вас знайти. Збилася з дороги! За мною стежать, зайдімо всередину. О, я не хотіла вас турбувати серед ночі, але як же я рада вас *бачити*! Боже! Сховайте автівку! Ось ключі!

Роберт Вебб побіг відігнати автівку за будинок. Коли він повернувся, то зауважив, що густий снігопад уже майже замів усі сліди від шин.

Тримаючись за руки і не перестаючи розмовляти, всі троє зайшли в будинок.

Роберт Вебб не переставав поглядати на вхідні двері.

– Навіть не знаю, як вам і дякувати, – схвильовано мовила Лотте, впавши у крісло. – Ви дуже ризикуєте! Я не надовго, на кілька годин, поки стане безпечно. Потім...

– Залишайся доти, доки захочеш.

– Ні. Вони *вистежать!* У містах усе палає, вбивства, голод. Довелося вкрасти бензин. До речі, у вас не знайдеться *трохи*? Щоби стачило до Філа Мердіта у Грінборо? Я...

– Лотте, – сказав Роберт Вебб.

– Що? – Лотте примовкла, переводячи подих.

– Ти нікого не бачила по дорозі сюди? Можливо, жінку? Яка бігла по дорозі?

– Що? Я дуже швидко їхала! *Жінку?* Либонь, так! Я ледь не збила її. А тоді вона зникла! А що?

– Ну...

– Вона ж *безпечна?*

– Так, так.

– Нічого, що я *тут?*

– Авжеж, усе гаразд. Сідай. Ми приготуємо кави...

– Стривайте! Треба перевірити!

Перш ніж вони встигли щось сказати, Лотте побігла до вхідних дверей, прочинила їх і визирнула. Вони стали у неї за спиною і побачили вдалині світло автомобільних фар, що мигнуло на пригiрку і зникло в долині.

– Це вони, – прошепотiла Лотте. – Вони можуть шукати і тут. Боже, де мені сховатися?

Марта з Робертом Perezирнулися.

«Ні, ні, – мiркував Робер Вебб. – Господи, ні! Безглуздо, нереально, неймовiрно, до дiдька жорстокий збiг обставин, вiд чого мозок починає марити, тpiумфувати, ухати, реготати! Нi, тiльки не це! Якi ще обставини! Забирайся зi своїми вiдбуттями і прибуттями – хай вони за розкладом чи хай вони поза розкладом. А ти, Лотте, повертайся через десять рокiв, п'ять рокiв, або через рiк, мiсяць чи тиждень і попроси сховку. Навiть завтра можеш з'явитися! Але не приходь iз випадковостями в кожнiй руцi, неначе недоумкувата дитина, і не появляйся саме тодi, коли ще й пiвгодини не минуло пiсля одного

жаху, одного дива, не випробовуй нас на міцність! Зрештою, я ж не Чарлз Діккенс, щоби просльозитися і забути».

– Щось не так? – запитала Лотте.

– Я... – почав Роберт.

– Нема де мене сховати?

– Ні, – мовив він. – У нас є одне місечко.

– Де?

– Тут, – і, приголомшений, він повільно відвернувся.

Вони пройшли коридором до напіввідчинених дверей.

– Оце? – здивувалася Лотте. – Сховок? Ви що...

– Ні, він тут з часів побудови цього будинку.

Лотте порухала двері на завісах.

– Це спрацює? А якщо вони знатимуть, де шукати, і знайдуть?

– Не знайдуть! Зроблено майстерно. Закритися зсередини – і ніхто не запримітить, що тут щось є.

Десь посеред зимової ночі мчали автівки, їхні фари вихоплювали то дорогу, то темні вікна будинку.

Лотте вдивлялася у Відьомські двері так, як вдивляються згори у глибоку, са- мітню криницю.

Смуга пилу здійнялася довкола неї. Маленький фотель-гойдалка захитався.

Нечутно підійшовши, Лотте доторкну- лася до напівзгорілої свічки.

– А чому вона *тепла*?

Марта і Роберт промовчали. Вони при- хилилися до Відьомських дверей, що пах- ли теплим свічковим лоєм. Лотте завмер- ла, стоячи у цьому крихітному світкові, схиливши голову під сволоками.

Снігову ніч сколихнув звук клаксона. Лотте глибоко зітхнула і мовила: «Зачи- нить двері».

Вони зачинили Відьомські двері. І те- пер жодним чином не можна було здогада- тися, що там узагалі були двері.

Вони загасили лампу й очікувально за- вмерли у холодному, темному домі.

По дорозі проносились автівки, про- носилися гамірно, а їхні жовті фари яс- ніли на фоні снігопаду. Вітер обмацував сліди на подвір'ї будинку: один лан- цюжок вів у далечінь, ще один – до ган-

ку, а сліди від шин автівки Лотте зникли просто на очах, аж поки не зникли зовсім.

– Дякувати Богові, – прошепотіла Марта.

Автівки, сигналячи, минули останній вигин дороги і зупинилися внизу схилу, очікувально вп'ялившись на неосвітлений дім. Через якийсь час вони нарешті рушили геть, до засніжених пагорбів.

Незабаром вогні їхніх фар зникли вдалині, як і гул їхніх двигунів.

– Нам поталанило, – сказав Роберт Вебб.

– А їй – ні.

– Їй?

– Тій жінці, хоч би хто вона була, котра вибігла звідси. Вони її знайдуть. Хтось її знайде.

– Ісусе Христе, і справді.

– У неї немає жодних документів, що засвідчили би її особу. Вона не знає, що з нею сталося. А якщо вона розповість їм, хто вона така і звідки!

– Атож, атож.

– Боже, допоможи їй.

Вони вдивлялися у снігову пільму, але так нічого і не побачили. Все було як і раніше.

– Ні для кого нема порятунку, – мовила вона. – Що би ти не робив, а порятунку нема ні для кого.

Вони відійшли од вікна, пройшли коридором до Відьомських дверей і постукали.

– Лотте, – гукнули її.

Відьомські двері не зрушились і не ворухнулись.

– Лотте, ти вже можеш виходити.

Тиша, ні подиху, ні шепоту. Роберт постукав ще раз.

– Агов! Лотте!

Він стривожено постукав по панелі:

– Лотте! Відчини двері!

– Я намагаюся, дідько би їх взяв!

– Лотте, ми тебе витягнемо, зачекай!
Усе буде гаразд!

Він гримав у двері кулаками і кляв на чім світ стоїть, а відтак скомандувавши: «Обережно!» відійшов на крок, підняв ногу і вдарив раз, і ще раз, і ще раз; то були гнівні удари, від яких з'являлися

проломи, а деревина перетворилася на друзки. Пробивши діру, він рвонув на себе дерев'яну обшивку.

– Лотте!

Вони разом нахилилися і зазирнули у крихітну келійку. На невеличкому столику мерехтіла свічка. Біблія зникла. Маленький фотель-гойдалка повільно погойдувався в різні боки, аж поки не зупинився.

– Лотте!

Вони дивилися на порожню кімнатку. Свічка мерехтіла.

– Лотте, – кликнули вони.

– Ти ж не думаєш...

– Я не знаю. Старі будинки є *старими*... старими...

– Гадаєш, що Лотте... вона...

– Я не знаю, я не знаю.

– Тоді вона нарешті у безпеці, як у сейфі! Дякувати Богові!

– У безпеці? Куди вона *пішла*? Ти *впевнена* в цьому? Жінка у новому одязі, з червоною помадою на губах, на високих підборах, у короткій спідниці, напахчена, з вищепаними бровами, діамантовими персями, у шовкових колготках, і в без-

пеці? В безпеці!» – передражнив Роберт, вдивляючись у зяючу діру, де раніше були Відьомські двері.

– Так, у безпеці. Чому ні?

Він глибоко зітхнув.

– А чи не пропала у 1680 році у містечку Салем¹ жінка з такими прикметами?

Він простягнув руку і зачинив Відьомські двері.

Вони просиділи в очікуванні біля них цілу довгу і холодну ніч.

¹ Салем (Salem) – місто в окрузі Ессекс, штату Массачусетс, відоме низкою судових процесів над «відьмами» у 1692–1693 рр. У 1692 р. на одному з таких процесів у Салемі судили Мері Бредбері, прямим нащадком якої є Рей Бредбері. Про вдачу і звичаї салемців того часу оповідає уродженець цього міста письменник Натаніель Готорн у своєму знаменитому романі «Багряна літера» (1850).

Людина-картинка

– Леді та джентльмени, Людина-картинка!

Заверещала каліопа¹, і на високій платформі серед літньої ночі постав, склавши руки на грудях, містер Вільям Філіппус Фелпс, котрий один уособлював собою величезний натовп.

На його шкірі жив цілий світ. На головному континенті, його широких грудях, жили велетні – пиптикоокі дракони, що оповили його повні, майже жіночі груди. Пуп був пащею чудовиська з вузькими щілинами очей – брудний запалий рот беззубої відьми. Його пахви були потаємними печерами, стінками яких повільно стікала підземна волога. Там зачаїлися створіння темряви, захланні вогники їхніх очей просвічували крізь буйні хащі та переплетені лози.

¹ Каліопа – паровий оргán, що використовує локомотивні чи пароплавні гудки і вирізняється голосним та пронизливим звуком. Найчастіше використовувалася на пароплавах та у пересувних цирках для приваблювання відвідувачів.

Містер Вільям Філіппус Фелпс дивився униз зі своєї платформи для виродків тисячею павиних очей. Вдалині, на іншому краї засипаної тирсою галявини, він побачив свою дружину, Лизабету. Вона переривала квітки глядачів навпіл і роздивлялася пряжки на поясах чоловіків.

На руках містера Вільяма Філіппуса Фелпса були витатуйовані троянди. Коли він побачив, на що задивлялася його дружина, троянди пожухли, ніби їм забракло світла.

Роком раніше, коли він повів Лизабету реєструвати шлюб і дивився, як вона повільно виводила чорнилом своє ім'я на бланку, його шкіра ще була чистою, білою і недоторканною. Він оглянув себе у раптовому нападі жаху. Він став неймовірним розмальованим полотном, що хилиталося на вечірньому вітрі! Як це трапилося? З чого це все почалося?

Почалося зі сварок, потім narosla плоть, а тоді з'явилися малюнки. Влітку вони сварилися цілими ночами, вона сурмила йому прямо у вухо, наче мідна сурма. Він вийшов із дому і з'їв п'ять тисяч паруючих хот-догів, десять мільйонів

гамбургерів і цілий ліс зеленої цибулі, випив Червоне море апельсинового соку. Його бронтозавровий скелет сформували м'ятні льодяники, тіло роздулося від гамбургерів, крізь серцеві клапани несамовитим потоком потекла полунична шипучка – і врешті його вага сягнула трьохсот фунтів.

– Вільяме Філіппусе Фелпсе, – сказала йому Лизабета на одинадцятий місяць їхнього подружнього життя, – ти гладкий і тупий.

Того дня хазяїн балагану¹ вручив йому блакитний конверт.

– Вибач, Фелпсе. З таким кендюхом ти мені тільки заважаєш.

¹ «Балаган виродків», або ж, використовуючи сучасну термінологію, – фрік-шоу у США зажив популярності із початком ХІХ ст. Це були групи фургонів-вагончиків, які мандрували по країні, розгортаючи балаган у кожному містечку і демонструючи своїх фріків – людей із екстремальними відхиленнями у фізичному розвитку. Для кожного фріка, крім сценічного імені, зазвичай вигадувалась унікальна історія й унікальний номер. Своєрідним апогеєм буму на фрік-шоу у США став вихід у 1932 р. знаменитого фільму Тода Бровнінга «Потвори» («Freaks»).

– Хіба не я завжди напинав намети краще за всіх, босе?

– Колись. Уже ні. А тепер ти більше сидиш, ніж працюєш.

– Дозвольте мені бути вашим Товстуном.

– У мене є Товстун. Їх так багато, що гріш їм ціна, – хазяїн оглянув його з ніг до голови. – Втім, послухай, що я тобі скажу. Нам бракує Татуйованої людини з тих пір, як у минулому році помер Сміт, котрого прозивали Галереєю...

Він сказав це місяць тому, якихось чотири короткі тижні. Від когось Фелпс почув про майстра татуажу – якусь старушенцію, котра замешкувала у пагористих вісконсинських краях і добре знала своє ремесло. Якщо поїхати ґрунтівкою, перед річкою звернути направо, а згодом – наліво...

Він ішов через жовту галявину, що аж хрустіла під ногами від спеки, червоні квіти вгиналися і розгойдувалися від вітру. Він прийшов до старої хижі, на яку ніби пролилося не менше мільйона злив.

За дверима перед його зором постала тиха і гола кімната, посеред якої сиділа старезна жінка.

Її очі були зашиті червоними просмо-
леними нитками. Ніс був стягнутий чор-
ним вощеним шнурком. Вуха теж були
зашиті, так немовби штопальна голка,
пурхаючи метеликом, наклала шви на всі
її органи чуття. Вона сиділа у порожній
кімнаті й не рухалась. Скрізь навколо неї
на жовтій підлозі лежав пил, на який ба-
гато тижнів не ступала нічия нога. Якби
старушенція за цей час хоч раз пройшла-
ся, це було би помітно, але слідів не було.
Її руки покоїлися одна на одній, наче
тонкі, іржаві інструменти. Босі ноги були
брудні, мовби гумові калоші, а навколо
них вишикувалися пляшечки з пігмента-
ми – червоним, коричневим, бірюзовим,
котячо-рудим. Вона видавалася річчю, за-
шитою у пелену із перешепту і тиші.

Рухалися тільки губи, бо хтось їх роз-
поров:

– Заходь. Сідай. Я тут самісінька.

Він не послухався.

– Ти прийшов за картинками, – сказа-
ла вона високим голосом. – Але спочатку
я повинна показати тобі дещо.

Вона поплескала пальцями по витяг-
нутій уперед долоні:

– Дивись! – вигукнула вона.

Це був витатуйований портрет Вільяма Філіппуса Фелпса.

– Це я! – сказав він.

Її оклик наздогнав його вже у дверях.

– Не тікай!

Він схопився за одвірки, стоячи до неї спиною.

– То ж я, я у тебе на руці!

– Цьому малюнку вже п'ятдесят років, – вона знову і знову гладила його, наче кота.

Він повернувся.

– Це *давнє* татуювання, – він повільно підійшов ближче, нахилився і, кліпаючи, втупився у картинку. Відтак тремтячим пальцем провів по ній. – *Давнє*. Це неможливо! Ви *мене* не знаєте. Я *вас* не знаю. У вас зашиті очі і все на світі.

– Я чекала на тебе, – сказала вона. – Як і на багатьох інших, – вона показала свої руки і ноги, схожі на ніжки антикварного стільця. – У мене на шкірі зображення тих, хто вже приходив сюди. І є інші, на яких ті, хто навідає мене у наступні сто років. І твоє теж, і ось ти прийшов.

– Звідки ви знаєте, що це я? Ви ж нічого не бачите!

– Я *відчуваю* вас, ви для мене, як леви, як слони, як тигри. Розстебни сорочку. Я тобі потрібна. Не бійся. Мої голки чистіші за руки хірурга. Коли я закінчу тебе розписувати, то сяду і чекатиму на наступного, хто дістанеться сюди і знайде мене. І колись, може, через сто літ, я просто ляжу в лісі серед білих грибів, а навесні на тому місці вже не буде нічого, крім тендітної блакитної волошки...

Він почав розстібати рукави.

– Я бачу Далеку Минувшину, Світле Сьогодення і навіть Далеке Майбуття, – зашепотіла вона, звернувши до невидимого гостя обличчя із невидючими очима. – Це все на моїй шкірі. Я перенесу це і на твою. Ти станеш єдиною *справдешньою* Людиною-картинкою у цілому світі. Я намалюю на тобі такі полотна, які ти ніколи не забудеш. На твоїй шкірі з'являться картини Майбутнього.

Вона вколола його голкою.

Тієї ночі він побіг назад до ярмаркового балагану, сп'янілий від жаху і піднесення. О, як швидко стара замурзана

відьма вишила на його шкірі кольорові картинки! Срібна змія кусала його цілий день, аж поки його тіло не перетворилось у живу картинку. Він ніби потрапив між сталеві циліндри друкарського верстата і виповз звідти, як неймовірна гравюра глибокого друку. Його наче зодягнули в одіж, прикрашену тролями і червоними динозаврами.

– Дивись! – гукнув він Лизабеті.

Вона відірвала погляд від свого столика з косметикою лиш тоді, коли він зірвав із себе сорочку. Він стояв посеред їхнього фургона у світлі електричної лампочки, випинаючи неосяжні груди. Ось тут, коли він напружував біцепси, стрибала напівдівана-напівкоза. Ось тут, на підборідді, лежала Земля Втрачених Душ. У безліку жирових складок, що нагадували міх акордеону, причаїлася тьма маленьких скорпіонів, жуків і мишей, які зіштовхувалися, гнітили одне одного, вискакували і ховалися знову, коли він опускав чи піднімав підборіддя.

– Боже ти мій, – сказала Лизабета. – Мій чоловік – потвора.

Вона вибігла з фургона, залишивши його позувати перед дзеркалом. Навіщо він це зробив? Щоби мати роботу, так, але найпевніше – аби прикрити неосяжну товщу жиру, що обліпив усі його кістки. Щоби сховати той жир під шаром фарби і неуявних фантазій, сховати його від дружини, але, передусім, – від себе самого.

Він розмірковував над останніми словами старої. Вона набила йому дві *особливі* картинки, одну на грудях, а іншу – на спині, і не дозволила на них дивитися. Вона закрила їх якимось ганчір'ям і заклеїла пластирем.

– Не дивись на оці дві, – сказала вона.

– Чому?

– Побачиш їх пізніше. У цих картинках – Майбутнє. Зараз дивитися не можна, бо це може їх зіпсувати. Вони ще не зовсім готові. Я ввела чорнило під шкіру, а твій піт намалює решту. Так, твій піт і твої думки намалюють майбутнє, – вона вишкірилася беззубим ротом. – Наступної суботи, увечері – можеш так і оголосити: «Розкриття Тамниці! Приходьте подивитися, як Людина-картинка явить світові таємничу картину!» Таким чином ти мо-

жеш заробляти гроші – продавати квитки на Розкриття Таємниці, наче у якусь картинну галерею. Скажи їм, що на тобі є картинка, якої навіть *ти* ніколи не бачив, якої взагалі *ніхто* не бачив. Такої незвичайної картинки досі ще не існувало. Вона майже жива. І вона провіщає Майбутнє. Битимуть барабани, сурмитимуть труби. А тоді ти вийдеш до них і здійсниш Велике Розкриття.

– Це чудова думка, – сказав він.

– Але покажи їм лише малюнок на грудях, – застерегла вона. – Його першим. Малюнок на спині мусиш тримати під ганчіркою ще тиждень. Зрозумів?

– Скільки я вам винен?

– Ніскільки, – сказала вона. – Якщо ти носитимеш на собі ці картинки, моя втіха стане мені платнею. Я сидітиму тут наступні два тижні й думатиму про те, які мої картинки дотепні, бо вони завжди пасують кожному їхньому власнику і його внутрішньому світу. А тепер іди з цієї халабуди і ніколи сюди не повертайся. Прощай.

– Агов! Велике Розкриття!

Вивіска із червоними літерами хиталася від нічного вітру.

НЕ ЯКАСЬ ТАМ ЗВИЧАЙНА
ТАТУЙОВАНА ЛЮДИНА!
ЦЯ ЛЮДИНА – КАРТИНКА!
МІКЕЛАНДЖЕЛО – ЙОМУ НЕ РІВНЯ!
СЬОГОДНІ! ВХІД 10 ЦЕНТІВ!

І от година настала. Суботнім вечором зібрався схвильований натовп, тупцюючи ногами на гарячій тирсі.

– Через хвилину... – хазяїн тицьнув своїм картонним гучномовцем, – у наметі, прямо за моєю спиною, ми покажемо Таємничий Портрет на грудях Людини-картинки! Наступної суботи, в цей самий час і на цьому самому місці, ми покажемо малюнок на спині Людини-картинки! Приходьте і приводьте друзів!

Безладно заgrimіли барабани.

Містер Вільям Філіппус Фелпс зірвався і зник; юрба посунула у намет і, потрапивши всередину, побачила, що він уже заліз на поміст. Оркестр видував зі своїх інструментів якусь джигу.

Він пошукав очима дружину і побачив її. Вона стояла, загублена в натовпі, ніби чужа, ніби прийшла подивитися на якогось виродка, із презирливою цікавістю на обличчі. Врешті-решт, він був її чоловіком, а сьогодні збирався показати те, що вона про нього не знала. Цього вечора він стояв посередині гамірного всесвіту, ярмаркового моря, і це сповнювало його відчуттям страшенної гордості, сили і тепла. Навіть інші виродки: Скелет, Хлопчик-тюлень, Йог, Чарівник, Повітряна Куля – усі вони, розкидані поміж натовпу, були лише глядачами.

– Леді та дженльмени, настала велика мить!

Загриміли фанфари, загула під ударами паличок волова шкіра на барабанах.

Містер Вільям Філіппус Фелпс скинув свою накидку на землю. Динозаври, тролі, напівжінки-напівзмії корчилися і звивалися на його шкірі в яскравих променях світла.

Натовп ошелешено видихнув. І справді, ніколи ще не бачили їхні очі таких татуювань! Здавалося, що очі потвор зву-

жувалися, блимали й горіли червоним і блакитним вогнем. Від рожевих троянд на його пальцях наче йшов солодкий аромат. Тиранозавр витягся вгору на всю довжину його ноги, і звук мідної сурми нагадував рев, що виривався з червоної горлянки доісторичного чудовиська. Містер Вільям Філіппус Фелпс був музеєм, що зненацька ожив. В електрично-блакитному морі плавали риби. Під жовтими сонцями мерехтіли фонтани. Посеред полів достиглої пшениці стояли старовинні будівлі. Вогненні хвости ракет гнали їх уперед безкрайними просторами м'язів і шкіри. Найменший його подих загрожував усьому намальованому всесвіту хаосом. Здавалося, його тіло охоплювало полум'я, істоти ухилялись від вогню, відступали перед нестерпним жаром його гордості, яка тільки збільшувалась від захоплених поглядів публіки.

Хазяїн балагану взявся пальцями за липкий пластир. Публіка напирала ближче, припишкнувши у напівтемному наметі, як у величезній печі.

– Ви такого ще ніколи не бачили! – крикнув хазяїн.

І він зірвав пластир.

На якусь мить усе завмерло. В цю мить Людина-картина подумав, що Розкриття стало жахливим і непоправним провалом.

Але публіка раптом тихо застогнала.

Хазяїн відступив назад, не зводячи з нього очей.

Ще за мить на дальньому краї натовпу закричала і заплакала жінка. Вона ніяк не могла заспокоїтись.

Людина-картинка повільно опустил очі на свої оголені груди й живіт.

Від побаченого троянди на його руках зблякли і почали всихати. Здавалося, все живе наче змарніло, скрутилося, згорнулося від арктичного холоду, що хвилями розходився від його серця назовні, щоб заморозити і знищити їх. Він затремтів. Його руки здійнялися вгору, щоби торкнутися неймовірної картини, яка жила, рухалася, пульсувала. Він ніби зазирнув до маленької кімнати, і сцена з чийогось життя, яку він побачив, була настільки інтимною, настільки неможливою, що й довго дивитися на неї було неможливо, щоб не відвернути погляду.

На картинці були зображені його дружина, Лизабета, і він сам.

І він вбивав її.

Перед очима тисячі людей у темному наметі посеред чорних лісів Вісконсина він вбивав свою дружину.

Його товстезні, прикрашені квітковим орнаментом руки застигли у неї на шиї, її обличчя темнішало, а він душив її, він цілу хвилину душив її. Усе було як насправді. Поки юрба спостерігала, вона померла, а йому стало дуже зле. Він ледь тримався, щоби не впасти просто між юрми. Стінки намету раптом химерно затріпотіли і забилися, наче крила величезного кажана. Останнім, що він почув, було жіноче схлипування десь у дальньому кутку намету.

То плакала Лизабета, його дружина.

Тієї ночі його постіль змокла від поту. Звуки ярмарку розтанули, і його дружина теж принишкла у своєму ліжку. Він намацав гладенький пластир на грудях. Його примусили наклеїти його знову.

Він знепритомнів, а коли прийшов до тями, хазяїн нагримав на нього:

– Чого ти не сказав, що зображено на цій картинці?

– Я не знав, я взаправду не знав, – сказав Людина-картинка.

– Господи всемогутній! – сказав хазяїн. – Ти до смерті всіх налякав. До смерті налякав Ліззі, до смерті налякав мене. Боже, де ти зробив те бісове татуювання? – він здригнувся. – Вибачся перед Ліззі, не гайно.

Над ним нахилилася дружина.

– Пробач мені, Лизабето, – слабко протягнув він із заплющеними очима. – Я не знав.

– Ти зробив це навмисно, – сказала вона. – Хотів мене злякати.

– Мені шкода.

– Або вона, або я, – сказала вона.

– Лизабето...

– Ти мене чув. Або ти зведеш її, або я кидаю це все.

– Отак, Філе, – сказав хазяїн. – Отакі справи.

– Хіба ви зазнали збитків? Хіба юрба зажадала гроші назад?

– Не про гроші йдеться, Філе. Якщо ти вже питаєш про це, то щойно чутка розійшлася, з'явилися ще сотні охочих. Але я не стерплю такої гидоти на своєму шоу.

Ти зведеш те татуювання! Скажи, Філе, це ти так собі уявляв невинний жарт?

Він перевернувся на інший бік у теплому ліжку. Ні, це не жарт. Аж ніяк ні. Він перелякався так само, як усі. Це не жарт. Ота кордупляна стара запилюшена відьма, що вона зробила з ним, і як вона це зробила? Це вона її намалювала? Ні, вона сказала, що картинка не закінчена, що він сам власним потом і власними думками завершить її. Що ж, він із цим впорався.

Але, хай там як, чому знявся такий галас? Він не хотів нікого вбивати. Не хотів убивати Лизабету. Як ця дурнувата картинка повинна пекти його тут, на його шкірі під пластирем?

Він тихенько, обережно водив по ній пальцями, обережно торкаючись вібруючого під пластирем місця. Він притиснув сильніше і відчув у цьому місці сильний жар. Він майже відчував, як ця диявольська картинка впродовж усієї ночі вбиває, і вбиває, і вбиває його дружину.

«Я не хочу її вбивати», – подумки повторював він, дивлячись на ліжко дружини. А тоді, через п'ять хвилин, прошепотів уголос:

– Чи хочу?

– Що? – плаксиво запитала вона, прокидаючись.

– Нічого, – сказав він, помовчавши. – Спи.

Чоловік із машинкою, що дзижчала в руці, нахилився вперед.

– Я беру п'ятірку за дюйм. Татуювання дорожче зводити, ніж набивати. Ну добре, знімай пластир.

Людина-картинка послухався.

Майстер відсахнувся.

– Господи! Не дивно, що ти хочеш її позбутися. Мерзота. Не хочу навіть дивитися, – він клацнув машинкою. – Готовий? Це не боляче.

Хазяїн балагану стов поряд у наметі і спостерігав. Через п'ять хвилин майстер, подумки лаючись, замінив головку машинки. Ще через десять хвилин він відсунув стільця назад і почухав голову. Через півгодини він підвівся, сказав містеру Вільяму Філіппусу Фелпсу вдягатися і почав складати інструменти.

– Стривайте-но, – сказав хазяїн. – Ви ж не закінчили.

– І не збираюся, – сказав чоловік.

– Я ж добре плачу. Що не так?

– Нічого, крім того, що клята картинка не бажає зникати. Бісове чорнило, мабуть, вколоте аж до кісток.

– Яка нісенітниця!

– Містере, я цим займаюся вже тридцять років і ніколи не бачив нічого подібного. У дюйм завглибшки, кажу вам.

– Але ви мусите його звести! – закричав Людина-картинка.

Майстер похитав головою.

– Є тільки один спосіб.

– Який?

– Береш ножа і вирізаєш його з грудей. Довго не проживеш, але картинка позбудешся.

– Поверніться негайно!

Але майстер уже пішов.

Знадвору долинав гамір натовпу, що зачекався вже цього недільного вечора.

– Неабияка юрба, – сказав Людина-картинка.

– Але вони не побачать того, за чим прийшли, – сказав хазяїн. – Якщо ти і вийдеш туди, то тільки із цим пластирем. Нахились-но, дай подивитися, що там у тебе на спині. Можливо, ми зможе-

мо влаштувати Розкриття цього малюнка замість першого.

– Вона сказала, що він не буде готовий ще з тиждень. Та стара сказала, що знадобиться якийсь час, аби він сформувався і проступив на шкірі.

Хазяїн обережно відірвав смужку липкого пластиру зі спини Людини-картинки.

– Що там видно? – видихнув зігнутий містер Фелпс.

Хазяїн приліпив пластир назад.

– Ти невдаха, Фелпсе, повний провал, га? Як ти дозволив тій старій так себе розмалювати?

– Я не знав, хто вона.

– З цією картинкою вона тебе точно надурила. Тут їй просто немає. Взагалі нічого, жодної цяточки.

– Вона ще проступить. От побачите.

Хазяїн засміявся.

– Гарзд. Готовий? Частина тебе ми публіці все-таки покажемо.

Під мідний грім музики вони вийшли до публіки.

Він стояв, неначе страхолюд, посеред темряви, витягнувши руки, як це робить сліпець, щоби втримати рівновагу у цьому

несамовитому, віднедавна перехнябленому світі, який летить на тебе й ось-ось жбурне у дзеркало, перед яким він стояв, піднявши руки. На рівному, тьмяно освітленому столі стояв перекис, різні кислоти, срібні ножиці і шматочки шліфувального паперу. Він випробував усе по черзі: то змочував зловісне татуювання на грудях, то шкріб його. Так він пропрацював годину.

Раптом йому здалося, що хтось стоїть позаду у дверях його фургона. Була третя година ночі. Він вловив слабкий пивний запах. Вона повернулася з міста. Він чув її повільне дихання, але не обернувся.

– Лизабето? – запитав він.

– Краще тобі здихатись його, – сказала вона, дивлячись, як він водить шліфувальним папером. З порога вона пройшла всередину.

– Я не хотів таких картинок, – сказав він.

– Хотів, – сказала вона. – Ти так і планував.

– Не планував.

– Я тебе знаю, – сказала вона. – О, я знаю, що ти мене ненавидиш. Втім, байдуже. Я теж тебе ненавиджу, і то вже

давно. Господи, невже ти думав, що відколи ти почав обростати жиром, тебе хтось любить? Ти не вмієш ненавидіти. Хочеш, я тебе навчу?

– Дай мені спокій, – сказав він.

– Ти виставив мене на посміховисько перед усім отим натовпом!

– Я не знав, що там під пластирем.

Вона ходила навколо столу, вперши руки в боки, виплескуючи свою злість на стіни, на ліжка, на стіл. А він думав: «Чи, може, я знав? Хто намалював цю картинку – я чи відьма? Хто вивів ті лінії? І як? Невже я справді хочу її смерті? Ні! Але...» Він дивився, як його дружина підходила ближче і ближче, бачив, як від лементу напнулися і тремтять на її шиї жили. Оце і це, і ось іще це в нього не так! Про се і те, і он те гидко навіть згадувати! Він брехун, підступний бридкий лінивий гладун, він малий виродок. Невже він гадає, що дорівнюється до хазяїна чи напиначів наметів? Невже він вважає себе граційним, наче ельф, чи зійшлим із полотна Ель Греко? Да Вінчі, точно! Мікеланджело, куди там! Вона лаялась. Вона шкірила зуби.

– Знаєш, ніхто не примусить мене залишитись із тобою, бо я не хочу, щоби твої брудні лапи мене торкались! – триумфально закінчила вона.

– Лизабето, – сказав він.

– Не лизабеткай мені! – заверещала вона. – Я знаю, що ти задумав. Хотів налякати мене тією картинкою. Гадав, що я не наслідуюсь піти від тебе. Що ж!

– Наступної суботи Друге Розкриття, – сказав він. – Ти пишатимешся мною.

– Пишатимусь! Ти жалюгідний і дурний. Боже, та ти наче кит. Ти колись бачив кита, викинутого на берег? Я колись бачила у дитинстві. Лежав на піску, а тоді його застрелили рятувальники з пляжу. Господи, кит!

– Лизабето.

– Я йду, досить із мене. І я хочу розлучення.

– Не треба.

– І я вийду заміж за чоловіка, а не за гладку бабу – ось хто ти такий, бо на тобі стільки жиру, що не розбереш твоєї статі.

– Ти не можеш мене кинути, – сказав він.

– Побачиш!

– Я кохаю тебе, – сказав він.

– Невже? – сказала вона. – Подивись на свою картинку.

Він простяг до неї руку.

– Не лізь до мене, – сказала вона.

– Лизабето.

– Не підходь. Мене від тебе вивертає.

– Лизабето.

Здавалося, всі очі на його шкірі ніби спалахнули, всі змії засичали, всі чудовиська заворушилися, усі паці порозкривалися і заклацали зубами. Він пішов на неї – не як один чоловік, а як цілий натовп.

Він відчув, як неймовірний запас апельсинової шипучки стрімко тече його артеріями, як потоки коли і лимонаду у млоїстій злості пульсують у його ногах, у зап'ястях, у серці. Океани гірчиці, соусу, мільйони склянок напоїв, у яких він топив себе впродовж року – усе разом тепер закипіло, а лице прибрало кольору пропареної яловичини. А рожеві троянди на його руках видалися м'ясожерними квітами, які багато літ ховалися у вологих джунглях, а тепер, зголоднівши, вирвалися на волю, у нічне повітря.

Він охопив і притис її до себе, як могутній хижак притискає жертву, що пручається. Цей несамовитий жест пристрасті, швидкий і вимогливий, від її спротиву переріс у щось грубіше. Вона біла і дряпала картинку на його грудях.

– Ти повинна любити мене, Лизабето.

– Пусти! – верещала вона. Вона біла по картинці, що аж горіла під її кулаками. Вона шкребнула по ній нігтями.

– О, Лизабето, – сказав він, проводячи долонями по її руках.

– Я закричу, – сказала вона, зазирнувши йому в очі.

– Лизабето, – долоні наближались до її плечей і шиї. – Не йди.

– Рятуйте! – закричала вона.

З картинки на його грудях текла кров.

Він обхопив пальцями її шию і стиснув її.

Пронизливий крик каліопи нараз урвався.

Надворі зашелестіла трава. Почулося тупотіння ніг.

Містер Вільям Філіппус Фелпс відчинив двері і вийшов у ніч.

Вони чекали на нього: Скелет, Ліліпут, Надувна Куля, Йог, Електра¹, Попай², Хлопчик-тюлень. Виродки, що заждалися посеред ночі у сухій траві.

Він рушив до них. Він ішов і думав, що не може лишатись тут: ці люди нічого не розуміють, вони не звикли думати. Через те, що він не біг, а тільки повільно і приголовшено ступав між наметами, утримуючи рівновагу, виродки дали йому пройти між ними. Вони дивилися на нього, бо їхні погляди утримували його від утечі. Він ішов через темну галявину, і нічні метелики тріпотіли крилами перед його обличчям. Він не знав, куди йти, а просто повільно рухався, поки залишався на виду. Вони дивилися, як він віддаляється, а тоді

¹ Можливо, прізвисько пов'язане із давньогрецькою Електрою (грец. 'Ηλέκτρα) – дочкою Агамемнона і Клітемнестри, сестри Іфігенії та Ореста. За переказами (троянського циклу), Електра врятувала свого брата Ореста й допомогла йому здійснити криваву помсту над убивцями батька – Егістом та Клітемнестрою.

² Алюзія на Моряка Попая (англ. Pop-eye the Sailor, ім'я утворене від англ. pop-eyed «вигрішковатий», «лупокий», буквально «лупоок») – вигаданого героя коміксів і мультфільмів.

усі разом посунули до заанімілого трейлера і повільно відчинили навстіж двері...

Людина-картинка спокійно крокував висхлими лугами за містом.

– Він пішов туди! – донісся здалеку чийсь голос. Промені ліхтарів застрибали серед пагорбів. Замиготіли тьмаві постаті.

Містер Вільям Філіппус Фелпс помахав їм. Він утомився. Тепер він прагнув тільки, щоби його знайшли. Він більше не хотів утікати. Він помахав іще раз.

– Онде він! – ліхтарі розвернулися в його бік. – Хутчіше! Упіймаємо покидька!

Коли настав час, Людина-картинка знову побіг. Він намагався рухатись повільно і двічі навмисне впав. Озирнувшись назад, він побачив у руках переслідувачів кілки для наметів.

Він біг до ліхтаря на далекому перехресті, де, здавалося, зібралася вся літня ніч: крутилися каруселі світлячків, цвіркуни виспівували пісень нічному світові – усіх вабив до себе цей самотній, завислий у високості ліхтар. Людина-картинка теж біг туди, а інші наступали йому на п'яти.

Коли він досяг ліхтаря, пробіг кілька ярдів під ним і далі у темряву, йому вже не треба було озиратися. Попереду на до-

розі просто перед ним виникли силуети із кілками для наметів, а тоді він побачив, як ті кілки здійнялися люто вгору, і вгору, а тоді нараз опустилися вниз!

Минула хвилина.

У ярах співали цвіркуни. Виродки стояли над розпростертим на землі Людиною-картинкою, тримаючи в опущених руках свої кілки.

Потім вони перевернули його. З його рота полилася кров.

Вони зірвали пластир зі спини. Одну нескінченну мить вони роздивлялися щойно явлену картинку. Хтось щось прошепотів. Хтось тихо вилаявся. Скелет відсахнувся і подався геть. А тоді його знудило. Один за одним виродки із тремтятьчими губами відходили і зникали, залишивши Людину-картинку на безлюдній дорозі; з його рота текла кров.

У тьмавому світлі ліхтаря жива картинка проглядалася дуже чітко.

На ній натовп виродків схилився над помираючим товстуном на безлюдній темній дорозі і розглядав картинку на його спині, на якій натовп виродків схилився над помираючим товстуном на...

Мрець

– Бачиш того чолов'ягу? – сказала місіс Рібмолл, киваючи через дорогу. – Того, котрий зіперся на бочку перед закладом містера Дженкінса? Це Дивак Мартін.

Дивак Мартін.

– Це він говорить усім, що помер? – голосно спитав Артур.

Місіс Рібмолл кивнула.

– Скажений, наче ондатра, що летить у вирій. Стверджує, що загинув під час повені, і бідкається, що йому ніхто не вірить.

– Я кожного дня бачу, як він там стирчить, – репетував Артур.

– Так, аякже, він сидить там і зирить у нікуди. Я завжди казала, що за ним тюрма плаче, саме там йому і місце.

Артур скривив Дивакові обличчя:

– Бееее!

– Пусте. Він тебе навіть не помічає. Ніколи не бачила такого дикуна. Нічим йому не вгодиш, – вона сіпнула Артура за руку. – Ходімо, синку, треба зайти до крамниці.

Вони проминули перукарню і попросували вулицею далі. У вікні перукарні лишився стояти містер Сімпсон, котрий клацав блакитними ножицями і жував гумку, що давно втратила смак. Він замислено косився крізь обриджене мухами скло на чоловіка, котрий сидів на бочці з-під смоли.

– Я так гадаю, що найкраще, що міг би зробити Дивак Мартін, – це одружитися, – промовив він. Його очі лукаво блиснули. Він глянув через плече на манікюрницю, міс Велдон, котра саме чистила та полірувала занедбані нігті фермера на ймення Гілпатрік. Міс Велдон не підняла голови. Вона чула такі слова надто часто. З неї завжди глузували через Дивака Мартіна.

Містер Сімпсон відступив від вікна і знов узявся за сухе Гілпатрікове волосся. Фермер тихенько загиготів.

– Що ж за жінка піде за Дивака? Мені інколи здається, що він справді мертвий. Від нього страшенно тхне.

Міс Велдон звела погляд на обличчя Гілпатріка і різонула його одним зі своїх маленьких скальпелів по пальцю.

– Тудить його бабцю! Дивися, що робиш, жінко!

Міс Велдон підвела кругленьке біле личко і глянула на фермера сумирним поглядом блакитних очей. Волосся її було мишасто-коричневим; вона не користувалася макіяжем і зазвичай мовчала.

Містер Сімпсон загелготів і блакитними сталевими ножицями скубнув Гілпатрікове волосся.

– Гоп-гоп-гоп-гоп, – отак він сміявся. – Міс Велдон знає, що робить, Гілпатріку. Будь обережнішим. Минулого Різдва міс Велдон подарувала Диваку Мартіну пляшку одеколону. Це перебило його запах.

Міс Велдон відклала інструменти.

– Перепрошую, міс Велдон, – вибачився містер Сімпсон. – Я більше не буду.

Вона неохоче взяла інструменти в руки.

– Дивіться, знову! – вигукнув один із чотирьох чоловіків, котрі чекали у перукарні своєї черги.

Містер Сімпсон розвернувся на місці, ледь не відчикриживши ножицями рожеве Гілпатрікове вухо.

– Дивіться, хлопці!

Із будинку через дорогу саме виходив шериф, і він теж побачив, як це сталося. Він побачив, що зробив Дивак Мартін.

Усі повибігали з крамниць і крамничок.

Шериф наблизився і зазирнув у канаву.

– Годі, Диваку Мартіне, годі тобі, – благав шериф. Він потицяв носаконм начищеного чорного черевика щось у канаві. – Годі, підводься. Ти не мертвий. Не мертвіший од мене. Ти там застудишся на смерть серед недопалків і непотребу! Ну ж бо, вставай!

Містер Сімпсон підійшов до місця подій і подивився на лежачого Дивака Мартіна.

– Схожий на пакет з-під молока.

– Він займає цінне місце для паркування – і то у п'ятницю вранці! – почав нарікати шериф. – Це місце потрібне купі людей. Чуєш мене, Диваку? Гм, гаразд. Поможіть мені, хлопці.

Вони переклали тіло на хідник.

– Нехай лежить тут, – оголосив шериф, обчищаючи взуття. – Хай лежить, поки не стомиться. Він уже мільйон разів робив

таке. Любить увагу. Ану, геть звідси, малечо!

Купка дітей розбіглася від нього навсібіч.

Повернувшись до перукарні, містер Сімпсон озирнувся.

– А де міс Велдон? Ага, – він поглянув у вікно. – Онде вона, обтрушує те лежаче тіло. Поправляє комірець, застібає гудзики. Повертається. Глядіть мені, не кепкуйте з неї, вона ображається на таке.

Годинник показав дванадцятку, потім першу, другу, третю. Містер Сімпсон поглядав на нього.

– Б'юсь об заклад, що Дивак Мартін пролежить отам до четвертої, – сказав він.

Хтось інший підтримав:

– До пів на п'яту, закладаюся.

– Минулого разу, – містер Сімпсон продовжував скубти ножицями, – він пролежав чотири години. Сьогодні ясно і тепло. Він може продрімати навіть до п'ятої. Тож я скажу – до п'ятої. Показуйте-но, якого кольору ваші гроші, панове.

Гроші склали на полицю між слоїками з помадою для волосся.

Молодий хлопець почав стругати паличку кишеньковим ножом.

– Знаєте, є щось незвичайне у тому, як ми кепкуємо із Дивака. Десь усередині ми боїмося його. Тобто, ми не дозволяємо собі припустити, що він справді мертвий. Ми не сміємо у це повірити. Якби це виявилось правдою, ми такого б не витримали. Тому й сміємося з нього. Дозволяємо йому лежати долі. Він нікого не кривдить. Він просто є. Але я помітив, що док Гадсон ніколи не слухав його стетоскопом. Закладаюся, він боїться того, що може дізнатись.

– Боїться того, що може дізнатись! – реготали всі. Сімпсон сміявся і метеляв ножицями. Двоє чоловіків із колючими бородами теж реготали, трохи гучніше, ніж треба. Сміх незабаром ущух.

– Ох і жартівник же ти! – казали всі, ляскаючи себе по худих колінах.

Міс Велдон клопоталася над нігтями клієнта.

– Він підводиться!

Усі скупчилися біля вітрини, щоби подивитись, як Дивак Мартін стає на ноги.

– Став на одне коліно, на друге, ось хтось подає йому руку.

– То міс Велдон. Ох і прудка.

– Котра година?

– Рівно п'ята. Гроші мої, дітки!

– Ця міс Велдон і сама чудернацька.

Наслідувати такого, як наш Дивак.

Сімпсон клацнув ножицями.

– Вона сирота, тож багато не говорить.

І чоловіки їй подобаються небалакучі. Дивак – той узагалі рідко коли говорить. На відміну від нас, грубіянів, правда, хлопці? Ми забагато патякаємо. Міс Велдон це не подобається.

– Онде вони йдуть, міс Велдон і Дивак Мартін.

– Як вважаєш, Сімпе, може, ще трохи з вух знімемо?

Малий Чарлі Белловс стрибав по дорозі, стукаючи м'ячем. Його білявий чубчик злітав у повітря і знов опускався на очі. Висунувши язика, він безтурботно кинув м'яча, і той полетів під ноги Диваку Мартіну, котрий знову сидів на бочці з-під смоли. Міс Велдон у цю мить, як і кожного вечора, ходила бакалійною крамницею, складаючи банки з супом і овочами до кошика.

– Можна мені забрати м'яч? – малий Чарлі Белловс спрямував своє питання

вгору на шість футів два дюйми до Дивака Мартіна. Поблизу більше нікого не було.

– Чи можна тобі забрати м'яч? – Дивак Мартін вагався. Здавалось, він прокручував питання у голові. Сірі очі дивилися поверх голови Чарлі і вирізняли його не ясніше, аніж грудку глини. – Так, можна. Забирай.

Чарлі повільно нахилився, схопив червону гумову кулю і так само повільно розігнувся із таємничим виразом очей. Він зиркнув на північ і на південь, а тоді на худе блідо-смагляве обличчя Дивака.

– А я дещо знаю.

Дивак Мартін опустив погляд.

– Ти дещо знаєш?

Чарлі нахилився вперед.

– Ви мертвий.

Дивак Мартін не поворухнувся.

– Ви справді мертвий, – шепотів малий Чарлі Белловс. – Я єдиний, хто знає. Я вірю вам, містере Диваку. Я сам якось пробував. Ну, теє, померти. Це важко. Тяжка робота. Я пролежав на підлозі годину. Але я блимав очима, і в мене свербів живіт, то я його чув. А тоді я не витри-

мав. Знаєте, чому? – він перевів погляд на свої черевики. – Мені закортіло до вбиральні.

Бліді обвислі губи повільно утворили на витягнутому кістлявому обличчі Дивака Мартіна розуміючу посмішку.

– Це нелегка робота.

– Часом я думаю про вас, – сказав Чарлі. – Я бачу, як ви проходите повз наш будинок уночі. Коли о другій ночі, коли – о четвертій. Я прокидаюся і відчуваю, що ви ходите неподалік. Я знаю, що мушу визирнути, тож підходжу до вікна і що? Ондечки ви ходите туди-сюди. Навряд чи ви прямуєте у якесь певне місце.

– Мені нема куди йти, – Дивак склав свої чималі квадратні мозолисті долоні на колінах. – Я намагаюся придумати... куди йти... – він сповільнився, немов кінь, котрого смикнули за віжки, – ...але думати важко. Я намагаюсь і... намагаюсь. Іноді я майже придумую, що робити, куди податись. А тоді забуваю. Якось я придумав піти до лікаря, щоби він визнав мене мертвим, але чомусь... – він говорив повільно, хрипко і глухо, – я так і не дійшов.

Чарлі дивився просто на нього.

– Якщо хочете, я вас відведу.

Дивак Мартін розслаблено стежив за тим, як сідало сонце.

– Ні. Я зморив... стомився, але я... почекаю. Тепер, коли я зайшов так далеко, цікаво подивитися, що буде далі. У тій повені, що змила мою ферму і моє хазяйство, а мене самого втопила, ніби курча у відрі, я наповнився по шию, як термос. Якось я вийшов із-під води, але розумів, що помер. Ночами у своїй кімнаті я прислухався, але не чув ударів серця ні у вухах, ні в грудях, ні в зап'ястях, хоч і лежав тихенько, наче дохлий цвіркун. Всередині лишилися лише темрява, спокій і розуміння. Має бути причина, чому я ще можу ходити. Може, тому, що я був молодий, коли помер. Всього двадцять вісім, неодружений. Я завжди хотів одружитися. Так і не зібрався. Тож зараз я час від часу підробляю в місті, складаю гроші, бо ніколи не їм, – чорт, я не можу їсти, – й іноді я настільки збентежуюсь і занепадаю духом, що лягаю в канаву і сподіваюся, що мене візьмуть і запахають у соснову коробку і сховають назавжди. І в той же час мені цього не хочеться. Я хочу чогось

іще. Я знаю, що коли повз мене проходить міс Велдон і я бачу, як вітер грається її волоссям, наче коричневою пір'їною... – він зітхнув і замовк.

Чарлі Белловс чемно почекав ще хвилинку, кахикнув і помчав геть, кидаючи м'ячем об землю.

– До зустрічі!

Дивак витріщився на те місце, де стояв Чарлі. Через п'ять хвилин він змигнув очима.

– Га? Тут є хто? Хтось щось казав?

* * *

Міс Велдон вийшла із крамниці з повним кошиком їжі.

– Не хочеш провести мене додому, Диваку?

Вони йшли у невимушеній тиші. Вона навмисне сповільнювала кроки, бо він ступав дуже обережно. Вітер шумів у кедрах, в'язах і кленах уздовж дороги. Кілька разів Дивак поглядав на міс Велдон, його губи розтулялися, але тоді він знову стискав їх і дивився вперед, ніби бачив щось за мільйон миль.

Нарешті він мовив:

– Міс Велдон?

– Що, Диваку?

– Я увесь час призбирую гроші. У мене вже чимало назбиралося. Я не витрачаю багато і, – ви будете здивовані, – відверто говорив він, – але у мене вже близько тисячі доларів. Або й більше. Іноді я починаю рахувати їх, стомлююсь і не можу продовжувати. І... – здавалось, він збився і навіть трохи розсердився на неї. – Чому ви така до мене люб'язна, міс Велдон? – зажадав знати він.

Вона ніби здивувалась, а тоді посміхнулась йому. Якесь діточе захоплення проглядало у цьому погляді.

– Бо ти тихий. Бо ти не горластий і не злий, як ті чоловіки у перукарні. Бо я самотня, а ти добрий до мене. Бо ти перший, кому взагалі я сподобалась. Інші навіть і не глянуть на мене. Гадають, що я нездатна думати. Кажуть, що я дурна, бо не подолала навіть шести класів. Але я така самотня, Диваку, і говорити з тобою для мене дуже важливо.

Він міцно стис її маленьку білу руку.

Вона облизнула губи.

– Хотіла би я зробити щось із тим, як люди про тебе говорять. Не хочу, щоби це звучало грубо, але якби ти перестав усім казати, що помер, Диваку...

Він зупинився.

– Ви теж мені не вірите, – відсторонено мовив він.

– Ти «помер» для кухні доброї господині, для любові, для нормального життя, Диваку. От що ти маєш на увазі, коли кажеш «помер», і більше нічого!

Погляд сірих очей став глибоким і розгубленим.

– Хіба це я маю на увазі? – він дивився на її завзяте лискуче обличчя. – Так і є. Ви правильно зрозуміли. Саме це я маю на увазі.

Їхні кроки зливалися в один звук, що кружляв у повітрі, як опале листя. Визирнули зірки, і ніч потемнішала і потихішала.

Двоє хлопців і двоє дівчат стояли того вечора під ліхтарем. Вдалині на їхню вулицю вигулькнула самотня постать, що повільно і тихо наближалась.

– Онде він, – сказав один із хлопців. – Краще *ти* його запитай, Томе.

Том стривожено насупився. Дівчата засміялися. Том сказав:

– Гаразд, але ви теж ідіть зі мною.

Вітер хитав дерева вліво і вправо, струшуючи листя по одному і цілими обемками, і воно кружляло надовкола голови Дивака Мартіна, котрий саме підходив до ліхтаря.

– Містере Диваку? Агов, містере Диваку!

– Га? О, здоров.

– Ми... е... тобто... – Том зглитнув і озирнувся, шукаючи підтримки. – Ми хотіли спитати, чи... ну... чи не хотіли б ви прийти на нашу вечірку!

Дивак хвилину дивився на вимите і пропахле милом Томове обличчя, на гарну блакитну сорочку його шістнадцятирічної дівчини, а тоді відповів:

– Дякую. Але не знаю. Я можу забути прийти.

– Ні, не забудете, – наполягав Том. – Ви запам'ятаєте, бо вона відбудеться на Геловін!

Одна з дівчат смикнула Тома за руку і зашипіла:

– Краще не треба, Томе. Краще не треба. Будь ласка. Він нам не згодиться, Томе. Він не дуже страшний.

Том вирвав руку.

– Дозволь *мені* це владнати.

Дівчина благала:

– Прошу, не треба. Він просто брудний старий чолов'яга. Білл обляпає пальці лоєм, вставить у рота ті страшні фарфорові зуби, підведе очі зеленим і зажене наші душі у п'яти. Нащо нам *цей*? – і вона вперто мотнула головою в бік Дивака.

Дивак Мартін стояв на вулиці. Не менше десяти хвилин він наслухав вітер, що шумів у верховітті дерев, перш ніж зрозумів, що підлітки пішли геть. Короткий сухий сміх зірвався з його губ і пострибав вулицею, наче камінці. Діти. Геловін. Не дуже страшний. Білл упорається краще. Просто старий чолов'яга. Власний сміх видався Дивакові чужим і гірким на смак.

Наступного ранку малий Чарлі Белловс жбурляв м'яча у стіну крамниці, ловив і жбурляв знову. Він почув, як хтось наспівував за його спиною, і обернувся.

– А, добридень, містере Диваку!

Дивак Мартін ступав вулицею із зеленими папірцями доларів у руці і рахував їх. Раптом він зупинився. Його очі спорожніли.

– Чарлі, – гукнув він. – Чарлі! – він простягнув до нього руки, наче сліпий.

– Я тут, містере Диваку!

– Чарлі, куди я йшов? Куди я йшов? Я йшов купити щось для міс Велдон! Ось, Чарлі, допоможи мені!

– Так, містере Диваку! – Чарлі підбіг і зупинився у тіні Дивака.

Той опустив на його долоню руку із грошима. Там було сімдесят доларів.

– Чарлі, біжи купи сукню для... міс Велдон... – його мозок хапався, рвався, продирався, боровся із павутинням забуття. На його обличчі виступив неприкритий жах і відчайдушне прагнення щось пригадати. – Я не пам'ятаю, де... Боже, дай мені згадати. Сукня і накидка для міс Велдон, у... у...

– Крамниці Краузмеєра? – спробував допомогти Чарлі.

– Ні!

– Тоді Філдмана?

– Ні!

– Тоді містера Лайбермана?

– Лайберман! Це воно! Лайберман, Лайберман! Туди, туди, Чарлі, біжи до...

– Лайбермана.

– ...і купи нову зелену сукню для... міс Велдон, і ще накидку. Нову зелену сукню, на якій намальовані жовті троянди. Забери їх і принеси сюди. Ох, Чарлі, стривай.

– Так, містере Диваку?

– Чарлі... як гадаєш, я міг би помитися у тебе вдома? – тихо запитав Дивак. – Мені не зашкодила би ванна.

– Ого, не знаю, містере Диваку. Мої батьки такі дивні. Не знаю.

– Нічого, Чарлі. Я розумію. Біжи!

Чарлі помчав із подвійною швидкістю, затиснувши гроші в руці. Пробігаючи повз перукарню, він зазирнув усередину. Містер Сімпсон перестав общипувати волосся містера Трамбулла і пильно подивився на хлопця.

– Гей! – крикнув Чарлі. – А Дивак Мартін наспівує пісеньку!

– Яку пісеньку? – спитав містер Сімпсон.

– Отаку, – сказав Чарлі і промугикав її.

– Господь всемогутній! – заревів Сімпсон. – То он чого міс Велдон не прийшла сьогодні! Це ж мелодія весільного маршу!

Чарлі побіг далі. Казна-що!

Крики, сміх і хлюпання води. У задній кімнаті перукарні клубочилася пара. Працювали по черзі: спочатку містер Сімпсон набирав у відерце гарячої води і з розмаху обливав нею Дивака Мартіна, котрий просто сидів у ванні і мовчав, а тоді містер Трамбулл чухрав Дивакову бліду спину великою щіткою. Вони не жаліли господарського мила, і час від часу Коротун Філліпс виливав на Дивака наперсток одеколону. Вони метушилися у хмарах пари і сміялися.

– Одружуєшся, га, Диваку? Мої вітання, хлопче! – ще одне відро. – Я завжди казав, що саме це тобі й потрібно, – сміявся містер Сімпсон, цього разу линувши Дивакові на груди холодної води. Дивак Мартін удав, що навіть не помітив різниці. – Ти тепер пахнеш набагато краще!

Дивак не повернув голови.

– Дякую. Дуже дякую за те, що ви робите. Дякую, що допомагаєте мені вимитися. Мені це було потрібно.

Сімпсон захихотів у долоню.

– Заради тебе що завгодно, Диваку.

Десь позаду хтось прошепотів:

– Ох і пара з них буде. Одружений з ду-
репою ідіот!

Сімпсон насупив брови.

– Припни-но свого язика!

У кімнату забіг Чарлі.

– Я приніс зелену сукню, містере Ди-
ваку!

Через годину Дивак сидів у перукар-
ському кріслі. Хтось позичив йому пару
нових черевиків. Містер Трамбулл зав-
зято їх начищав і підморгував усім по
черзі. Містер Сімпсон узявся підстригти
Дивакове волосся і відмовився брати за
це гроші.

– Ні, ні, Диваку, залиш гроші собі, вва-
жай це моїм весільним дарунком. О так,
сер, – він сплюнув, а тоді легенько побриз-
кав трояндовою водою. – Ну от. «Троянди
і місячне сяйво»!

Мартін озирнувся.

– Ви ж нікому не скажете про наше
весілля, – спитав він, – до завтрашнього
дня? Ми з міс Велдон не хотіли би, щоб усе
місто прийшло потішатися. Розумієте?

– Аякже, аякже, Диваку, – сказав містер Сімпсон, закінчивши свою роботу. – Мамцею клянуса. А де ви будете жити? Придбаєш нову ферму?

– Ферму? – Дивак Мартін виліз із крісла. Хтось позичив йому гарну нову сорочку, а хтось інший відпрасував штани. Вигляд він мав чудовий. – Так, я саме збирався придбати нерухомість. Доведеться доплатити, але воно того варте. Доплатити. Ходімо зі мною, Чарлі Белловс, – він почвалав до дверей. – Я купив будинок на околиці. Треба зараз віднести гроші. Ходімо, Чарлі.

Сімпсон зупинив їх.

– А який він, той будинок? У тебе не могло бути багацько грошей, палац ти собі дозволити не міг.

– Ваша правда, – сказав Дивак. – Не міг. Це невеликий будиночок. Але нас влаштує. Колись давно його збудували для однієї родини, але вони згодом переїхали кудись на схід. За нього просили усього п'ять сотень, тож я купив його. Ми з міс Велдон переїдемо туди увечері, після весілля. Але, будь ласка, не кажіть нікому до завтра.

– Авжеж, Диваку, аякже.

Дивак вийшов на полудневе сонце, а Чарлі за ним. Чоловіки у перукарні посідали і засміялись.

На вулиці зітхав вітер, сонце повільно спускалося, у перукарні клацали ножиці, навколо крісла люди сиділи, сміялися, балакали...

Наступного ранку за сніданком малий Чарлі Белловс зосереджено черпав ложкою кашу. Його батько поклав на стіл газету і подивився на матір.

– Усе місто говорить про таємну втечу Дивака Мартіна і міс Велдон, – сказав батько. – Люди шукають їх і не можуть знайти.

– Ну, – сказала матір, – я чула, що він купив їй будинок.

– І я таке чув, – сказав батько. – Я зранку телефонував Карлу Роджерсу. Він не продавав Диваку ніяких будинків. А Карл – єдиний агент із нерухомості в усьому місті.

Чарлі Белловс ковтнув кашу. Він глянув на батька.

– Та ні, не тільки він продає у нас нерухомість.

– Що ти таке говориш? – зажадав знати батько.

– Нічого, крім того, що я визирнув на вулицю опівночі і дещо побачив.

– Що ти там побачив?

– Світив місяць. Знаєте, що я побачив? Я побачив двох людей, вони йшли по Елм-Грейд-роуд. Чоловік і жінка. Чоловік у новій темній сорочці, а жінка – у зеленій сукні. Вони йшли дуже повільно і трималися за руки, – Чарлі перевів подих. – То були містер Дивак Мартін і міс Велдон. А на Елм-Грейд-роуд у тому керунку немає ніяких будинків. Тільки кладовище Трініті-парк. А містер Густавсон продає склепи на тому кладовищі. У нього контора у місті. Тож я і кажу, що містер Карл Роджерс – не єдиний, хто продає нерухомість. Тому...

– Тьху! – роздратовано пирхнув батько. – То тобі наснилося!

Чарлі схилювався над тарілкою каші, поглядаючи на батьків краєм ока.

– Так, сер, – зітхнув він нарешті. – Мені наснилося.

Фіннеган

Сказати, що справа Фіннегана переслідує мене все життя, означає вельми недооцінити значущість подій, які, зрештою, і призвели до фінальної трагедії. Тільки зараз, коли мені минув сьомий десяток, я наважуюся записати цю історію. І нехай у враженого поліцейського буде привід, схопивши кайло та заступ, або бігти відкопувати мою правду, або ж, навпаки, поховати мою брехню.

Факти такі.

Троє дітей заблукали та зникли. Їхні тіла знайшли в гущавині Чесемського лісу, й на жодному не було виявлено ознак насильницької смерті. Однак із них висмоктали всі життєві соки. Зосталася тільки шкіра – діти скидалися на збляклі ягоди винограду, які палюче сонце до краю висушило бездошовим літом.

Щойно збідовані рештки нещасних дітей були знайдені, відразу ж поповзли свіжі чутки про вампірів та інших почвар зі схожими кулінарними уподобаннями. Такі міфи завжди йдуть услід за фактами,

від яких волосся на голові стає дибки. Пятякали, що лише цвинтарна потвора здатна зжертити та знищити три життя, а ще не один десяток – занапастити.

Дітей поховали у найсвятішій землі. А невдовзі після цього сер Роберт Мерривезер, гідний претендент на посаду Шерлока Холмса – і котрий тільки через скромність відмовлявся від цього титулу – пройшов крізь десять дюжин дверей своєї старовинної садиби та рушив на пошуки жахного викрадача життів. Додам, що з собою він узяв ще й мене – нести бренді та парасольку, а ще попереджати про підступні чагарники, які чатують на подорожніх у тому темному та загадковому лісі.

Сер Роберт Мерривезер, кажете?

Саме так. А ще сто та ще дванадцять чудових дверей у його замкненому будинку.

Чи користувалися тими дверима? Лише кожними дев'ятьми. Як же вони опинилися в старій садибі сера Роберта? Колекціонер дверей, він сам замовляв їх з Ріо, Парижа, Рима, Токіо та Центральної Америки. Розжившись новим екземпляром, він чіпляв двері так, щоб їх можна було роздивитися з обох боків на стінах

верхніх або нижніх покоїв. А потім влаштував екскурсії цими химерними порталами для схиблених на антикваріаті дурнів, які умлівали над чи то вибагливо розцяцькованими, чи то надміру лубочними зразками. Захоплювалися дверима доби рококо або ж Першої Імперії¹ – тими, що їх викинули племінники Наполеона, або ж конфіскованими в Германа Герінга² (той свого часу добряче понишпорив

¹ Перша Французька імперія (Le Premier Empire, 1804–1815) – епоха імперії Наполеона Бонапарта у Франції, яка замінила Французький консулат. Перша імперія бере початок 18 травня 1804 року з оголошення Наполеона Бонапарта «імператором французів» під іменем «Наполеон Перший», а закінчується квітнем 1814 р., коли Наполеон зрікся престолу і був засланий на острів Ельба.

² Герман Герінг (Hermann Göring, 1893–1946) – німецький політичний, державний і військовий діяч часів Третього Райху. Найближчий соратник Адольфа Гітлера, так званий «наці номер два», другий після Гітлера військовий і економічний керівник Третього Райху. Один із головних військових злочинців нацистської Німеччини. Засуджений на Нюрнберзькому процесі до страти через повішання, однак за кілька годин до її виконання він проковтнув ампулу з ціаністим калієм.

Лувром¹). Інші, поточені піщаними бурями Оклахоми, приїжджали на вантажівках. Вони були загорнуті в яскраві плакати мандрівних атракціонів, яких поховала в собі запилюжена пустка Америки 1936-го. Уявіть найогидніші двері – і ви знайдете їх тут. Уявіть найкращі двері – в нього є і вони: красу надійно сховано за порталами забуття.

Я приїхав подивитися на двері, а не на смерті. За його розпорядженням – чи то пак, наказом – я, згораючи від цікавості, придбав квиток на пароплав, а коли приїхав, то побачив, що сера Роберта ваблять не сотні дверей, а одні-єдині надзвичайно темні двері. Таємничий портал, не викритий донині. А під ним? Могила.

¹ Лувр (Musée du Louvre) – один із найбільших музеїв світу, розташований на правому березі Сени в першому окрузі Парижа. Музей Лувр демонструє 35 000 експонатів, від найдавніших часів до XIX ст. на площі понад 60 000 м². Починаючи з 2008 р., експонати музею розділені на 8 колекцій: Стародавній Схід, Стародавній Єгипет, Стародавня Греція, Етрурія та Рим, Мистецтво ісламу, Скульптури, Предмети мистецтва, Образотворче мистецтво, Графічне мистецтво.

Сер Роберт поспіхом провів велику екскурсію: відчиняв і зачиняв двері, привезені з Пекіна або вкрадені з Нантакета¹; були ще й такі, які довго лежали під згарищами Етни². Однак серце його, зболіле та хворе, перебувало далеко від цих, здавалося би, приємних оглядин.

Він розповідав про весняні дощі, які скропили землю й увібрали її в зелень, аби лишень у хорошу погоду люди могли піти на прогулянку й одного дня знайти тіло хлопчика, з якого висмоктали життя

¹ Нантакет – острів в Атлантичному океані. Наприкінці XVIII ст. відігравав провідну роль в китобійному промислі. До його порту було приписано 125 китобійних шхун. Події роману Германа Мелвілла «Мобі Дік» починаються саме на цьому острові, оскільки до Нантакетського порту було приписано «Пекод» корабель, на якому капітан Ахаб вирушає на полювання за білим китом. У 1956 р. роман було екранізовано; сценарій написав Р. Бредбері. Робота над фільмом велася в Ірландії. Свої враження від процесу зйомок та цієї країни Бредбері описав у так званому «Ірландському циклі оповідань», які згодом об'єднав у роман «Зелені тіні, білий кит».

² Етна (італ. Etna або Mongibello) – діючий вулкан на острові Сицилія заввишки бл. 3380 метрів. Тепер це найвищий і найактивніший вулкан Європи.

через два маленьких порізи на шиї, а два тижні потому – тіла двох дівчаток. Люди гукали поліцію й з горя напивалися в барі, обличчя їхні хмурніли й блідли. Мама зачиняли дітей у будинках, де татусі читали їм лекції про смерть, що причаїлася в Чесемському лісі.

– Чи підете ви зі мною, – зрештою запитав сер Роберт, – на дивний і дуже сумний пікнік?

– Піду, – відповів я.

Тієї безрадісної неділі ми застібнули дощовики, спакували в кошик сандвічі та червоне вино і рушили до лісу.

Доки ми спускалися схилом у вологий морок лісу, в нас було досить часу, аби пригадати, що писали в газетах про знекровлену плоть зниклих дітей; про те, як поліція сотню разів марно прочісувала хащі, а в прилеглих обійстях намертво зачиняли двері, щойно сонце скочувалося на захід.

– Дощ. Прокляття. Дощ! – сер Роберт, плохенький і немічний старий, звів до неба бліде обличчя, і його сиві вуса затремтіли над тонкими вустами. – Наш пікнік *підє прахом!*

– Пікнік? – сказав я. – Наш убивця приєднається до трапези?

– Молюся Богу, щоби приєднався, – відповів сер Роберт. – Так, молюся Богу, щоби приєднався.

Ми йшли крізь сповнені туманом і тьмяними сонячними променями ліси та галявини, аж доки не забрели у німотну пуцу, де звуки вмирали, б'ючись об вологу стіну сплетених дерев і зеленавий моховий килим, що вистилав дерен і горбочки. Весна ще не дісталася до голих дерев. Сонце скидалося на арктичний диск – відсторонений, холодний, майже мертвий.

– Ось це місце, – зрештою мовив сер Роберт.

– Тут знайшли дітей? – запитав я.

– Їхні тіла були порожні, як сама порожнеча.

Я глянув на галявину та подумав про дітей. І про людей, котрі приголомшено застигли над ними, і про поліцію, яка прибула, аби пошепки порадитися, понишпорити та розгублено поїхати геть.

– Вбивцю не піймали?

– Не цього розумника. Наскільки ви спостережливий? – запитав сер Роберт.

– На що саме потрібно звернути увагу?

– Є тут одна заковика, і саме її поліцейські прогавили. У них були ідіотично антропоморфні погляди на це криваве місиво, тому слідчі шукали вбивцю з двома руками, двома ногами, в костюмі і з ножем. Ідея про людську природу злочинця так затьмарила їм розум, що вони не помітили один неймовірний, але очевидний факт щодо цього місця. *Отже!*

Він легенько стукнув тростиною об землю.

Щось трапилося. Я витріщився на мох.

– Ану ще раз, – прошепотів я.

– Ви бачили це?

– Здається, я бачив, як відчинився і зачинився крихітний потаємний люк. Дайте мені, будь ласка, вашу тростину.

Він дав мені тростину, і я стукнув нею об землю.

І знову повторилося те саме.

– Павук! – вигукнув я. – Втік! Боже, як же швидко!

– Фіннеган, – пробурмотів сер Роберт.

– Що?

– Знаєте стару приказку: сидів тут, пробіг там Фіннеган. Ось, погляньте.

Сер Роберт кишеньковим ножиком розкопав ґрунт, вирізав шматок дерену, трохи обтрусив його, щоби показати мені якесь гніздо. Павук панічно заметався, а відтак упав на землю.

Сер Роберт простягнув мені гніздо.

– Неначе сірий оксамит. Доторкніться. А цей малий – спеціаліст з моделювання. Зробив крихітну замасковану схованку, де завжди сидить напоготові. Звідти добре чути, як повзе муха. А тоді павук раптово вискакує, хапає здобич, тягне до себе та *грюкає* дверцятами!

– Не знав, що ви любите Природу.

– Ненавиджу її. Та все ж маю багато чого спільного з цим метикованим малим. Двері. Завіси. Я вже мовчу про інших павукоподібних. Саме любов до дверей надихнула мене на вивчення цього неймовірного теслі, – сер Роберт вказав тростиною на кріплення павутини. – Яка правність! І *все* це пов'язано з трагедією.

– Вбиті діти?

Сер Роберт кивнув.

– Ви не помітили нічого дивного в цьому лісі?

– Він надто тихий.

– Тихий! – сер Роберт слабо посміхнувся. – *Безмір* тиші. Ні вам звичних птахів, жуків, цвіркунів чи жаб. Ані шелесту, ні гамору. Поліцейські не помітили цього. Та й із якого побиту мали помітити? Але саме відсутність звуків та рухів наштовхнула мене на божевільну теорію щодо цих убивств.

Він грався з неймовірною конструкцією, яку тримав у руках.

– А що б ви сказали, якби змогли уявити дуже *великого* павука у справді гігантській схованці? Коли дитина на бігу чує, як хтось засмоктує повітря в себе, як щось її хапає, а відтак вона зникає з глухим звуком. Що скажете? – сер Роберт уважно розглядав дерева. – Вигадки та побрехеньки? Хоча, зрештою, чому б і *ні*? Еволюція, селекція, зростання, мутації і – ш-ш-шух!

Він знову стукнув тростиною по землі. Люк відчинився й зачинився.

– Фіннеган, – мовив він.

Небо потемніло.

– Дощ! – глипнувши на хмари холодним поглядом сірих очей, він простягнув руку, либонь, щоби доторкнутися до зливи. – Чорт! Павукоподібні ненавидять

доц. І наш великий темний Фіннеган та-
кож.

– Фіннеган! – роздратовано вигукнув я.

– Так, я вірю в нього.

– Павук, більший за дитину?

– Вдвічі більший.

Холодний вітер війнув на нас мрякою.

– Господи, я ненавиджу відступати.
Мерщій, перш ніж ми підемо геть. Сюди.

Сер Роберт відгріб палицею сухе ли-
стя, виставляючи напоказ дві сіро-корич-
неві кулі.

– Що це? – схилився до них я. – Старі
гарматні ядра?

– Ні, – він розколов сіруваті кулі. –
Всього-на-всього ґрунт.

Я доторкнувся до розбитих грудок
землі.

– Це наш Фіннеган викопує, – пояснив
сер Роберт. – Щоби вирити свій тунель. Він
розбиває землю великими граблеподібни-
ми хеліцерами¹, ліпить кулі, переносить їх

¹ Хеліцери – перша пара головних кінцівок у
хеліцерових, використовується як щелепи для
захоплення та розривання здобичі. Складаєть-
ся з 2-3 члеників, які часто закінчуються клеш-
нею.

щелепами і викидає по той бік діри, – на тремтячій долоні сер Роберт простягнув з півдюжини дрібних грудочок. – Це нормальні кульки, які викидають з крихітних тунелів. Майже іграшкові, – він торкнув палицею величезні кулясті форми біля наших ніг. – А тепер поясніть мені *ці!*

Я зайшовся сміхом:

– Мабуть, то *діти* зліпили їх із багнюки.

– Дурниці! – роздратовано вигукнув сер Роберт, позираючи то на дерева, то на землю. – Богом присягаюся, десь тут огидна почвара вистежує нас з-під оксамитового люка. Може, ми взагалі на ньому *стоїмо*. Господи, ну годі витріщатися! Краї його дверей – нерівні. А він талановитий архітектор, цей Фіннеган. Геній камуфляжу.

Сер Роберт і далі захоплено марив про темну землю, павука, його тонкі лапи та невситимий рот, а вітер тим часом, завиваючи, хилитав гілля дерев.

Раптом сер Роберт підняв вгору тростину.

– Ні! – закричав він.

Я не мав часу обернутися. Плоть закам'яніла, а серце спинилося.

Щось вчепилося мені в спину.

Мені здалося, ніби я чую, як відкорковують величезну пляшку чи відкривають люк. Щось огидне повзло вниз по моєму хребту.

– Стійте! – закричав сер Роберт. – Негайно!

Він наніс удар своєю тростиною. Я лантухом упав на землю. Він скинув те щось із моєї спини, а тоді підняв.

Виявилось, що вітер зламав суху гілляку та швиргонув її на мене.

Тремтячи всім тілом, я важко піднявся.

– Безглуздя, – повторив я з дюжину разів. – Безглуздя. Чорт забирай, цілковите безглуздя.

– Безглуздю – ні! Бренді – так! – промовив сер Роберт. – Хочете бренді?

Небо над нами тепер було абсолютно чорним. Ринула злива.

Одні двері змінювалися іншими, а ті – ще одними, й ось ми нарешті в кабінеті сера Роберта в його маєтку. Тепла, багата кімната, в якій полум'я тліло в легкому

протязі каміна. Ми жадібно заковтували сандвічі, чекаючи, коли припиниться дощ. Сер Роберт припускав, що той закінчиться до восьмої вечора, і ми у світлі місяця з великою нехиттю могли би повернутися до Чесемського лісу. Я пам'ятав про гілляку, що впала, пригадував її павучий дотик і п'янів як від вина, так і від бренді.

– Тиша в лісі, – промовив сер Роберт, доїдаючи вечерю. – Який убивця міг би створити таку тишу?

– Надзвичайно розумна людина з безліччю отруєних приманок і з достатніми запасами інсектицидів могла б убити кожну пташку, кожного кролика, кожну комаху, – відповів я.

– Навіщо їй це робити?

– Аби переконати нас, що десь неподалік є величезний павук. Щоби вдосконалювати свої лиходійства.

– Тишу помітили тільки ми з вами. Поліція не звернула на неї жодної уваги. Навіщо вбивці йти на всі ці труднощі просто так?

– Ви би ще запитали, *навіщо* йому вбивати.

– А от цього, мабуть, не питав би, – сер Роберт запив їжу добрим ковтком вина. – Істота з ненажерливою пащекою спустошила ліс. Коли не зосталося більше нічого, вона заходилася красти дітей. Тиша, вбивства, засилля павуків-каменярів¹, величезні земляні кулі – все *сходиться*.

Рука сера Роберта поповзла по столу – справжнісінький тобі вимитий, наманікюрений павук. Спинившись, він склав тонкі долоні у чашу.

– На дні павучого лігва є звалище, куди господар скидає рештки комах, якими він ласував. Уявіть собі звалище нашого Великого Фіннегана!

Я уявив. Перед очима постали гігантська істота з безліччю ніг, причеплена до темного люка під лісом, і дитина, яка бігла в присмерку, наспівуючи щось. Раптом хтось засмоктує повітря в себе – і пісенька обривається, не лишаючи по собі нічого, окрім спорожнілої просіки та глухої луни від зачиненого люка. А під темною зем-

¹ Павуки-каменярі належать до родини мігаломорфних павуків (*Megalomorphae*) із великими хеліцерами і водяться як у Старому, так і в Новому Світі.

лею вовтузиться павук: крутить, заплітає павутиною оглушену дитину, тихо оркеструючи своїми лапами.

На що буде схоже звалище такого павука? Рештки яких численних банкетів гнитимуть там? Я затремтів.

– Дощ припиняється, – схвально кивнув сер Роберт. – Назад до лісу. Я тижнями малював карту цього клятого місця. Всі тіла було знайдено на одній і тій же галявині. Саме туди вбивця, якщо то була людина, приходив! А, може, там, у гробниці, живе незвичайний шовкопряд, майстер земляних тунелів, творець дивовижних дверей.

– Мені *обов'язково* все це слухати? – за протестував я.

– Слушайте далі, – сер Роберт допив останній бокал бургундського. – Викинуті тіла бідних дітей знаходили з інтервалом у тринадцять днів. Це означає, що кожні два тижні наш огидний восьминогий мисливець має їсти. Сьогодні – чотирнадцята ніч з тих пір, як від останньої дитини не знайшли нічого, окрім шкіри. Сьогодні наш непримітний друг *повинен* бути вельми голодним. Отож! Не мине навіть годи-

ни, як я познайомлю вас із Фіннеганом, великим і жахливим!

– І все це, – промовив я, – змушує мене ще раз випити.

– Я йду, – сер Роберт ступив крізь одні з дверей часів Людовика Чотирнадцятого¹, – на пошуки останніх, найогидніших дверей у моєму житті. Ви йдете зі мною?

– Так, чорт забирай, я йду!

Сонце сіло, дощ минув, і хмари розвіялися, щоби явити холодний, тривожний місяць. Ми йшли, занурені у власну тишу, яка була частиною тиші втомлених стежин і просік, а тоді сер Роберт тицьнув мені в руки маленький срібний пістолет.

– Навряд чи він вам допоможе. Вбивство величезного павука – нелегке завдання. Важко здогадатися, коли слід зробити перший постріл. Якщо не влучити – другого шансу вже не буде. Кляті створіння –

¹ Людовик XIV Король-Сонце (фр. Louis XIV, 1638–1715) – французький король, який правив Францією з 1643 по 1715 р. Отримав при народженні ім'я Людовик Богоданий, відомий також як «король-дитя», а потім – «король-сонце». Був покровителем мистецтв і наук.

що великі, що маленькі – рухаються блискавично!

– Дякую, – я взяв зброю. – Мені треба випити.

– Авжеж, – сер Роберт простягнув мені срібну баклажку для бренді. – Пийте, скільки треба.

Я хильнув дещицю.

– А ви?

– У мене є власна баклажка, – сер Роберт підняв її. – Для особливої нагоди.

– На що ви чекаєте?

– Я мушу заскочити чудовисько зненацька і тому, коли натраплю на нього, маю діяти на тверезу голову. За чотири секунди до того, як воно мене схопить, я сьорбну цього чарівного «Наполеона»¹, присмаченого неприємним сюрпризом.

– Сюрпризом?

– Ох, не поспішайте. Ви все побачите. Так само як і цей підступний душогуб. А тепер, шановний, нам потрібно розділитися. Я піду цією дорогою, а ви – тією. Не заперечуєте?

¹ Йдеться про знаменитий французький коньяк «Наполеон», витримка якого налічує не менше 6 років.

– Які заперечення, якщо я до смерті наляканий? Що це?

– Тримайте. На випадок, якщо я зникну, – він простягнув мені скріплений печаткою лист. – Прочитайте його вголос констеблю. Це допоможе визначити, де знаходимось я та Фіннеган. Хтось втрачає, хтось знаходить.

– Будь ласка, без подробиць. Я почуваюся останнім йолопом, тому що поплівся за вами, в той час коли Фіннеган, якщо він існує, сидить у теплі, десь під нашими ногами, і ще й примовляє: «Ці ідіоти наді мною, бігаючи туди-сюди, застрягнуть від холоду. Гадаю, варто дати їм замерзнути».

– Сподіваюся, з одним із нас все буде гаразд. Зараз же йдіть геть. Якщо ми вештатимемося разом, він не вистрибне. А будемо поодиночі – він визирне з найменшої тріщини, огляне пейзаж величезним яскравим оком, знову пірне вниз – *жух!* – й один із нас провалиться у п'ятьму.

– Тільки не я. Будь ласка, тільки не я.

Нас розділяло не більше шістдесяти футів, і в тьмяному світлі місяця ми вже почали втрачати один одного.

– Ви там? – здалеку погукав сер Роберт крізь листяну пільму.

– Хотів би, щоб ні! – гукнув я у відповідь.

– Рухайтесь далі! – долинуло до мене. – Не втрачайте мене з поля зору. Підійдіть ближче. Ми вже майже на місці. У мене інтуїція, здається, я відчуваю...

Коли зникла остання хмара, місячне сяйво блиснуло діамантами, щоби показати, як сер Роберт, примруживши очі, розмахує руками, наче антенами, важко хапає повітря ротом, сподіваючись на щось.

– Ближче, ближче, – долинуло до мене. – Я чую, як він дихає. Будьте поряд. Не ворухіться. Можливо...

Він застиг на місці. У виразі його обличчя було щось таке, від чого мені хотілося підскочити, підбігти та зіштовхнути його з купини, на якій він стояв.

– Сер Роберте! О Господи! – заволав я. – Тікайте!

Проте сер Роберт наче приріс. Одна його рука метлялася у повітрі, наче шукала щось чи прагнула до чогось доторкнутися, в той час як інша витягла срібну

фляжку з бренді. У місячному сяйві він здійняв її високо вгору, немовби цокаючись з Фатумом¹. А відтак, долаючи відразу, зробив один, два, три, Боже мій, *чотири* неймовірних ковтки!

Він розвів руки в боки, стоячи проти вітру, закинув голову назад, регочучи, наче хлопчина, і востаннє ковтнув свого таємничого напою.

– Гаразд, Фіннегане, з-під землі ти чи із землі, – закричав сер Роберт. – Ну ж бо! *Забирай* мене.

Він гупнув ногою.

Переможно заволав.

І зник.

Все це тривало лише мить.

Блиск, мигтіння. Темний куц виріс з-під землі, з шелестом всмоктав у себе повітря – тіло глухо впало, і дверцята з тріском зачинилися.

Галявина спорожніла.

– СЕРЕ РОБЕРТЕ, ВТІКАЙТЕ!

Але втікати вже не було кому.

¹ Фатум (лат. *Fatum* – доля) – присуд долі; божество, частіше – божества, подібні до грецьких мойр.

Навіть не замислюючись над тим, що мене теж можуть схопити та змусити зникнути, я похитуючись пішов до місця, де сер Роберт виголосив свій відчайдушний тост.

Я стояв, вдивляючись у землю та листя, – ні звуку, і тільки серце моє стугоніло, коли вітер здмухував листя, оголюючи камінці, суху траву та голу землю.

Я, напевно, звів голову та завив, наче пес на місяць, а тоді впав на коліна і, забувши про страх, заходився розгрібати землю в пошуках дверцят до підземної гробниці, де тихий клубок ніг ткав нитки, зв'язуючи та муміфікуючи здобич, яка до недавня була моїм другом. «Ось вони, останні двері», – промайнула в моїй голові божевільна думка, коли я викрикував ім'я мого друга.

Я знайшов лише його люльку, тростину та фляжку з-під бренді, яку він загубив, коли розпрощався з ніччю, з життям, з усім на світі.

Підвівшись, я шість разів вистрелив у німотну землю, хоча це було цілковитою дурницею. Хитаючись, я брів через

цю його раптову могилу, цю замуровану гробницю, намагаючись почути приглушені крики, волення чи плач – але все було марно. Я ходив колами, беззбройний, стримуючи поєднані з риданням крики. Я би залишився там на всю ніч, але листяна злива та люте павуче хилитання зламаних гілок сповнили моє серце панічним жахом. Я побіг геть, все ще протинаючи його іменем запечатану хмарами тишу. Десь там ховався і місяць.

Опинившись біля садиби, я загупав у двері, смикаючи їх та горланячи щось, аж поки не згадав, що вони відчиняються всередину і їх ніхто ніколи не замикав на замок.

В бібліотеці я був самотній як перст, і тільки лікер ще підтримував у мені життя. Я читав листа, якого сер Роберт залишив по собі:

«Мій любий Дуґласе.

Я старий і вже набачився всього, але не божевільний. Фіннеґан існує. Мій фармацевт дав мені сильну отруту, яку я підлив у бренді, що взяв із собою у нашу прогулянку. Я вип'ю це зілля до краплі.

Фіннеган, не знаючи, що я – отруєна закуска, швидко затягне мене до себе. Ось я є – а ось мене немає. Я стану зброєю, що спричинить його смерть через хвилину після моєї. Не вірю, що на світі є ще такі жахні почвари, як він. Він зникне, і з його родом буде покінчено.

Незважаючи на мою старість, я надзвичайно допитливий. Я не боюся смерті, бо мій лікар сказав, що коли мене не вб'є якийсь нещасний випадок, то це зробить рак.

Я міркував над тим, щоби підсунути нашому нічному вбивці отруєного кролика, але тоді б я ніколи не дізнався, чи насправді він існує, а якщо так, то де саме. Фіннеган сконав би у своїх жахних тунелях, а я ніколи би нічого не дізнався. А обравши свій шлях, я на одну тріумфальну мить дізнаюся істину. Заздріть мені. Бійтеся за мене. Моліться за мене. Пробачте, що йду, не попрощавшись. Мій любий друже, бережіть себе».

Я склав листа та зарідав.

Ніхто більше про сера Роберта не чув.

Дехто казав, що він наклав на себе руки, розігравши власну мелодраму, і що якось ми знайдемо його зогниле готичне тіло; подейкували, що це він вбивав дітей, що саме ця його захопленість дверними стулками та завісами і взагалі дверима породила в ньому нездоровий інтерес до одного з видів павуків та призвела до диких планів зі створення найдивовижніших дверей в історії. Казали, що перед смертю він сам викопав ту зловісну нору і стрибнув туди в мене на очах, щоб увічнити історію про страшного Фіннегана.

Але я не знайшов ніякої нори. Відмовляюся вірити, що людина могла би вирикти таку яму, навіть якщо це сер Роберт, поціновувач дверей.

Мені залишається тільки запитати: чи стане людина вбивати, знекровлювати тіла своїх жертв і будувати підземне сховище? Який у неї мотив? Створити *найдивовижніший*, *найпотаємніший* спосіб переходу? Божевілля. І як бути з тими величезними земляними кулями, які начебто були викинуті з павучої нори?

Десь глибоко під землею, в застеленій оксамитом безіменній крипті, лежать

Фіннеган та сер Роберт. Чи є один із них параноїдним альтер-его іншого? Важко сказати. Але вбивства припинилися, і кролики повернулися в Чесемський ліс, а кущі тепер переповнені метеликами та птахами. Прийшла нова весна, і діти гасяють по гамірній галявині, що більше ніколи не занурюється в тишу.

Хай Фіннеган та сер Роберт спочивають у мирі.

«Східним експресом» на північ

У «Східному експресі», що прямував з Венеції на північ – до Парижа та Кале, літня пані помітила схожого на примару пасажера.

Той мандрівник, вочевидь, помирав від якоїсь жахливої хвороби.

Він сидів у двадцять другому купе наприкінці третього вагона. Він замовив собі сніданок, і тільки в присмерку підвівся знову і попрямував до осяяного електричними лампами вагона-ресторану під акомпанемент дзенькоту кришталю та жіночого сміху.

Він з'явився цієї ночі. Рухаючись убивчо повільно, сів біля проходу в одному ряду з пані статечного віку з монументальним бюстом, ясним чолом і здобреною роками чуйністю.

Біля неї стояв чорний лікарський саквояж, а з грубої нагрудної кишені стирчав термометр.

Блідість примарного пасажера змусила її ліву руку потягнутися до кишені й торкнутися термометра.

– Ой, ненечко, – прошепотіла міс Мінерва Геллідей.

Повз проходив метрдотель, вона торкнула його за лікоть і кивнула в напрямку проходу:

– Вибачте, а куди прямує той бідолаха?

– У Кале, а тоді в Лондон, мадам. Як буде на те воля Божа.

І поквапився геть.

У Мінерви Геллідей зник апетит, і вона витріщилася на того засніженого скелета.

Здавалося, чоловік зрісся з розкладеним перед ним кухонним начинням. Ножі, виделки і ложки задзеленчали холодним сріблом. Він зачаровано прислухався, неначе то лунав, виграючи ножами, відгомін його власної душі, неначе той срібний передзвін долинав з іншого виміру. Його руки лежали на колінах, наче самотні тварини, і коли потяг хилитнувся, щоби зробити велику дугу, його безсиле тіло хиталося то туди, то сюди.

Якоїсь миті потяг зробив ще крутіший поворот і столове срібло із дзенькотом впало. Жінка за дальнім столом зі сміхом вигукнула:

– Я не вірю в це!

А чоловік ще гучніше зареготав:

– І я не вірю!

Випадково чи ні, а примарний пасажир ураз почав танути. Недовірливий сміх пари пронизав його наскрізь.

Він помітно зіщулився. Очі запали, а з рота зринала холодна пара.

Вражена міс Мінерва Геллідей нахилилася вперед і простягнула руку. А тоді прошепотіла:

– А я вірю!

Ефект виявився миттєвим.

Примарний пасажир виструнчився. Барва повернулася до його блідих щік. В очах загорівся вогник. Він почав крутити головою, аж доки не побачив дивовижну жінку, яка зцілювала словами.

Страшенно почервонівши, стара медсестра з великим теплим бюстом схопилася, підвелася й поквапилася геть.

Не минуло й п'яти хвилин, як міс Мінерва Геллідей почула, що метрдотель біжить коридором, стукає в двері і щось шепоче. Пробігаючи крізь її відчинені двері, він зиркнув на неї:

– А ви часом не...

– Ні, – здогадалася вона. – Не лікар. Але дипломована медсестра. Щось із літнім панєм з вагона-ресторану?

– Так, так! Прошу, мадам, за мною!

Примарного пасажира віднесли назад у його купе.

Коли міс Мінерва Геллідей дійшла туди, то відразу ж зазирнула всередину.

Дивний чоловік лежав, розпластавшись. Його очі заплющилися, рот обернувся на безкровну рану. Рештки життя жевріли тільки в його голові, яка трусилася в ритмі руху потяга.

«Боже милий, – подумала вона. – Він мертвий!»

А вголос мовила:

– Я покличу, якщо ви будете мені потрібні.

Метрдотель вийшов.

Міс Мінерва Геллідей м'яко зачинила двері й повернулася до мертвого чоловіка – він точно був мертвим. І все ж...

Вона зрештою наважилася простягнути руку й доторкнутися до зап'ястя, венами якого струменіла крижана вода. Вона відсахнулася, бо суха крига обпекла їй пальці. А тоді нахилилася вперед і прошепотіла прямо в обличчя блідавця.

– Слухайте дуже уважно. *Гаразд?*

Їй здалося, що у відповідь вона почула один холодний удар серця.

Тоді вона продовжила:

– Не знаю, як я здогадалася про це. Я знаю, хто ви, і знаю, на що ви хворієте...

Потяг повернув. Голова чоловіка смикнулася, ніби в нього була зламана шия.

– Я скажу, від чого ви помираєте! – прошепотіла вона. – Ваша хвороба – люди!

Його очі розширилися, неначе йому поцілили прямо в серце. Вона вела далі:

– Люди в потязі вбивають вас. *Вони* і є джерелом ваших страждань.

Щось схоже на дихання ворухнулося за щільно стиснутими, схожими на рану вустами.

– Та-а-а-ак!

Вона схопила його за зап'ястя, намагаючись намацати пульс.

– Ви прибули з якоїсь середньоевропейської країни, так? Звідкілясь, де ночі – довгі, а люди *прислухаються* до виття вітру? От тільки тепер усе змінилося, і ви спробували втекти в мандри, але...

Саме тієї миті зграйка хмільних туристів, зайшовшись реготом, пройшла коридором.

Примарний пасажир змарнів.

– Звідки... ви, – прошепотів він, – ... дізналися... про це?

– Я висококваліфікована медсестра з винятковою пам'яттю. Я бачила, зустрічала такого, як ви, коли мені було шість років...

– Бачили? – видихнув блідавець.

– В Ірландії, біля Кілешандри¹. Будинок мого дядька стоїть там більше ста років, і він весь пропах дощем і туманом. Пізно вночі на даху лунали кроки, коридор виповнював звук грози, а тоді ця тінь увійшла до моєї кімнати. Вона сіла на моє ліжко, і від холоду того тіла мені стало холодно. Я все добре пам'ятаю, тому знаю, що це не сон, і тінь, що сідала край мого ліжка й шепотіла... дуже... скидалася на вас.

Старий хворий чоловік із заплющеними очима пробурчав з глибини своєї арктичної душі:

¹ Кілешандра (англ. Killeshandra; ірл. Cill na Seanrátha – «церква старих фортець») – село в Ірландії, що знаходиться у графстві Каван (провінція Ольстер).

– І хто... і що... я є?

– Ви не хворий. І не помираєте, ви *просто...*

Свисток «Східного експреса» завив десь у далині.

– ...привид, – завершила вона.

– Та-а-ак! – вигукнув він.

У тому крикові вчувалася впевненість, визнання, потреба. Він мало не зірвався на ноги.

– Так!

Цієї миті у дверному прорізі з'явився молодий священик, готовий здійснити обряд. З осяйними очима, вологими губами і розп'яттям у руках він витріщився на зіщулену постать примарного пасажира і гукнув:

– Чи можу я...?

– Соборування¹? – старий пасажир підняв одну повіку, наче кришку срібної

¹ Соборування, або ж Єлесосвячення – церковне Таїнство, в якому при помазанні тіла спеціально освяченим маслом (єлеєм) закликається на людину благодать Божа, що зцілює хворобу душевну і тілесну. Єлесосвячення іменується Соборуванням тому, що за статутом Церкви його належить здійснювати семи священикам, тобто собором священиків.

скриньки. – Від вас? Ні, – він перевів погляд на медсестру. – Від *неї!*

– Сер! – вигукнув молодий священник.

Він відступив, стискаючи розп'яття, як витяжну мотузку парашута, розвернувся і зник.

Стара медсестра лишилася розглядати свого дивного пацієнта, аж доки той не мовив:

– Як, – видихнув він, – *ви* зможете *вилікувати мене?*

– Ну... – вона злегка, сором'язливо всміхнулася. – Ми маємо *знайти* вихід.

«Східний експрес», і далі завиваючи, з пронизливим квилінням здолав ще більше миль ночі, туману і мряки.

– Ви прямуєте до Кале? – запитала вона.

– І ще далі, до Дувра, Лондона і, можливо, до замку за Единбургом, де я буду в безпеці...

– Це практично неможливо... – з тим же успіхом вона могла би вистрелити йому прямо в серце. – Ні, ні, зачекайте, не кваптеся! – вигукнула вона. – Неможливо... *без мене!* Я поїду з вами до Кале, а звідти – до Дувра.

– Але ж ви не знаєте мене!

– О, ще коли я була зовсім маленькою, ви снилися мені. Це було задовго до того, як я зустріла когось із вашої братії посеред ірландських туманів і дощів. У дев'ятирічному віці я вешталася болотами в пошуках собаки Баскервілів¹.

– Так, – мовив примарний пасажир. – Ви англійка, а англійці досі *вірять!*

– Точно. Значно сильніше, ніж американці, які схильні сумніватися. Французи? Циніки! Англійці найкращі. Складно знайти старий лондонський будинок, де би перед світанком не плакала власна сумна туманна панна.

Цієї миті двері купе, розхитані тривалим поворотом потяга, розійшлися навстіж. Божевільний шквал отруйних балачок, шалених розмов та богохульного

¹ Алюзія на однойменну детективну повість англійського письменника сера А. Конан Дойля (1859–1930), у якій головні герої – приватний детектив Шерлок Холмс та його друг доктор Ватсон розслідують справу, пов'язану із моторошною родинною легендою. У легенді йдеться про примарного собаку, який уночі переслідує всіх Баскервілів на болотах Грімпенської трясовини.

сміху спав на їхні голови. Примарний пасажир змарнів.

Звівшись на ноги, Мінерва Геллідей захряснула двері і поглянула на свого компаньйона по мандрівці з фамільярністю, яку дало їй життя, проведене в сидінні поряд із заснулими людьми.

– А тепер ви, – запитала вона, – хто такий *ви*?

Примарний пасажир, запримітивши в її обличчі вираз сумної дитини, яку він міг зустріти багато-багато років тому, переповідав своє життя.

– Я двісті років «жив» в одній місцині за Віднем. Щоби сховатися від нападок як атеїстів, так і справжніх вірян, я ховався на запилюжених стелажах бібліотек і живився міфами та цвинтарними оповідками. Вряди-годи я смакував розкішними опівнічними трапезами з паніки та жаху, коли коні розбігалися навсібіч, валували собаки та катапультувалися коти... а я струшував крихти з могильних плит. З плином років мої співвітчизники з невидимого світу зникали один за одним, адже замки занепадали або ж лорди здавали свої населені привидами обійстя в оренду

жіночим клубам або готелям. А нас, примарних бездомних блукальців, поливали дьогтем зневіри, топили в болотах сумніву, топтали в полях зневаги або відвертих насмішок. Щодня населення зростало ледь не вдвічі – і зневіра теж, тому всі мої друзі-привиди позникали. Я останній, хто намагається перетнути потягом Європу, щоби дістатися до безпечного, промоченого дощем замку, де люди справді лякаються пороху й диму заблукалих душ. Англія і Шотландія – для мене!

Його голос розтанув у тиші.

– А як вас звати? – нарешті запитала вона.

– У мене немає імені, – прошепотів він. – Тисячі туманів відвідали мій родинний склеп. Тисячі дощів пролилися на мій надмогильний камінь. Сонце, вода і туман знищили всі позначки. Моє ім'я розтануло в квітах, траві та мармуровій пилюці.

Він розплющив очі.

– *Навіщо* ви робите це? – запитав. – *Допомагаєте мені?*

Коли правдива відповідь зірвалася з уст, вона всміхнулася:

– Мені в житті завжди бракувало жар-птиці.

– Жар-птиці!

– Я жила, як совине опудало. Не черниця, але заміж так і не вийшла. Доглядаючи за матір'ю-інвалідом і напівсліпим батьком, я віддалася лікарням, смертним лолам, нічним крикам і лікам, а це не ті парфуми, які здатні привабити чоловіка. Тож і я сама як привид, бачите? А тепер, сьогодні, у віці шістдесяти шести років, я нарешті знайшла у вас дивовижно інакшого пацієнта – зовсім несхожого. О, Боже, оце так виклик! Перегони! Я виведу вас із потяга, проведу крізь паризькі натовпи, а тоді через море – з потяга і на пором! Це моя...

– Жар-птиця! – викрикнув пасажир, і спазми сміху здавили його.

– Жар-птиця! Так, саме вона! Але, – поцікавилася вона, – хіба вони в Парижі не кидають птиць на жарівниці так само, як і священників на багаття?

Він заплющив очі й прошепотів:

– У Парижі? Ну звісно.

Потяг завив. Минула ніч.

І вони прибули в Париж.

Щойно вони приїхали, як шестирічний хлопчик, пробігаючи повз, наче заляк. Він витріщався на примарного пасажира, а примарний пасажир кинув у відповідь погляд, сповнений антарктичної криги. Хлопчик скрикнув і втік. Стара медсестра відчинила двері й визирнула.

Хлопчик щось торохтів своєму батькові в дальньому кінці коридору. Батько рушив вперед з криком:

– Що тут відбувається? Хто налякав мого...

Чоловік спинився. За дверима його погляд застиг на примарному пасажирові зі «Східного експреса», що сповільнювався і гальмував. Язик у нього прилип до піднебіння.

– ...мого сина? – закінчив він.

Примарний пасажир спокійно глянув на нього туманно-сірими очима.

– Я... – француз відсахнувся, недовірко стиснувши зуби. – Вибачте! – видихнув він. – Мені прикро!

А тоді побіг геть, підштовхуючи сина.

– Бешкетник. Вперед! – їхні двері захряснулися.

– Париж! – луна пронеслася потягом.

– Замовкніть і покваптеся! – порадила Мінерва Геллідей, виштовхуючи свого старожитнього друга на платформу, переповнену сум'ятним настроєм і загубленим багажем.

– Я *розтану!* – вигукнув примарний пасажир.

– Не там, куди я вас веду! – вона виставила вперед кошик для пікніків і дивом заштовхнула чоловіка в останнє наявне таксі. Вони приїхали під грозове небо цвинтаря Пер-Лашез¹. Величезна брама саме зачинялася. Медсестра витягнула жменю франків. Брама спинилася.

Там вони мирно блукали собі поміж десятків тисяч надгробків. Стільки холодних надгробків, стільки похованих душ! Раптом медсестра відчула запаморочення, біль у зап'ясті, а тоді холод ковзнув по лівому боці її обличчя. Вона труснула головою, наче хотіла вибавитися від цих

¹ Пер-Лашез (Père Lachaise, буквально – «отець Лашез», на честь єзуїтського ченця) – один із найвідоміших цвинтарів Парижа. Розташований на сході міста.

відчуттів, і вони побрели далі серед могильних плит.

– Де ми влаштуємо пікнік? – спитав він.

– Де завгодно, – сказала вона. – Але пильнуйте! Все ж таки, це французький цвинтар! Вщерть заповнений циніками! Армії егоїстів, які спалювали людей на багатті за їхню віру, тільки щоби через рік їх самих спалили за власну віру. Тож давайте, обирайте!

Вони йшли далі. Примарний пасажир кивнув:

– Перший надгробок. Під ним: *порожняча*. Мертвий фінал, а не *шепіт* часу. Друга плита: жінка, котра таємно від усіх вірила, бо кохала свого чоловіка і сподівалася знову зустрітися з ним у вічності... шурхіт духу, порухи серця. *Вже краще*. А тепер третій надгробок: письменник, автор трилерів для французьких журналів. Він *любив* свої ночі, свої тумани, свої замки. Температура *цього* каменю співмірна із добрим вином. То ж тут ми і сядемо, моя люба леді, ви відкоркуєте шампанське, і ми почекаємо на потяг.

Вона радісно запропонувала йому келих.

– А ви можете пити?

– Можу спробувати, – він прийняв келих. – Тільки спробувати й можу.

Примарний пасажир майже «помер», коли вони покинули Париж. Група інтелектуалів саме поверталась із семінарів про Сартрову «Нудоту». Гаряче повітря переповнювалося розмовами про Сімону де Бовуар¹, текло коридорами і залишало по собі порожнечу.

Блідий пасажир ще більше зблід.

Друга зупинка за Парижем, ще одне вторгнення! У вагон увійшла група нім-

¹ Жан-Поль Сартр (Jean-Paul Sartre, 1905–1980) – французький філософ, письменник, есеїст. Сімона де Бовуар (Simone de Beauvoir, 1908–1986) – французька письменниця, філософ, ідеолог фемінізму. І Сартр, і де Бовуар – представники атеїстичного екзистенціалізму. Згаданий у Р. Бредбері роман Ж.-П. Сартра «Нудота» 1938 р. – маніфест атеїстичного екзистенціалізму, де автор порушує проблеми хаосу й абсурду людської долі, страху, відчаю та безвиході.

ців, гучна у своїй зневірі в душах предків і сумнівах щодо політики. Дехто з них навіть мав книжки з назвою «Чи був Господь вдома?»

Східний привид ще глибше втиснувся в свої подібні до рентгенівських променів кістки.

– Ох, любий, – закричала міс Мінерва Геллідей і побігла до себе в купе, щоби принести і кинути поряд з ним цілу купу книжок.

– «Гамлет», – закричала вона. – Привид його батька, так. «Різдвяна пісня у прозі». Аж чотири привиди!¹ «Буремний перевал»². Кеті ж повертається, так? При-

¹ «Різдвяна пісня у прозі, або Святвечірнє оповідання з привидами» («A Christmas Carol in Prose, Being a Ghost Story of Christmas», 1843) – різдвяна повість англійського письменника Чарлза Діккенса (1812–1870), у якій до головного героя Ебенезера Скряжа являються почергово чотири духи – Дух Колишнього Різдва, Дух Нинішнього Різдва, Дух Прийдешнього Різдва і Дух Скряжевого колишнього компаньйона Джекоба Мерглея.

² «Буремний перевал» («Wuthering Heights», 1847) – єдиний роман Емілі Бронте (1818–1848), виданий під чоловічим псевдонімом Елліс Белл.

видом серед снігів? «Поворот гвинта»¹ і... «Ребекка»²! А ще моя улюблена «Мавпяча лапка»³! З чого почнемо?

Але східний привид, на відміну від Мерглея, не промовив ні слова. Його очі заплющилися, а рот зшили крижинки.

– Зачекай! – закричала вона.

І розгорнула першу книгу... де Гамлет стояв на стіні і слухав стогони привида свого батька, і прочитала:

– «Послухай же... Близька година... Коли я знов повернуся до сірки, В огонь і муки, й сморід»⁴.

Тоді прочитала ще:

¹ «Поворот гвинта» («The Turn of Screw», 1898) – містико-психологічна повість американського письменника Генрі Джеймса (1843–1916).

² «Ребекка» («Rebecca», 1938) – роман англійської письменниці Дафни Дюмор'є (1907–1989).

³ «Мавпяча лапка» («The Monkey's Paw», 1902) – «страшне» оповідання англійського письменника Вільяма Джекобса (1863–1943), яке стало класикою літератури жахів.

⁴ Тут і далі цитати зі сцени п'ятої першої дії трагедії Вільяма Шекспіра «Гамлет, принц Данії» («Hamlet, Prince of Denmark», 1603) у перекладі українською Ю. Андруховича.

– «Я дух твого батька, Приречений тут до пори блукати Ночами...»

І ще:

– «Якщо ти дійсно син своєму батьку...
То помстися за убивство...»

І знову:

– «...Убивство – і підліше, Ніж будь-яке...»

І потяг мчав крізь ніч, коли вона вимовляла останні слова привида батька Гамлета:

– «Прощай навек! І пам'ятай мене».

– «Прощай навек! І пам'ятай мене».

Вона повторила:

– «...пам'ятай мене!»

І східний привид затремтів. Вона зробила вигляд, що не помічає цього, і взялася за іншу книжку:

– «Почнімо з того, що Мерглей помер...»¹

А «Східний експрес» торохкотів примарним мостом понад невидимою річкою.

Її руки наче пташки пурхали понад книжками.

¹ Тут і далі цитати з «Різдвяної пісні у прозі» («A Christmas Carol in Prose», 1843) Ч. Діккенса у перекладі українською мовою Ол. Мокровольського.

– «Я – Дух Колишнього Різдва».

Далі:

– «Примарний рикша виринув із туману, із цокотінням пронісся в пітьму...»¹

І чи не долинає найкраща луна кінських копит з горла східного привида?

– «Відірвіть мостини! Ось тут, ось тут!.. Це калатає його гидотне серце!»² – м'яко вигукнула вона.

І *раптом!* – наче стрибок жабки. Вперше більше ніж за годину у східного привида пробився пульс.

Німці далі по коридору стріляли з гармат невіри.

А вона і далі лила ліки:

– «...Тужливе завивання пролунало над болотами...»³

¹ Цитата з містичного оповідання англійського письменника Ред'ярда Кіплінга «Примарний рикша» («The Phantom Rickshaw», 1885).

² Цитата з містичного оповідання американського письменника Е. А. По «Серце виказало» («The Tell-Tale Heart», 1843) у перекладі українською мовою В. Шовкуна.

³ Цитата з детективної повісті англійського письменника А. Конан Дойля «Собака Баскервілів» («The Hound of the Baskervilles», 1902) у перекладі українською мовою М. Дмитренка.

І відлуння цього виття, цього нещасного крику, виринувши в глибинах душі її компаньйона по мандрах, пролилося крізь його рот.

Западала глибока ніч, місяць плив у височіні, і Жінка в Білому¹ ступала тихим краєвидом, як і читала стара медсестра, і кажан, який, обернувшись на вовка, миттю став ящіркою, побіг по чолі похмурого пасажира.

Зрештою в потязі запанувала сонна тиша, і міс Мінерва Геллідей впустила останню книгу з рук. Книга з глухим стуком впала на підлогу.

– *Requiescat in pace*²? – прошепотів із заплющеними очима східний мандрівник.

– Так, – посміхнулася вона, киваючи. – *Requiescat in pace.*

І вони заснули.

Зрештою вони дісталися до моря.

Стояв туман, який перетворився на імлу, а той обернувся на краплі – потік сліз безмежного неба.

¹ Алюзія на однойменний роман англійського письменника Вілкі Коллінза (1824–1889).

² Спочивай у мирі (лат.).

Це змусило похмурого пасажира розплющити очі, розліпити рота і пробурмотіти слова подяки примарному небу та узбережжю, яке навідали привиди припливу; а тим часом потяг спинився під дахом вокзалу, де натовп перейшов з вагонів на паром.

Східний привид відступив від юрми – останній силует у майже тепер примарному вагоні.

– Заждіть! – крикнув він тихо і жалісно. – Паром. Там же нема, де сховатись! А іще ж *митниця!*

Однак митники, кинувши короткий погляд на бліде обличчя, поховане під темною кепкою та хутряними навушниками, швидко замахали прапорцями, дозволяючи цій зимовій душі зійти на облявок. Щоби вона могла потрапити в оточення грубих голосів, гострих ліктів, потоків людей, які заколихалися, щойно паром затремтів і рушив. Медсестра помітила, що її тендітний крижаний супутник знову почав танути.

Гурт дітлахів, який з криками пробіг повз, змусив її крикнути:

– Хутко!

І вона ледь не схопила на руки кволого чоловіка і понесла вслід за хлопчиками та дівчатками.

– Ні! – кричав старий пасажир. – Гамір!

– Він незвичайний! – медсестра штовхала його крізь двері. – Цілющий гамір! Ось так!

Старий роззирнувся.

– Але ж, – прошепотів він, – це дитяча кімната.

Вона провела його в самий епіцентр криків і біганини.

– Дітки, – покликкала вона.

Діти непорушно завмерли.

– Час розповідати казки!

Вони вже ладні були кудись бігти знову, коли вона додала:

– Час розповідати казки про *привидів!*

Вона наче випадково вказала пальцем на похмурого пасажиря, котрий слабкими, блідими пальцями вхопився за шарф, що обмотував його крижане горло.

– Всім *сісти!* – наказала медсестра.

Діти, не перестаючи галасувати, вместилися на підлозі. Вони сиділи навколо

східного мандрівника зі «Східного експреса», неначе індіанці навколо вігвама, і витріщалися на його напіввідкритий рот, наче там вирувала морозна завірюха.

Старий затремтів. Мінерва швидко спитала:

– А ви *справді* вірите у привидів? *Так?*

– *О так!* – залунали крики. – Так!

Привид постатнів, так наче хтось встромив шомпол вздовж його хребта, підбадьорився. Яскраві, наче викресані дрібні вогники спалахнули в його очах. Зимовий рум'янець залив його щоки. І що більше діти тягнулися до нього, то вищим і жвавішим він ставав. Він вказав крижаним пальцем на дитячі обличчя.

– Я... – прошепотів він. – Я... – пауза. – ...оповім вам жажну історію про *справжнього* привида!

– Так! – загорлали діти.

Він заходився розповідати, і палкість його розповіді вимальовувала тумани, притягувала імлу і запрошувала дощі; діти міцніше притиснулися одне до одного, утворивши ложе з вуглин, на якому він радо відігрівав свої кості. Поки він говорив, медсестра Геллідей, котра стояла

біля дверей, бачила те ж саме, що побачив він, зоріючи крізь хистке море: примарні скелі, крейдяні бескиди, безпечні камені Дувра, і побіля них застигли в очікуванні, переповнені шепотом башти та центральні вежі замків, де привиди, такі ж, якими вони були і раніше, чекають на мовчазних горищах. Дивлячись на це все, стара медсестра відчула, як її власна рука тягнеться до термометра у нагрудній кишені. Намацала свій пульс. Раптова п'ятьма торкнулася її очей.

А тоді хтось із дітей спитав:

– А *ти* хто?

Закутавшись у свій примарний саван, похмурий пасажир напружив уяву і відповів.

Лише звук корабельного гудка різко обірвав тривалі опівнічні історії. Приходили батьки, щоби забрати своїх загублених дітей подалі від «східного» джентльмена з примарними очима. Його голос пробирав до кісток, а він усе шепотів і шепотів, аж доки паром легенько не вдарився об причал і останнього хлопчика попри його спротив не забрали з каюти. Старий та медсестра zostалися самі в дитячій

кімнаті, коли паром спинився і затремтів по-особливому, наче він теж чув, слухав і насолоджувався передсвітанковими оповідками.

Стоячи на трапі, мандрівник зі «Східного експреса» уривчасто сказав:

– Ні, мені не потрібна допомога, щоби спуститися. Дивіться!

Впевненим кроком він спустився трапом. Діти додали його постаті кольору, зросту й голосу, і що ближчав він до Англії, тим ширшою і вільнішою ставала його хода, тож коли він ступив на причал, з тонких губ його щасливо випурхнуло тихе зітхання, а медсестра позад нього насуплено спинилася й дозволила йому побігти до потяга.

Спостерігаючи за його майже дитячим поспіхом, вона могла лише стояти на місці. Її затопило відчуття втіхи або й навіть чогось більшого. Він біг, її серце бігло разом із ним – і раптом удар неймовірного болю. Її накриває ковдрою темряви, і вона втрачає свідомість.

Через поквап примарний пасажир зовсім не помітив, що старої медсестри не було поряд – так швидко він йшов.

Біля потяга він видихнув:

– Ось! Нарешті! – старий міцно вхопився за поручень. Тільки тоді він відчув, що чогось бракує, і озирнувся.

Мінерви Геллідей не було поряд.

Через мить вона підійшла. Жінка мала блідіший, ніж зазвичай, вигляд, але на її устах грала широка посмішка. Вона тремтіла, заледве не падала. Цього разу він її підхопив.

– Люба леді, – промовив він. – Ви були такою люб'язною.

– Але, – промовила вона тихо, позираючи на нього, чекаючи, коли він по-справжньому роздивиться її. – Я нікуди не їду...

– Ви...

– Я помандрую з вами, – промовила вона.

– Але ж ваші плани?

– Вони змінилися. Тепер мені нема куди більше податися.

Вона трохи повернулася, щоби поглянути через його плече.

На причалі натовп, який швидко збільшувався, дивився на щось, що лежало на дошках. Голоси перешіптувалися, щось кричали. Слово «лікар» лунало кілька разів.

Примарний пасажир дивився на Мінерву Геллідей. Тоді він поглянув на натовп і на те, що викликало стурбованість людей: у них під ногами лежав розбитий термометр. Він перевів погляд на Мінерву Геллідей, яка досі витріщалася на дошки причалу.

– О, моя добра леді, – зрештою мовив він. – Ходімо.

Вона поглянула йому в обличчя.

– Жар-птиця?

– Жар-птиця!

Він допоміг їй зійти на потяг, який швидко зрушив з місця, зашумів і полетів коліями до Лондона, Единбурга, до мурів і замків, до темних ночей і довгих років.

– Цікаво, ким вона була? – промовив примарний пасажир, озираючись на натовп біля причалу.

– Боже милосердний, – промовила медсестра. – Якщо відверто, то я її ніколи й не знала.

І потяг зник.

Ще з двадцять секунд колії тремтіли, а тоді завмерли.

ПРИМІТКИ

ПАМ'ЯТАЄШ САСШУ?

Містично-психологічне оповідання «Пам'ятаєш Сашу?» («Remember Sascha?») хоч і було написане у 1949 р., проте із нез'ясованих причин вперше опубліковане в авторській антології «Quicker Than The Eye» [На змиг ока] (1996), а згодом — у «Bradbury Stories: 100 of His Most Celebrated Tales» [Оповідання Бредбері: 100 його найзнаменитіших історій] (2003).

Українською мовою перекладено вперше.

ВІТЕР

Перший варіант оповідання в жанрі готор «Вітер» («The Wind») був написаний у 1942 році, а опублікований у березневому номері популярного журналу «Вірл тейлс» (Weird Tales) як «Valley of the Winds» [Долина Вітрів]. У 1946 році, під час підготовки першого авторського збірника оповідань «Dark Carnival» [Темний карнавал] (1947), оповідання було значно перероблене. Згодом воно входило у збірки «The October Country» [Жовтнева країна] (1955), [Альфред Гічкок презен-

тує: Оповідання, які моя мама ніколи мені не розповідала] [1963], в антологію «The Penguin Book of Ghost Stories: From Elizabeth Gaskell to Ambrose» [Пінгвінівська книжка страшних історій: від Елізабет Гаскелл до Амброза Бірса] (1984) — в упорядкуванні Майкла Ньютона (Michael Newton), а також у збірник «Bradbury Stories: 100 of His Most Celebrated Tales» [Оповідання Бредбері: 100 його найзнаменитіших історій] (2003) та академічний збірник «The Collected Stories of Ray Bradbury: A Critical Edition. Volume I: 1938–1943», що вийшов 2011 р. за редакцією Джонатана Еллера та Вільяма Тупонса у видавництві Кентського університету (Огайо, США). Радіопостановка оповідання «Вітер» вперше була представлена 30 жовтня 1949 року на Radio City Playhouse.

Сам автор про безпосередні причини, що підштовхнули його до написання цього оповідання, згадував таке: «Просто дивовижно, наскільки вони взяті із життя, всі ці оповідання. Трапилося так, що поки я виростав, мені знову і знову доводилося чути цей вітер. Іноді над Вокіганом проносилися просто ураганні вітри. І звучали вони сумно, наче туманний горн. І одного чудового дня я сказав: “Гаразд, все зрозуміло... надалі я не дозволю вітрові мене діймати. Я напишу про нього оповідання”».

Українською мовою перекладено вперше.

КОРОТКА ПОДОРОЖ

Фантастичне оповідання «Коротка подорож» («A Little Journey») було написане у 1951 р. і хоча входить у канонічний цикл «The Martian Chronicles: The Complete Edition» [Марсіанські хроніки: Повне зібрання], ексклюзивно виданий жанровим видавництвом «Subterranean Press» (м. Бертон, штат Мічиган) у 2009 р., проте з достеменно не відомих причин не ввійшло до класичного варіанту цього роману.

Оповідання вперше було опубліковане у серпневому номері бульварного фантастичного щомісячного журналу «Галаксі сайєнс фікшн» (Galaxy Science Fiction) 1951 року, а наступного року з'явилося в антологічному збірнику цього журналу «Galaxy Reader of Science Fiction» [«Галактичний читач наукової фантастики»] в упорядкуванні письменника-фантаста і видавця Горація Леонарда Голда (H. L. Gold, 1914–1996). У 1978 р. «Коротка подорож» була видрукувана в антології «Rod Serling's Other Worlds» [Інші світи Рода Серлінга], підготовленій американським письменником, актором, продюсером і сценаристом Родом Серлінгом (1924–1975), а в 2003 р. – в авторській антології Рея Бредбері «Bradbury Stories: 100 of His Most Celebrated Tales» [Оповідання Бредбері: 100 його найзнаменитіших історій].

Українською мовою оповідання перекладено вперше.

БЛАГОСЛОВІТЬ МЕНЕ, ГРІШНОГО, ОТЧЕ!

Містичне оповідання «Благословіть мене, грішного, отче!» («Bless Me, Father, for I Have Sinned») вперше з'явилося на сторінках журналу «В'юменс Дей» (Woman's Day) 11 грудня 1984 р. під назвою «Bless me, Father» [Благословіть мене, отче]. Згодом автор включив його у власні збірники «The Toynbee Convectory» [Конвектор Тойнбі] (1988) і книгу вибраного «Bradbury Stories: 100 of His Most Celebrated Tales» [Оповідання Бредбері: 100 його найзнаменитіших історій] (2003) – як «Благословіть мене, грішного, отче!».

Українською мовою перекладено вперше.

ВІДЬОМСЬКІ ДВЕРІ

Містичне оповідання «Відьомські двері» («The Witch Door») хоч і було написане у 1951 р., проте перша його публікація з'явилася у журналі «Плейбой» (Playboy) лише у грудні 1995 р.

Згодом оповідання ввійшло в авторські збірники «Quicker Than The Eye» [На змиг ока] (1996) і «Bradbury Stories: 100 of His Most

Celebrated Tales» [Оповідання Бредбері: 100 його найзнаменитіших історій] (2003, 2005, 2007).

Українською мовою перекладено вперше.

ЛЮДИНА-КАРТИНКА

Містичне «страшне оповідання» «Людина-картинка» («The Illustrated Man») було написане у 1947 р., а вперше опубліковане на сторінках часопису «Есквайр» (Esquire) у липні 1950 р. Згодом друкувалося як в оригінальних збірниках Рея Бредбері: «The Vintage Bradbury» [Вінтажний Бредбері] (1965, 1966, 1990), «The Illustrated Man» [Людина-картинка] (1986, 1996), «Fantastic Tales of Ray Bradbury» [Фантастичні історії Рея Бредбері], «Bradbury Stories: 100 of His Most Celebrated Tales» [Оповідання Бредбері: 100 його найзнаменитіших історій] (2003, 2005, 2007), так і в тематичних антологіях «In the Grip of Terror» [В лабетах жаху] (1951, редактор – Гроф Конклін), «Stories for the Dead of Night» [Опівнічні історії] (1957, редактор – Дон Конгдон), у восьмому томі серії «Horror Stories» [Страшні історії] (1967, 1979; редактор – Герберт ван Тел), «Man Unwept: Visions from the Inner Eye» [Неоплаканий чоловік: погляд ізсередини ока] (1974, редактори – Стівен Вейл і Стенлі Кук) і «Horror, Horror, Horror» [Жах, жах, жах] (1978, редактор – Елен Гок).

Дане оповідання не слід плутати із одно-
йменним оповіданням-прологом до збірника
«The Illustrated Man» [Людина-картинка]
(1986, 1996).

Українською мовою перекладено вперше.

МРЕЦЬ

Психологічне «страшне оповідання»
«Мрець» («The Dead Man») уперше було опу-
бліковане на сторінках бульварного фантастич-
ного журналу «Вірд тейлс» (Weird Tales) у лип-
ні 1945 р. Також друкувалося в оригінальних
збірниках Рея Бредбері «Dark Carnival» [Тем-
ний карнавал] (1947, 1948, 2001), «The Small
Assassin» [Маленький убивця] (1962, 1964,
1965, 1970, 1973, 1976, 1984, 1986) та «Bradbury
Stories: 100 of His Most Celebrated Tales» [Опо-
відання Бредбері: 100 його найзнаменитіших
історій] (2003, 2005, 2007) і тематичних анто-
логіях «I Can't Sleep at Night» [Я не можу спати
уночі] (1966, 1967, 1968, 1969, редактор – Курт
Зінгер), «Bloch and Bradbury» [Блох і Бредбері]
(1969, редактор – Курт Зінгер), «Fever Dream:
and other Fantasies» [Марення в гарячці та
інші фантазії] (1970, редактори – Курт Зінгер,
Рей Бредбері, Роберт Блох), «Whispers from
Beyond» [Потойбічний шепіт] (1972, редактор
не вказаний) і «Masters of Darkness» [Володар
п'їтьми] (1972, редактор – Денніс Етчісон).

Українською перекладено вперше.

ФІННЕГАН

Містичне оповідання «Фіннеган» («The Finnegan») було написане у 1950 р., а вперше опубліковане у фантастичному журналі «Мéгазін оф фéнтезі енд сáйєнс фікшн» (The Magazine of Fantasy and Science Fiction) у жовтнево-листопадовому номері за 1996 р. Цього ж року ввійшло в авторський збірник «Quicker Than The Eye» [На змиг ока] (1996), а згодом – у книгу вибраного «Bradbury Stories: 100 of His Most Celebrated Tales» [Оповідання Бредбері: 100 його найзнаменитіших історій] (2003).

Українською мовою перекладено вперше.

«СХІДНИМ ЕКСПРЕСОМ» НА ПІВНІЧ

Містичне оповідання «“Східним експресом” на північ» («On the Orient, North») було написане у 1988 р., цього ж року вперше видрукуване в авторському збірнику «The Toynbee Convector» [Конвектор Тойнбі] (1988). У 2003 р. Рей Бредбері включив «Східним експресом” на північ» у книгу вибраних оповідань «Bradbury Stories: 100 of His Most Celebrated Tales» [Оповідання Бредбері: 100 його найзнаменитіших історій] (2003).

Українською мовою перекладено вперше.

Зміст

Пам'ятаєш Сашу?	
<i>Переклала Ірина Бондаренко</i>	3
Вітер.	
<i>Переклала Ірина Бондаренко</i>	20
Коротка подорож.	
<i>Переклала Ірина Бондаренко</i>	42
Благословіть мене, грішного, отче!	
<i>Переклала Олена Венгер</i>	59
Відьомські двері.	
<i>Переклала Богдана Плющ</i>	70
Людина-картинка.	
<i>Переклав Віталій Мюнхен</i>	92
Мрець.	
<i>Переклав Віталій Мюнхен</i>	120
Фіннеган.	
<i>Переклали Анатолій Пітик</i>	
<i>і Катерина Грицайчук</i>	142
«Східним експресом» на північ.	
<i>Переклали Анатолій Пітик</i>	
<i>і Катерина Грицайчук</i>	168
Примітки.....	196

Літературно-художнє видання

Серію «Маєстат слова»
засновано 2004 року

БРЕДБЕРІ Рей

ВІДЬОМСЬКІ ДВЕРІ

Оповідання

Переклад з англійської

Головний редактор *Богдан Будний*
Літературний редактор *Борис Щавурський*
Коректор *Оксана Базан*
Обкладинка *Лілії Рейко*
Технічний редактор *Неля Домарецька*
Комп'ютерна верстка *Галини Кузів*

Підписано до друку 26.10.2016.

Формат 62x76/32

Папір офсетний. Гарнітура CentSchbook.

Умовн. друк. арк.5,66.

Умовн. фарбо-відб.5,66.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції
ДК № 4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34а,
м. Тернопіль, 46002

Навчальна книга – Богдан, а/с 529,
м. Тернопіль, 46008

тел./факс (0352)52-06-07; 52-19-66; 52-05-48

office@bohdan-books.com

www.bohdan-books.com

“КНИГА ПОШТОЮ” А/С 529

м. Тернопіль, 46008

т. (0352) 287489, 511141,

0673501870, 0667271762

mail@bohdan-books.com

м. Київ, т/ф (044) 2968956, nk-bogdan@ukr.net

м. Тернопіль, т/ф (0352) 430046, 520607

office@bohdan-books.com

www.bohdan-books.com